

صفحه سی جلب ابتدی . آوندن سوکره
تعدیلات آراسنده شرکته قبول ابتدیریلن مهم
بر نقطه نك ، متخصص مسؤل سنك قبول ایلدی
آ کلاشیلدی . بوده نظر دقتیزی جلب ابتدی .
چونکه متخصص مسئله سی هیئت وکیلده اوزون
اوزادی به مذاکره ایملش و هیئت وکیلده محذورو
کوردیکی ایچون رد ایش ایدی . بونک
اوزرینه تحقیقاته باشلاق . هیئت وکیلده قبول
ایلدیکی ورد ابتدیکی مواد اوزرنده بر طاقم
آ کلاشملر اولدینی کورولبور . بوله آ کلاشملر
اولشمیدر ؟ نه لردو ؟ بو تحقیقات اساسنده ، برده
تأدیبه مسئله سنده تعدیلات یایلدینی آ کلاشیلدی
وتأدیبه مسئله سی اوزرینه بروکیک مساعه کار ویا
احمالکار بولوتاسنه بالتجربه امکان اولماق لازمدی .
[مابعدی ۲ نجه صفحه ده

بوندن سوکره هیئت وکیلده وردیکی صلاحیت

«جمهوریت» ك رمضان مسابقه سینی

علم و صیغه ایك چوره خدمت ابره نورك مسابقه سینی : ۴

اولیا های

کندی تعبیرله «سیاح
عالم - اولیا محمدظلی» ،
۱۰۲۰ ده استانبولده
طوغدی ؟ و ۱۰۹۰ دن
براز صوکر اوفات ابتدی .
حیاتک تقریباً قرق سنه سینی
اوزون سیاحتله تخصیص
ایده رک عثمانلی ایبراطور لنگ
مختلف گوشه لرنی دوله
شوبه دوردی . بر ایش
اولدینی اون جله لک معظم

اوزمانه کوره علی العاده بر تحصیل کورون ؟
بر آزادیات و موسیقی ایله علاقه دار اولان «اولیا»
۱۰۴۵ رمضانده آیصوفیه جامعنده قرآن او قودینی
اشناده ، « درد نجه مراد » ک تقدیرینی جلب
ایده رک « مصاحب » صفتیه سرایه آلتدی وایکی
سنه قدر اوراده قالدی . سر ایلن چیتقدقن سوکره
سیاحت ابتلاسیله کاه آلتدی باشنه ، کاه مختلف

سیاحتنامه ، ایبراطور لنگ اون برنجی عصرده کی
اجای تاریخی اوکره نه بیلک ایچون ک قیمتلی
بر مأخذدر . تاریخک هر عصری ایچون بوماهیت
و قیمتده بر اثره مالک اولسه یق ، ملی تاریخیزی
تدقیق ایتک ، بوکونه نظراً چوق قولای اولوردی .
ایشته « اولیا چلی » ، بو نقطه نظر دن ، فکر
تاریخیزده نظری اولمایان چوق قیمتلی بر « شخصیت » در .

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E. 707

۵ - یا هر درجه حرارت دوشدیکه
سن ترله بوسک ، تحف شی ؟
- اوده اودون کومور قالمادینی
عقله کلدیگه ناصیل ترله جم
ناصیل یا تمام برادر ؟

۴ - درجه حرارت
ناقص اون بش .
- اووف یا نیورم

۳ - درجه حرارت
ناقص یدی .
- وای وای وای

حرارت
ور ؟

رجان واحراك وخصاذه داينسي ملكه خمر پاشناك
پاننده بيللرجه دولاشدى دوردى . بوضرالده
شرفده وغربده غمائل اوردولرناك مختلف سفرلرته
اشترناك ابتد . اك بووك املى ، كوزمه ديكي
پرلر كوروب اوكره مك ، سونك بيلمه ن سياحت
احترصى تظن انجكدي . بوضورته آناطول
وروم ايلديك جان هس كوشه سنى ، ايران و قفقاسياك
هض اقسامى ، فرم وجونى زوسيان ، مولداوانا ،
تراسياوانيان ، دالماسيان ، ماجارستانى ، آوسترايه
آلمانيا ، هولاندا مملكتلرني ، كزبدي ، مصرى ،
صح و لرني . كزوب دوردى ، و دستا حتامه سده
پوون بوسا حركت چوق دوغرو و چوق جانلي
وضف رنى برادى .

« اوليا چلي » ياقين زمانلره قدر م كتمزده
لايقه تقدير اولو نامش بر آدمدر . عرب و عجم
لادنيا لرنك بوتون ايجد لكرنه وقف اولان ،
معاصر لرنك معلق ، اغير ، تصهلى فاده لرى ياننده
« اوليا چي » نك ساذه و صمعي برالده ، فقط
چوق رنگلى و جانلي براسا اوله يازدني ضيفلر ،
« عاميه » عد ايديلوردي . جان بوكه بوكوني
ذوق و تامله كوره ، « اوليا » نك ساذه و جانلي
لسان ، معاصر لرنك مصنع و ساخته افاده لره نياس
ايدله جان قدر كوزه لدر . اسكي توك نترناك
اك كوزل نمونه لرى آراسنده ، « اوليا چي
صا حتامه سى » ن خاطر لاماق بووك بر حفسزنى
اولور .

جانل بر آدم اوله مقله بر ابر بسط بر تحصيل كورن
وادى معلوماتى اولدق . سطحى بولونان « اوليا » ،
مكمل بر مشاهده قابليت نه مانكدر : كزديكي مملكتلر
كوزديكي شهر لرك وضع قى ، خصوصيتى ، بووك
بنالرنى ، اهاليه نك حيات و اعتقاد لرنى ، قيرلرنى ،
لهج لرنى ، حرته شايان بر دوغرو واقعه ضبط
و تثبيت ايشدر . ايشيتديكي حكايه لرى ،
عقله صفماز خلق منقبه لرنى صاف لاله بر صورته
ايرنه قيد اتمسى ، بسكه بر چوق لرنك استخفافى
جلب اندر ؛ حاجوكه « خلقيات : فولكور » تدقيقاتى
ايچون بوتورلو روايتلر ك ضبط و تثبتي ضروريدر .
هله كوزديكي بنالرنى بوتون ايه ايله ، خصوصيتلر ايله ،
گنا لره ضبط و تصور اتمسى ، « آركه ولوژى »
تدقيقاتى ايچون فوق العاده مهمدر . لسان تدقيقاتى
حفظه كمسه نك فكرى و معلوماتى بوكن ، كزديكي
پرلرده كي لهج ، خصوصيتلرنى و بنالرنى ضبط و تثبته
چايشمه سى ده ، « اوليا » ده كي مشاهده قابليت
لوتى كزبدي بيلر ؛ بوكون « دنباله قمولوژى »
لهجه لرنى « آدى وريلن علم شعبه سى ايچون ده
« سيا حتامه » نك قيجى واردر . اسكي شرق
صا حترنده دكل « اوليا چي » ايله معاصر اور و نيا
صا حترى آراسنده ده ، مشاهده لرنك وسعتى
و عمقنى ، احتوا ايتديكي معلوماتك اهمت و ميدولتى
اعتبارله « اوليا چي سيا حتامه سى » قيجنده اثر
بر افس اولانلر يك نادردر . بر عصر دن برى اور و نيا
فالم لرنك نظر دقتى جاب ايدره ك هض پارچه لرنى
افكار زجه به ، آلاجه به ، ماجارجه به ترجمه اولونان
« سيا حتامه » نك ، حالا تام و اعتاده شايان بر طبعه
مالك اولاماد بغمزى . بوسيله ايله فكر ارا خا لرا لاهم .

كوزبدي زاده محمد فواز

مستشار بگله برابر بگله : مشلردر . اول لرى با صدر
كلشلسه كندى ادعائى وجهه قى مسئله لرنى
آكلامازلر . قى مسئله لرنى دا ئما بمله مذا كره
ايتك بره نسيمه زعات انيمش اوله حقلر . شرحاله
ياقنى مسائل ايچون بلهات و يا خود مستشار كله ديكي
كى كنديلرى ده كله مشلردر . ۹ مايسده باش و كلاه
كآوب مسئله قى آكلانق و بر قرار آبان ايچون
كندى افاده لرنه . استناد ادهرك مسووله بوزم .
كچ قالمشدر . چونكه و كلك صلاحتك بديكي ،
باش و كلك صلاحتى اولادني و هيت و كلاه نك قرار شه
احتياج كوسترن نقطه احاله نك اجراسى نقطه سى
دكل بازار لرك باشلامسى نقطه سيدر . بازار لرنى
باشلامش ، جريان اتمش ، نتيجه وارش .
بوزمانه قدر مسايله كيمك صلاحتى ايله جريان
ايشدر . بناه سابه قرارى ده بازار لره باشلار كن
استحصاله لزوم و ازدي . بازار لرك نه ايشده
نمش و كلاه مسووله كلى زمان بيش و كلك
هانكى صلاحيتله بازار لره باشلاديكز كي طبعى بر
سؤله جواب و بر مك ممكن اولامازدى . ۹ مايسده
فلندره احاله ايچون باش و كليل ايله ملاقاتك بر
مؤيد قانونه اوله م هخنى بيله كزى آكلاشلورن .
چونكه ابر تسمى كون و كالتن رسماً و غير بر آكلاف
يا مشلردر . بوسرا جملر نده هيج بازار لرنى اولامش .
باش و كليل ايله هيج بر ملاقات و قرار سبق
ايشمش كي ايكي شركت اسى بازار لرنى ته كره
بخره و كالتن نمش و كاته كلد كن صورته ايكي
شركت اسى بازار لور . ته كره بخره و كالتن
باش و كاته كلد كن صورته ايكي شركت دن بر نيك
اسى سيلينور و تكلف واحده ارجاع اولونور .
سيلمك قلمى نمدر . تكليف واحده ارجاعى تكلىنى
و مسئوليتى كنديسكدر .

بومعالمه فصل جريان اتمش ، بواير تسمى كو بكي
هيت و كلاه قرار نامه سى كوستر نيور . اونك حكايه
ايتديكي جريان حان و حكيم شودر :
بخره و كاتى فله نده رى تكليف ايتدى .
هيت و كلاه فله نده رى قبول ايتدى . ۹ مايسده
بز ملاقات ايتدكن صورته طرز حكايه لرنه كوره
اولملاقات صفحه سنى ابر تسمى كوتى هيت و كلاه
قرار لره بر نتيجه به ربط ايتك وضعتنده فالوروز .
اوخاله ۹ مايس ملاقاتى و اونك قرارى هيت و كلاه نك
قرارى ايله مطابق اولق لازمدر . آله بدي بخرى
وشقه هيت و كلاه قرار نامه سيدر .
بوشقه كنديلر نك ۹ مايس ملاقاتنه و بر مك

کتابیات
تفسیری
شاعر «سعدی» حقیقه بر تجربه
هاتری ماسسه

پارس ، غایب ، تونز ، ۱۹۱۹ . ۲۶۸ صفحه — ۶۲ صفحه لك بولمبات ذابله برار

تأیید ایشکده در . یعنی بوخت ، بوتون اهمیت
رغمًا ، سعدی حقیقه بیلین شیلره یکی برشی ضم
ایدهمه-شلسدر . لکن بوکا رغمًا نفراتده شایان
استفاده برچوق نقطه لر موجوددر . متخصص لک
معلوماته یکی برشی علاوه ایدهمه چک اولان بوتسم ،
اکثریت خلق ایچون شهبه سز چوق شایان دقت
واهیتر .

سعدینک ماهیت صنعتکارانه سی حقیقه تدقیقاتدن
ترکب ایدن اوچنچی قسم ، شرق ادبیاتلری ایچون
یکی ملاحظه لری احتوا ادیبور : ترکیب و تألیف
طرز لری ، بوکوموضوعات شعریه ، عالم خاریجینک
مشاهده سی ، وسائط افاده ، اسلوب ، لسان
و نظم کی مباحثدن ترکب ایدن بر قسم ، سعدینک
صنعتی حقیقه غایت ای بر تدقیقدر . تفرعات اعتباریه
شایان تنقید برچوق نقطه لک موجودیله برابر ،
هیئت عمومی نقطه نظرندن مؤلفک بو خصوصده
بوکوم بر غیرت صرف ومهم بر موقیت تأمین
ایندیکی کورولیور .

موسیو «هاتری ماسسه» کتابینک نتیجه سنده ،
سعدی و اثری حقیقه ترکیبی وعمومی مطالعات
یورونیورکه ، بوزلرجه صحیفه درلورون ایچنه
وصاغلام برتحلیلمک محصولی اولیق اعتباریه لک
قیمتلیر : سعدینک مادی ومعنوی سیاسی حقیقه
بر تجربه ، معلومات عمومی سنک وسعت ویا
محدودیتی ، باشلیجه سجاای اخلاقیه سی ، عجم
ادبیاتنده سعدینک موقی ، تقلید وتمیزیللری ،
اونک حقیقه شکل ایدن مقبله ، بالعموم شرق
اسلامیده سعدینک شہرتی ، آوروپاده موقی ،
غرب دهاسیله مشابهت معنویه سی ، «هوراس»
ایله «سعدی» آراسنده مقایسه ، سعدینک ناکامل
اوقونعاسی لازم کلدیکی مسئله لری اون اون ایکی
صحیفه ده بوکوم بروضوح وبحثه خلاصه ایدهلشدر .

«سعدی» علمکتمزده عصر لرجه مدرسه لرده ،
مکتبلرده تدریس ایدهلریکی جهت هاتری ماسسه نک
بو مهم اثرینک ارباب تفکر من آراسنده لایق
اولدینی اهمیتله قارشیلانجق امید ادیبورم . بو
مونوغرافیده یگانه اکسیک قالان نقطه ، «تورک
ادبیاتی اوزرنده سعدینک تأثیراتی» مسئله سدرکه ،
مؤلفی بوندن دولایی اصلا نخطه ایدهمه سز . چونکه
بونی یاهیللمک ایچون تورک ادبیاتنه درین
وقوف لازمدرکه ، موسیو «ماسسه» دن اونی ده
ایسته مک حقمزقلدر . اگر تورک لسان وادیاتله
اوغراشانلر بویله بر تدقیق حاضر لامش اولسه یدلر ،
مؤلف ایته اوندن ده استفاده ایدهجکدی . بو
مقاله صرده هیچ اولماسه مؤلفک نتیجه ده وبرمش
اولدینی ترکیبی مطالعاتی موضوع بحث ونقل ایتمک
وسعدینک ادبیاتن اوزرنده کی تأثیراتندن بحث
ایتمک ایستردک . نه چاره که بو موضوعلر بوی بر
غزته لک دار ستونلریته صحیابه جق قدر اوزوندو
بعض لزوم سز واهمیت سز تفصیلاتی ، تفرعات
اعتباریه شایان تنقید بعض نقطه لری احتوا ایشکله
برابر ، سوک بر مطالعه اولارق شونی اعتراف
ایدهلم که «هاتری ماسسه» نک اثری هر صورتله
مطالعه و اعتباه شایاندر . بویله بر مونوغرافی
وجوده کتیرمک ایچون بوکوم بر احاطه علمیه
احتیاج اولماقته برابر ، صبور وموشکاف برسی
لازمدرکه بوده بوکوم وصیمیی تدبیراتی جالب
بر صریتدر . بو صریتلری حائز اولدینی ایلارق
بر دلیل ایله اثبات ایدن موسیو «ماسسه» دن
عجم ادبیاتنک دیگر بوکوم استادلری حقیقه ده
بویله موشکافانه مونوغرافیلر بیکلمک حقمزدر .

گوربیلی زاده محمد نواد
دارا فزون تورک ادبیاتی تاریخی مدرسی

فرانسه ده سوک سنه لر طرفنده اسک اهمیت
ووسعتی غائب ایدن ایران تدقیقاتی ، حرب
همومینک خنمندن سوکرا یاواش یاواش تکرار
نظر اهیق جلیه باشلادی ، اقصای شرقه ، شمال
آفریقا ، سوریه عائد تدقیقات علمیه ، سیاسی
واقتصادی سببلردن دولایی فرانسه ده هرکون
داها قولله انکشاف ایندیکی حالده ، تورک ایران
تدقیقاتنک بو قدر چوق اهامل ایدهلیشی ، علم
نقطه نظرندن شهبه سز تأسفه شایاندر . بر زمانلر
هر مسته تر ، شه فر ، باریه دومه ینار کی بو
ساحه لرده جدا بوکوم خدمت لر کورمش عاللم
چشمه برن فرانسه ، مثلا «تورقولوژی» ساحه
سنده اخیراً فوق العاده مهم وقیمتلی بر عمائی
غیرامه ری نشر ایتمش اولان السنة شرقیه مکتبی
تورکیده مدرسی- عزیز دوسم موسیو «ژان دهن» دن
باشقه شایان قید بر عماله مالک دکلدن . ایشته «هاتری
ماسسه» سنی کینچ بر متبعک «سعدی شیرازی»
حقیقه نشر ایندیکی بو یکی اثر ، فرانسه ده ایراد
ادبیاتمه توغل کینچ لک نیشمکه باشلادینی کوسترمک
اعتباریه ، لک زیاده موجب عنونیت بر حاده
تشکیل ایشکده در .

مؤلف ، کوچک بر مقدمه ده مقصدینی صراحتاً
صوبیلور : سعدی حقیقه بوتون تفصیلاتی جامع
بر مونوغرافی یازمق واونک اثر لردن نه دن او
کیسبنده ذوقیاب اولوندیقنک عواملنی تعیین ویا
تحریری ایتمک . فی الحقیقه «هولوغوروف» لک
۱۸۷۵ ده نشر ایتمش اولدینی ناقص اثر دن
سوکرا بویله بر کتابه شدمله احتیاج واردی .
کتابنک سوکونه علاوه ایندیکی ۶۲ صحیفه لک
بوکوم بر کتابیات جدولی ، مؤلفک ، موضوعی
لایقله تاورامق وسعدی عائد اک اوقاق
تفرعاتی بیه مونوغرافینسک خارچنده بر اقامق
ایچون ناصل یورولماز بر سسی صرف ایندیکی
گوستریور : آوروپاده سعدی عائد نشر ایدلین
ایچینلر اهمیت سز بوزلرجه اثر دن ماعدا ایران ،
هند ، استانبول ، مصر یاصه لر ده نظر تدقیق دن
وچامش ، منتلر وشرح لر ، مقاد ومقبول اعظمی
بو دقت وفعالیتله قید وثبیت اولومشدر .

کتابیات ذیلی مستقنا اولیق اوزره اثر باشلیجه
اوج قسم ایله بر نتیجه دن صرکیدر . شاعرک
جانتندن باحث اولان ایلمک تسمده ، سعدینک
اثنای تولنده غربی آسیانک سیاسی وضعیتی ،
شیراز برنسلری ، سعدینک عالمه سی ، چوقوقنی ،
شهاب خاطر لری ، بغداد سیاحتی ، نظامیه مدر-
سه سنده تدرسی ، خواجه لری ودرس شریک لری ،
سیاحتلرینک اسباب و ماهیتی ، کاشغر وسوریه
سیاحتلری ، صلیبون تزدنه اسارتی ، قور تولوشی ،
ژوراک اوله نیشی ، عراقده اقامتی ، ایران محاربات
ذخلیه سی ، چلری ، امفغانده اقامتی ، سیاحتلردن
ایله ایندیکی نمرات حقیقه تاریخی وتنقیدی پک
مدققانه تفصیلات موجوددر . یته بو قسمده مؤلف ،
سعدینک ماوراءالنهر وهند سیاحتلری ، بصره
گورفزینه ، حبشستانه ، یمنه ، مصره ، مغربه ،
فلسطینه ، کوچوک آسیا سی سیاحتلری و شیرازه
جودنی ، «کستان» و «بوستان» ک زمان واسباب
تحریری ، ایرانده موفول سلطنتی ، رقیب و مسا-
وطلری ، موغول لک بغداد استیلاسی ، بو دور
حیات ادیبه سی ، سعدینک اولومی ووزاری حقیقه ده
برچوق ایضاحات ویرمکده در . سعدینک تالکوتنه ده
مطبوع کلیات آناری حقیقه پک مدققانه بر ملاحظه
ایله نتیجه لرن بو قسمدن سوکرا ، سعدی بر
«متفکر» صفتیه تدقیق ایدهلشکده در .

سعدینک افکار ونظریات اخلاقیه سی ، ماهیت
صوفیانه سی حقیقه تأمیه کندکی اثر لردن مستخرج
فقره لرله استنبهات ایدلین برچوق تفصیلاتی محتوی
بو قسم ، برنجی مبحثدن شهبه سز ده مهمدر .
سعدینک ده زیاده بر «مورالیست» اولدینی
وتصرفی بر غایه دکل انجیاق بر واسطه کی
تلقی ایندیکی نتیجه سنه منجر اولان بوخت ، سعدی
حقیقه شرمده یه اثر یوروتولن مطالعه لری تأمیه

تضرعنامه

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 22. 707

۸۸۲۸ نومیرو نهمین مایه و ختام -

شبهه لر ، اللی ، سعادتله ملو یازم عصری
متجاوز بر حیاتک بوتون صفحاتی باشادقن صکره ،
پردن بره قلبنده دوغان مظلم بر اندیشه نك سوبقه
« تضرعنامه » سنی یازان « سنان یاشا » ، مثلا -
« بونس امره » کبی ، « عاشق یاشا » کبی ، « نسیمی »
کبی تام بر متصوف دکلدی . تضرعنامه ده فکر
تصوف و تاملات صوفیانه افکار سائرده دن داها
قوی و داها آشکار اولدنی حالده ، بواره بوتون
معناسیله بر « اثر صوفیانه » دیبمه یز .

سنان یاشا ، اربی نیچون ونه کبی تأثیرلر آلتنده ،
ناصل بر عامل روحینک سوبقه یازدیغنی بالذات
صمیمی ومؤثر بر طرزده آکادتیور : بکنظرده
« فه نومه نیست » لرله تلقیاتنه مشابه ایم بر عدم دوشور .
نهجه سیبیه مضطرب اولان ، اطرافنده کی هر شیک ابدی
بر بخار عدمه مغرب اولارق اربدیگنی کورده
بواسکی « بیرون » تلیدی ، طبیقی « کوته » نك
« فاوست » ی کبی ، عدمک قارا کافار یله قارش
قارش یبه کلنجه قلبنده کی مشعل اعتقادی داها چوق
یازلاقی احتیاجی حسن ایدیور ؛ وطیبی ، معنویانه
ذکر الهی به حصر نفس ابدن بوتون درویشلر کی ،
انسانلردن قاجوب عزتکنیز اولقی ایستورده
جالوکه دوشونبورکه قیربله سی ممتنع بر چوق
وابطه لرله حیاته هر بوطدر :

[... بزم دخی عمر صردن کیم بیلورکه نه قالدی ؟
واکر بر قاق کون وار ایسه طوته لم اولده آخر
اولدی . چون کوردم دنیا نك حال بویله دن ، اوکا
اوعیتله اولماز ، هر کشی که آنک هواسنه اویار ،
آخزنده نمدن غیری فائده قیلماز . پس قصد
ایلمکه ابناء دیاندمنظم اولوب کسبیم . بر خالوت
کوشه ، واروب خلقدن عزت قیلام . لکن کوردم
تعاقباتک خیلی کثرتی وار ، آنلردن تام انقطاع
اولماز . و علمه نفسک بویجه بیلدن اختلاطی وار ،
آنک اهلندن بالکلیه وازکنم . بونک کبی امر
کشی به حاصل اولمازش ! نفس قرق الی بیلق
مألوفیتدن آرزمانده کسبیمز ایش ! تدریجیه خالوتدن
لذت آلی کرکشن که کثرت آتی اینجیده . و برار
مدت کوکل کتابندن اوقوق کرکشن که ظاه
علی اونوته ! بوقه بر کیشی که ابتدای عمرندن
بری مطالعه ویرسه مألوف اولا ، آتی اختیار یله
چن قویه بیلور ، غایب مطالعه سنی علوم شرعیه
و کتب مشابه قیلور . اما بودخی طبیقی فکر دره
درویشلک دکلدن . لکن نیجه ایده که شیمدیکی
وقته لردن کلن بودر ...]

تضرعنامه صاحبی بوصیمی تلغاریله کوستر .
بیورکه اسکیدن بری علم ایله ، فن و فلسفه ایله
مشور و ولان واسع دماغنده ، حقیقی درویشلره
لازم اولاقن خصائص موجود دکلدن . چونکه
او عزیمندن لذت آلامیور ، حقیقی صوفیلر ایچون
ایک بویوک خذاب اولان کثرت واختلاط هنوز
قلبی زنجیرده ایتم . شوخالده تضرعنامه « اساسی
اصول مشایخ وقواعد اهل طریقت اوزرینه »
مؤسس اولدنی حالده بیله ، بوتون معناسیله بر
محصول صوفیانه دکلدن .

*

سنان یاشانک تضرعنامه سی ، موضوعک
بکنستغانه رنمما ، حاوی اولدنی انواع نظم
الهیانه یله ائی شایان دقت بر تخالف عرض ایدر .
کتابک هان بر صحیفه سنده تصادف ایدیلن منظومه لر
اگر اسنده حکایه لر ، غزلر ، توحیدلر ، مناجاتلر ،
بشدنامه لر وارده ، عمومیتله قبضه و زلزله یازیلشن
اولان بو حکایه لرک ، غزللرک کافه سی ، اساس
اعتبار یله بر ماهریت صوفیانه یه مالکدر . فقط نوعک
تغالی جاهلنه آبری بر خصوصیت بر دبیکی ایچون ،
صنعتکارک بوانواعک کافه سنده عین ذروه موقیته
وامل اوله مادینی واضح صورتده حسن ایدیور .
توحیدلرند ، تصنیفنامه لرند قلبینک حرارت
وهیجانی سطرلره سبولت وصیه ییله نقل ایدن ،
بعضا ملول و منکسر ، بعضا امیدوار و پراختشام
بر اسلوبه مالک اولان سنان یاشا ، غزللرند
قایه لرک تکرارندن باشقا هیچ بر ممتازیت کوستره
مه مشدر :

خنت عدن جاسی عشاقک
دل و جان خاکیمسی عشاقک
جرمی جرعه قویان صفا سندن

معناسلرقتدن یخت ایدن صنعتکار ، موضوعی
تامابه تأیید ایچون یته عین مسئله حقنده بزحکابه
نقل ایدر ؛ و اونی متعاقب مقصدی بر فائدها
تأکید و توضیح ایچون بکدن نصایحه باشلار .
حکایه لر یله ، بیدنامه لر یله ، مناجاتلر یله اولدغ
مهم بر تنوع کوستره تضرعنامه ده الک آز
تصادف اولونان اثرلر طبیعتک کوزلرک کبی ترم
ایدن پارچه لر در . سنان یاشا ، مشتاق غفران
نظرلری عالم خارجدن چورمه که و آتیاق کاشنات
داخلیه سنی تفحصه چالیشدی ایچون ، طبیعتک منجول
و نامتاه صفحه لرینی شعرلرند ضبط و تدبیت ایده مه
مشدر . تضرعنامه اکر بک خرده شناس بر نظر تدقیقندن
کچیریلیرسه ، آتیاق اوزمان طبیعتدن مقتبس بعض
اوقات رنگلره و کولرکله تصادف اولونه بیلیر . فقط
ایلخاصه شو جهتی اونو تامایلدرکه ، سنان یاشاده
تصادف اولونان بو عالم خارجی عکسلی بیله معنوی
بر ماهریت حائزدر . صنعتکار ، عالم خارجدن
اقتباس ایدنیکی عناصر ماده ایله جماغنده اوله بر
کاشنات احداث ایدیورکه ، بوکا بر عالم معنوی
دینک ضروریدر . چونکه طبیعتده مادی بر
وجوده مالک اولان هر شی ، اونک دماغه کیز
کده هان معنه یله مشدر .

وابطه‌تره حیاته صر بو طدر :
 [... بزم دخی عمر سندن کم بیلور که نه قالدی؟
 واکر بر قیاق کون وار ایسه طوتملم اولده آخر
 اولدی . چون کوردن دنیا تک حالی بویله در ، اوکا
 اوعیتله اولماز ، هر کشی که آنک هواسنه او یار ،
 آخرنده نمدن غیری فائده قیلماز . پس قصد
 ایلمکه ابناء ندیادن منقطع اولوب کسایه م . بر خلوت
 گوشه ، واروب خلقدن عزت قیلام . لکن کوردن
 تعلقات خلی کثرتی وار ، آنلردن تمام انقطاع
 اولماز . وعلماه نفسک بونجه بیادن اختلاطی وار ،
 آنک اهندن بالکیه وار ککنم . بونک کی امر
 کشتی به حاصل اولمازش ! نفس فرق الی بیلق
 مألوفیدن آرزمانده کسایه زایش ! ندرجه خلوتدن
 لذت آلی کر کش که کثرت آتی ایچیده . و برار
 مدت کولک کتابندن اوقومق کر کش که ظواهر
 علمی اونونه ! بوقسه بر کیشی که ایتدای عمرندن
 بری مطالعه ودرسه مألوف اولا ، آتی اختیار یله
 قنن قویه بیور ، فاتی مطالعه سنی علوم شرعیه
 وکتاب مشایخ قیلور . اما بودخی طریق فکر در ،
 درویشلک دکلدن . لکن نجه ایدهلم که شیمدیکی
 وقتده المزدن کلن بودر . . .]

نصرتنامه صاحبی یوصیحی تله قریله کوستر .
 بیور که اسکندن بری علم ایله ، فن و فلسفه ایله
 مشغول اولان واسع دماغنده ، حقیقی درویشلره
 لاز اولان خصائص موجود دکلدن . چونکه
 او عجزندن لذت آلامبور ، حقیقی صوفیلر ایچون
 الی بویوک عذاب اولان کثرت واختلاط هنوز
 قلبی زنجیره ایتور . شوالده تضرعنامه « اساسی
 اصولی مشایخ وقواعد اهل طریقت اوزرینه »
 مؤسس اولدنی خالده بیله ، بوتون معناسیله بر
 محصور صوفیانه دکلدن .

* * *
 سنان باشانک تضرعنامه سی ، موضوعک
 بکنمقانه رغماً ، حاوی اولدنی انواع نظم
 اشعار ایله بی شایان دقت بر مخالف عرض ایدر .
 کتابک هان صحیفه سنده تصادف ایدلن منظومه لر
 گزاسنده حکایه لر ، غزلیلر ، توحیدلر ، مناجاتلر ،
 بندنامه لر واردر ، عمومیتله قبصه وزنلرله یازیلش
 اولان بو حکایه لرک ، غزلیلرک کافه سی ، اساس
 اعتبار یله بر ماهریت صوفیانه مالکدر . فقط نوعک
 تقاضی جاهلنه آیری بر خصوصیت وپردیکی ایچون ،
 صنعتکارک بو انواعک کافه سنده عین ذروره موقفته
 واصل اوله مادیقی واضح صورتده حس ایدیبور .
 توحیدلرند ، تصحیح نامه لرند ، قلبنک حرارت
 وهیجانی سطرلر سهولت و صمیمیتله نقل ایدن ،
 بعضاً ملول و منکسر ، بعضاً امیدوار و پراختشام
 بر اسلوبه مالک اولان سنان باشا ، غزلیلرند
 قافیهرک تکرارندن باشقا هیچ بر ممتازیت کوستره
 مه مشدر :

خنت عدن جانی عشاقک
 دل و جان خاک کبابی عشاقک
 چرخ جرخه قویان صفاسندن
 نغمه خوش صدای عشاقک . . .
 لسان نظمنده زمانک ایجاباتندن اولارق واضح
 بر ادای انکسار ، آهنکی اکثریا شدتله غل
 قصورلر بولونان تضرعنامه شاعری یا بیسط
 ومهارتسز بر لسان تکدیبه مالکدر . اونک کیت
 اعتبار یله ده یک چوق اولمایان اخلاق حکایه لرندن
 برنی آجیکیز : نه قدر سطحی ، نه قدر پرستشکار
 بر نظرله باقارسه کنز باکیز ، کله لرک بر برینه
 مشکلاتله بیادای التصاق ایتدیکی ، بیتلر حتی
 مصرعلر آراسینده دهرین اوجوروملر موجود
 اولدنی در حال کوروزسکن .

سنان باشانک شخصه وصنعتنه عائد اولان
 بوقصوری زمانته عطف ایتک دوغرو دکلدن .
 او ادبیاتک « باقی » و « یاد ندیم » دورلری کی متکمل
 پردوره سنه منسوب اولماق له برابر « خسرو و شیرین »
 شاعر صنعتکاری شیخیدن اپی مؤخر در . حالیکه
 شیخی - مثلاً « حزن نامه » سنده - یک کوزل بر
 لسان تحکیه به مالکدر . تضرعنامه ده موجود
 حکایه لر عمومیتله « اخلاق صوفیانه » اساسلری
 ترویج ایده جک یوله شیلردن . مثلاً دهرین بر
 لسان وجد و تسلیمیتله توکلدن ، توکل ارباب
 اعتقاد ایچون درجه لری میندین بی شیخی رزقانی

مناسب رفتدن یخت ایدن صنعتکار ، موضوعی
 تأویله تأیید ایچون بینه عین مسئله ختنده بزحکایه
 نقل ایدر ؟ و اونی متعاقب مقصدی بر قانداها
 تأکید و توضیح ایچون یکیدن نصایحه باشلار .
 حکایه لر یله ، پندنامه لر یله ، مناجاتلر یله اولدجه
 مهم بر تنوع کوستره تضرعنامه ده الی آرز
 تصادف اولونان اثرلر طبیعتک کوزل لکنی ترم
 ایدن یارچه لر در . سنان باشا ، مشتاق غفران
 نظر لری عالم خارجیدن چویرمه و آسحاق کائنات
 داخله سنی تفحصه جالیشدنی ایچون ، طبیعتک متحول
 و نامتناهی صفحه لر یی شعرلرند ضبط و ثبت ایده مه
 مشدر . تضرعنامه کر یک خرده شناس بر نظر تدقیقندن
 کچیریلیرسه ، آسحاق اوزمان طبیعتدن مقتبس بعضی
 اوفاق رنگلره و کولکلره تصادف اولونه بیلیر . فقط
 بلخاصه شو جهتی اوتونامالیدر که ، سنان باشا ده
 تصادف اولونان بو عالم خارجی عکسلی بیاه معنوی
 بر ماهریتی حائر در . صنعتکار ، عالم خارجیدن
 اقتباس ایتدیکی عناصر مادیله دماغنده اویله بر
 کائنات احداث ایدیبور که ، بوکا بر عالم معنوی
 دینک ضروریدر . چونکه طبیعتده مادی بر
 کبر صر همان معنویله شیور .
 « جهان کلزاری بریاع صورت نمودر ، دوللو
 اولر که آکا آله آتیه ؛ دنیا تعقی بر خوان زهر
 آلودر ، عاقل اولان اوکا ال صوتیه » دین
 سنان باشا نظرند ، طبیعت اویله بر کل آهنگدار
 تشکیل ایدر که ، اونک بوتون اجزای توحید
 ربانیله مشغولدر :

جهان بر کلستاندر بر چنلر
 ایچی دولو سمنله یاسنلر
 النده ساغر زرین لاله
 ایچر کل عشقته دوزماز بیاله
 دلده سوسنک ذکر ی خدانک
 دخی آندن دم باد صبانک . . .

کائناتده کی آهنک وحدتی طوبیایلر ، طبیعتک
 بو مغل و کاذب مناظریه آله انه بیلیر ؛ فقط
 « قایلرندن ماسوایی طرد ایدن » ارباب تصوف ،
 « حسن باغبان ایله » یعنی مؤثر حقیق تک نامشاسیله
 پروجد اولدقلردن ، طبیعتک کوزله لکن نظر دقتلری
 جاب ایده صر . آرتق بو ایضا حاندن صورکا سنان
 باشانک عالم خارجیه عدم اشتغالک عوامل روحیه سی
 تامیله آکلاشماش دیکدر .

کوسری زاده محمد قور

تضرعنامه

فاتح دورینک پیشدیردیکی اعظم صبر استندہ ،
« سنان یاشا » اونو تولامه جتی قدر بو یوک برادری
شخصیتدر . « تضرعنامه » ، « تذکره الاولیاء »
کی اثر لریله دو قوزنجی عصرده « اوبی نثر » ک
بلکه بو یوک منلی اولان بوضعتکارک ، « مناسرتلی
رفت » و « ابوالضیا » مرحوملر طرفندن نشر
ایدیش ایچی کوچوک منتخبات سایه سنده ان فضله
شیرت قازانمش اولان « تضرعنامه » سنی ، اذنی
بر نقطه نظر دن تحلیلی اتمک ایندیوروز . « سنان
یاشا » نك دیگر اثر لری حفسنده ده بویه آیری
تحلیلی نشر ایتدکن صوگرا ، اونک حیات
وصفتی حفسنده عمومی ترکیبی انک دوغرو نقطه
نظر له مالک اولایلیرز .

« تضرعنامه » مؤلف انک معروف و انک قیمتی
بر محصولدر . حالوکه سنان یاشا بو کتابی هیچ
بر وقت « صرف بر اثر صنعت اولق اوزره » یاز-
مامشدر . اونک انک بو یوک مقصدی ، تحمیدات
وتضرعات ایله عظمت الهیه بی هرکسه آکلاتقی ،
دوغرو یوز، کوسترمک و بوندن معنوی بر اجر
قازانقدی . داهما دوغروسى ، بو کتابی یازمق له
غفران و تسلی به مشتاقی روحنک معنوی بر احتیاجی
تطمین ایدیبوردی :

« ... مادام که بویکار افکار معانی و عرائس
نفاثت مخدرات مابندن که تنق الفاظ شریفه و عبارات
لطیفه در ، هر اوقویانه لذت و سرور و هر دیکلرینه
صفا و حضور ، هر مجلس اهله ماعتدن ذوق و هر
اهل حاله ذکر به شوق حاصل اولوب ، حسن
ظاهر الفاظنک حسن بلاغتی و عباراتنک زبور فصاحت
حتیه مخلوط و مسرور ، و خاصه باطن معانی نیک
مطالعاسی و مدلولاتنک ملاحظه سایه بر صفا و بر
نور اولوب ، صدای کوس عباراتی و آواز مدهمه
بجاز و استعاراتی ایله مسمع دل و جانده ولوله شوق
سجاع و سحرای صدر چنانده غلغله همکام استماع
اولوب طرب رود مجلس گلشن دل حرکات بنات
بیانیه روح بخش و جانفزا و زینت جلال نکارستان
کل پیرایه در الفاظله صفاد و دلکش اوله .
اوقویانلردن و دیکلر نلردن و ایشید نلردن و آکلا-
یانلردن بوضیف دختنه و بوقیر شکسته کاه کاه
دعای خیره حسن یاد و فاتحه اخلاص ایله دلشاد
ایتمک لریجه ... الخ »

اندیشه مفتر له لزان متواضع بر روحت
اضطر اباتی کیزلرین شو سطر لر ، سنان یاشانک
پویون غایه سنی کوستریور . معنایه مشاهیر
صوفیه دن برینک « تحصیل ایدیلن علمک منفعتی
اولمؤسه مضرت و بربر » حکمنه انبعا ، عمومک
استفاده سنی تأمین ایچون « تضرعنامه » سنی
بازان بوضعتکار عین زمانده ایجابات صنعت ده اهل
قیمه مضن . ایشه « سنان یاشا » بو نقطه ده ،
نظر لری نکران اولدینی عالم معنوی نک بو یوک کی
ار شینده صنعتی شفق کورن ساتر بر جوق ایتمک
آریلیور . صنعت اونک نظر نده - مثلاً « احمد
یاشا » ده ، « نجای » ده ، « باقی » ده اولدینی
قدو - مظهر اهتمام اولمانه برابر ، « طواهره
اوغراشوق باطنک عبادت خرابیسیور » دینه نل
نظر نده کی قدرده متروک و مهمل دکاندی . « الفاظنک
حسن بلاغتی و عباراتنک زیور فصاحتی » نک حواس
طامره بی ممنون ایدجکی سوبله بی بر آدنده ،
فکر صنعت - افکار سائر به تقدم ایلده مه مکله
برابر - هر حاله موجود دیکدر .

بر صنعتکار ایچون فکر صنعتک نالی بر اهی
حاضر اولماسی ، کندی موفیقی نقطه نظر دن
شبهه مژگه شایان تأسفدر ؛ باقی نک سبب موفیقی ،
ندمک مثلاً « خبریه نانی » ناظمه ترجیح ایدیلر سی ،
کندیلر نده صنعتکار لری حستک حسنیات سائر به
غلبه سنده در . حالوکه عالم خارجی به عطف ایتدیکی
لافت نظر لرنده بو کسک بر کائنات معنوی نک
کولک لری تیره بی بر صوفی ایچون بو نک امکانی
اولاماز . اوندن بو درجه بر فدا کار لری ایتمه مک
فائده سز و نتیجه سز در . سنان یاشا « تضرعنامه » سنی
صرف بر اثر صنعت اولق مقصدیه یازسه بدی ،
اوزمان شیندیکی سنان یاشانی ، تضرعنامه نک
صاف و الهی مترنمی بولاماز دق . بلکه کل لری
داهما کوزل سچیلمش ، انسجام افاده داهما قصور سز ،
بجازلر دها پارلاق اولایلردی . فقط « تضرع-

عنامه » بی بزه اصل سو بدرن شفقت و صمیمیت ،
عشق معنویات ، حسارک ده نینلکی کبی صریتره
اصلا تصادف ایدمه صدک .

تضرعنامه صاحبی بو اثری حفسنده ناصل بر
فکر بسله دیککی واضح بر صور نده کوستریور :
بو نظم و نثری کم ترکیب قیلام
بو الفاظی که بن ترکیب قیلام
تضرعنامه صاحب دلاندر
که مقبول و وان مقبلاندر
ایسن خاطر بیچار کاندنر
فرح بخش دل آواز کاندنر
کاسفاندر که دوشه نیش چنلر
دولو ایچی کل ایله یا سنلر
عباراتی دلالاتنده واضح
اولور لفظنده حتی معنی لایح
ضیاء عکس انوار الهی
و بربر الفاظله شوق کاهی

آکلا شیلور که سنان یاشا کندی صنعتکار لری دن
زیاده ، منبع الهام نک بو کسکلر ایله ، درینلکله
مفتخر در ؛ و قطعاً مقلد ندر که اثر بی « مسکین
عاشق لریک صادق برندی » ایدمه جک اولان کندی
صنعتی ، کله لری نک و خیال لری نک زینت و ظرافتی
دکل ، آتیاق بو کسک و جاذبه دار موشوعیدر .
اونک ایچون حسن ظاهری حشود ایدمه بیان حسن
اسلوب دن زیاده ، عالم خارجینک ظواهرینه تماماً
مسدود قلب لری ، اونلرک تحمیلیتی دوشونبور ؛
اونلر اوزرنده اجرا ایدمه جکی تأثیر ایله مفتخر
بولویور ...

راغب « بوسونه » اوزرنده انی مهم بر تانیور
اجرا ایدن « لادینی » حسنیات و افکار ، مدرس
سنان یاشا اوزرنده مان تامیله تأثیر سز قالمش
کبیش . سنان یاشا شخصاً تام بر صوفی و عزیمت لری
پردریش اولامادینه درین و صمیمی تأسف لری
ایتمکله برابر بعضی جهت لری حقی متصوف لردن دها
شدید و بی امان داورانسیور . « از کرامات بلند
اولیاست * اولین شعر سز و آخر کیم یاست »
دین صوفی لره قارشى : « شعر اگر چه انسانده
برزاند هنر اولور ، اما آنی کمال سایز شول کشی که
تر اولور » طرز نده بیان مطالعه ایدن تضرعنامه
صاحبی ، قلبی عشق الهی ایله تیره بی نشاندی
مضروب معنا صاه جتی قدر مفرط و متعصبدر .
شاعر لره قارشى بسله دیککی بوحس نفرت ، سنان
یاشانی « تذکره الاولیاء » سنده « خواجه عطار » ده مولانا
کبی بو یوک شاعر لری بوضعتدن تیره ایدمه جک
قدر ایلری به زرد بر مشدر . چونکه « آنلرک
کتابی درد دلمر که سوبلر لر و آنلر غزل لری
حرارت عشق ایله تدبیر ایلر لر . آنلرک سوز لری
عشق مجلسنک سازی ولور و آنلرک تشبیه لری نک
بردلو آوزی اولور » . حالوکه شاعر لری « اکثر
بودر کیم بی جیا و بی غار اولور لر . شونلرک غزل
ومده تسلیب اولور لر ، آنلر حقیاقی حقدن
بی نصیب اولور لر » . معنایه بوتلوق بی یالکرستان
یاشایه خاص بر اثر تعصب صافه بکنز ؛ بو تقریب
بوتون صوفیه آرا سنده سنان یاشادن عصر لریجه
اول قبول ایدلیش بر تصنیفدر . افکار و نظریاتی
کادلا صوفی لر ککنه اوبدورمش اولان سنان یاشا ،
« مولانا » و « بوسن » له هم آنمک اولار ق :

سنگ طلب کنده خرقه پوشان
سنگ هوس کنده یاده توشان
بربسی طوزوب ایدر مناجات ،
دورماز بربسی کز خراپات .
هندوک به طابار همیشه
دورماز سکا یا واربر همیشه ،
نامکدر جاهه به نشانه
بودن و صلیب بر بهانه !
ده جک قدر کنیش و انسانی دوشونیه لیدر .
کوستریور زاده محمد قزاق
دارالفنون تورک ادبیاتی تاریخی مدرسی

مهری : ب . ن . - ۳۲ صحیفه - زمیر : آهنگ مطبوعی ، ۱۳۳۸

« یعقوب قدری » نك معاصر بكتاشی
حیاتی بك عربان بر شكله تصویر ایدن
« نوربابا » سی ، بو طریقت منتسبیری آراسته
طبیعی برغلیان تولید ایتدی . بوغلیانك
حالا زائل اولمادیغنی ، ازمیرده طبع ایدیلن
بوکوجوك رساله آچقندن آجیغه کوستریور .
کندیلرینه عصر لر دن بری یاییلان هجوملره ،
آغیر تنقیدلره قارشى لاقید قالارق اطرا -
فلرنده براسرار دیدی قودیسنك تشکله
سببیت ورنه بكتاشیلر ، دیمك اولور که
آرقق کندیلرینی مدافعه به باشلايه چقلر .
یوکوجوك رساله اکر بویله بر باشلانقیچ
ایسه چوق ممنون اولوق ایجاب ایدر . فقط
بومدافعه لرك مقبول ومؤثر اولماسی ایچون
اونوتولماسی لازم کن بر نقطه ، مدافعلرك
صمیمتدن آبرئلمه لری وتاریخی حقیقتلری
خراقلر و منقبرله قاریشیدیر مامه لریدر .
بویله بر خط حرکتدن بكتاشیغلك بك زیاده
استفاده ایدر چکنه قائم ، چونکه « بكتاشیلق » ،
دوغورودن دوغرو به اسکی تورکن عنقه سنك
دوغوردیغنی و عادتاً ملی ماهیتی حائز بر
طریقتدر . « آناطولیده اسلامیت » عنوانیه
ادیبات فاکولتسی مجموعه سنده نشر ایدیلر چك
مقاله لر مده بومهم نقطه یی بوتون دلایل
و وثایقه قید ایتدی کیم کی ، بكتاشیلق تاریخی
حقنده حاضر لادینغ اثر مدهده بو جعتلری
اوزون اوزون تشریح ایلدم .

غرب افکار و تلقیننه یایینجی اولمادیغنی
« نوربابا » حقنده کی تحلیلات و تنقیداتیه
بک اینی کوسترن « ب . ن . بک » بورسا -
له سنده برنك غایه کوزه تیور : هر نه شکلده
اولورسه اولسون بكتاشیانی مدافعه ایتمك .
یونك ایچون ، ابتدا یعقوبك روماننده
بكتاشیلقله علاقه دار بر جهت بولونمادیغنی
و « نوربابا » ده تصویر ایدیلن حیسانك
بكتاشی حیاتی اولمادیغنی شدت و حرارتله
مدافعه دن سوکراه بكتاشیلق وحاجی بكتاش
ولی حقنده کویا تاریخی معلومات و بریور .
مؤلفك ادعا - سه کوره « یعقوب قدری »
بكتاشیانی بیلمه یی و « عاشق پاشا زاده
تاریخی » کاشف الاسرار ، بیک بر حدیث
کی بكتاشیایغه متصبا نه علمدار اثر لر دن
ایدیندیکی معلومات ایه بو طریقتیه هجوم ایتمك
ایسته یی بر رومانچیدر . حالبوکه « یعقوب
قدری » نك اثرنده بكتاشیلقله قارشى الك
اوافق بر خصومت رایحسی بولونمادیغنی کی ،
یوکونکی بعض بكتاشی محفللرینك حیاتی
بک اینی بیلدیکی ده کتابنك هر سطر نده
کوزو کیکده دره اونك بو خصوصده و بر دیکی
معلومات صرف مشاهدانه مستنددر ؛ نه عاشق
پاشا زاده تاریخی ، نه ده کاشف الاسرار
اوقومادیغنی ، و بكتاشیلقله ماهیت تاریخیه
وصوفیه سی حقنده تام بر فکره مالک اولم .
دیغنی قطعیه ادعا اولونه بیلیر . لکن شونی ده
اعتراف ایتدی کی « ب . ن . بک » ده ، سائر
لك منور و معلوماتی بكتاشیلر کی ، منسوب
اولدینی طریقتك تاریخ تشکلی بک یالان

بیرم قولانغه ایلدی تلقین
شاه ولایت اویشم بقین
مذمب جعفر الصادق للین
الله دوست اوواله بیرانه کلام
بوزم برده اوزم دارده دورمشم
محمد علی به افراز برمشم
« سقا هم » شربتك آنده کورشم
ایچوب قانه قانه مستانه کلام
یولز اون ایکی امامه چیقار
هرشدم محمد احمد غنار
رهبرم علیدر صاحب ذوالفقار
قولکدر شاهیا دیوانه کلام

« ب . ن . بک » بكتاشیلق حقنده هیچ
بر هجوم قصدی احتوا ایتمین « نوربابا » به
قارشى مدافعه ایدر بولونه چق برده ، « عاشق
پاشا زاده » دن باشلايه برق « شقایق » ده ،
« قارا قاش زاده » نك « نور الهدی لمن
اهدی » سنده ، « کاشف الاسرار » ده
بكتاشیلقله توجیه ایدیلن اعتراضاتی تدقیق
و تنقید ایتسه داها مناسب اولوردی .
فی الحقیقه « رفعت » بک « صرأت المقاصد » ی
بوکی مهاجمانه قارشى بكتاشیلقنی « سنی »
اساسانه موافق کوسترمك مقصدیه قلمه
آئیش غیر صمیمی بر مدافعه نامه ایسه ده ،
تاریخی بک شدتلی تنقیدلره معروض قاله ییله چکی
جهتله بو کونکی احتیاجی تطمین آتدمن .
مع مافی « ب . ن . بک » رساله سنده
عین قصور لر موجود اولدینی کی ، یگانه
استاد کاهی و منبع معلوماتی « صرأت المقاصد » دن
عبارتدر : « حاجی بكتاش ولی » حقنده کی
معلومات تماماً اورادن آئمشدر . بكتاشیلرک
داها کندی پیرلری حقنده بو قدر یا کلیش
واساسنر معلوماته مالک اولم لری جدا
تأسفه شایاندر ؛ « نوربابا » یی تنقید ایدر چك
برده حاجی بكتاشك شخصیت تاریخیه سی
حقنده تدقیق ایدر بولونسر ، البته طریقتلرینه
داها فضله خدمت ایدر لر دی . مثلاً عاشق پاشا
زاده تاریخنده « حاجی بكتاش » حقنده و بریلن
ایضاحات ، جدا تنقید و تصحیحه شایان
اولدینی حالده ، داها هیچ بر بكتاشی اون
علمی بر صورتده تنقیده تشبث ایدمه دی .
حالبوکه « حاجی بكتاش ولی » حقنده قریباً
نشر ایدر چکمز اثرده ، عاشق پاشا زاده نك
سیلمیه رکی بوقسه بر غرضه مینی اولار ق می -
ناصل یا کلیش معلومات و بر دیکی کوروله -
چکدر . بكتاشیلر کندی طریقتلرینه خدمت
ایچون « ب . ن . بک » رساله سی قیلندن
معناسز و اساسنر تنقیدات نشر ایدر چکلرینه
جدی وشایان اعتماد تدقیقات تاریخیه ده
بولونه رق تاریخ تشکللرینی اوکره نسه لر ،
شبه سز داها اینی ایدر لر دی . . .

کوی سبلی زاده محمد قراد

دار الفنون « ترک ادبیات تاریخی » ، مدرسی

مقاله لرمده بومهم نقطه‌ی بوتون دلائل
ووناً شبهه قیدایتد بکم کبی، بکتاشلیق تاریخی
حقیقه حاضر لادیم ارمدهده بو جهتلی
اوزون اوزون تشریح ایله دم .

عرب افکار و تلقیاته یا اینجی اولمادیغی
« نوربابا » حقیقه کی تحلیلات و تنقید آیه
بک ابی کوسترن « ب . ن » بک، بوسا-
له سنده بک غایه کوزه تیور : هر نه شکلده
اولورسه اولسون بکتاشلیغی مدافعه ایتمک .
بونک ایچون ، ابتدا یعقوبک روماننده
بکتاشلیقله علاقه دار بر جهت بولونمادیغی
و « نوربابا » ده تصویر ایدیلن حیثاتک
بکتاشلی حیاتی اولمادیغی شدت و حرارتله
مدافعه دن سوکرا، بکتاشلیق و حاجی بکتاش
ولی حقیقه کویا تاریخی معلومات و بریور .
مؤلفک ادعا-سه کوره « یعقوب قدری »
بکتاشلیغی بیلمه بن و « عاشق پاشا زاده
تاریخی ، کاشف الاسرار ، بیک بر حدیث »
کبی بکتاشلیغنه متعصبانه علمدار اثرلردن
ایدیندیگی معلومات ایله بو طریقه هجوم ایتمک
ایسته بن بررومانیدر . حالبوکه « یعقوب
قدری » نک ارنده بکتاشلیغنه قارشی اک
اوافق برخصومت رایحه سی بولونمادیغی کبی،
بو کونکی بعض بکتاشلی محفلرینک حیاتی
بک انی بیله دیکی ده کتابنک هر سطرنده
کوزو ککده دره اونک بو خصوصده وردیکی
معلومات صرف مشاهداته مستدره نه عاشق
پاشا زاده تاریخی ، نه ده کاشف الاسراری
اوقومادیغی و بکتاشلیغنک ماهیت تاریخیه
وصوفیه سی حقیقه نام برفکره مالک اولما-
دیغی قطعیه ادعا اولونه بیله ر، لیکن شونی ده
اعتراف ایتملی که « ب . ن » بک ده ، سائر
اک منور و معلوماتی بکتاشلیر کبی، منسوب
اولدیغی طریقتک تاریخ تشکیلی بک یالان
یا کلش بر صورتده بیلیور . « یعقوب قدری » به
فرط حدتدن « نوربابا » ی « صنعتدن نی نصیب
پرائر » عد ایله جک قدر خفیف مشربلک
کوسترن بومؤلف ، البته اونک بو کونکی
بعض بکتاشلی محافلنی بک یقیندن طانیدیغی
قبول ایله مزسه معذوردر . حالبوکه « نور
بابا » ده بکتاشلیقه ناهصل نصیب آلدیغی
تصویر ایدن پارچه ، « شاهی بابا » نک شو
مشهور نفسنی عیناً تأیید ایتمیورسی :

قریانل تیلاوب کلانک چکله دی
غفلت اویقوسندن اویانه کلدم
درت قیو سنجانی آنده دیکله دی
جان باش فدا ایوب قربانه کلدم
اول اشیکنه قویدم باشی
آلدیلر ایچری دوکدم یا شیخی
ارنلر بولنده کور صاواشی
عریان پریان اولوب میدانه کلدم
اول دمه اویاندی باطن چرائی
رهبرم بوخته بند ایندی باغی
درت آدم ایلری آدم آباغی
قوج قریان دیدیلر اینانه کلدم
درت قایدن سلام و پروب آلدیلر
بزم حضورینه بدوب کلدیلر
ال ال حقه اولسون دیندیلر
هنوز معصوم اولوب میدانه کلدم

جهتله بو بونکی اسیغی رقصان اولور
مع مایه « ب . ن » بک رساله سنده ده
عین تصورلر موجود اولدیغی کبی ، یکنه
استناد کاهی و منبع معلوماتی « مرآت المقاصد » دن
عبارتدر : « حاجی بکتاش ولی » حقیقه کی
معلومات تماماً اورادن آلمشدر . بکتاشلیرک
داها کندی بریرلی حقیقه بو قدر یا کلش
واساسنز معلوماته مالک اولملری جدأ
تأسفه شایندر ؛ « نوربابا » ی تنقید ایله جک
یرده حاجی بکتاشک شخصیت تاریخیه سی
حقیقه تدقیقانه بولونسه لر ، البته طریقتلرینه
داها فضله خدمت ایدرلردی . مثلاً عاشق پاشا
زاده تاریخنده « حاجی بکتاش » حقیقه و بریلن
ایضاحات ، جدأ تنقید و تصحیحه شایان
اولدیغی حالده ، داها هیچ بر بکتاشلی اونی
علمی بر صورتده تنقیده تشبث ایله مه دی .
حالبوکه « حاجی بکتاش ولی » حقیقه قریباً
نشر ایله جکمز اثرده ، عاشق پاشا زاده نک
بیلمه رکبی بوقسه بر غرضه منی اولارقی می-
ناصل یا کلش معلومات وردیکی کوروله-
چکدر . بکتاشلیر کندی طریقتلرینه خدمت
ایچون « ب . ن » بک رساله سی قیلندن
مناسنز و اساسنز تنقیدات نشر ایله جک طریقه
جدی و شایان اعتماد تدقیقات تاریخیه ده
بولونه رق تاریخ تشکیلی اوکوره نسه لر ،
شبهه سز داها انی ایدرلردی ...

کویسلی زاده محمد فراد

دولتتون « تریک ادبیات تاریخی » ، درمی

چهارم: «مقبر» و «اول» - مشیل قطعی - مؤلفک یکی بر رسمی و مقدمه سید
موشخ - اوزنه مجیده ۱۵۲ صفحه مطبوعه عامره ۱۹۲۲

بوندن او تو زیدی سنه اول ، انتشاری
فکر و صنعت عالمده فرطینله او یاندیران
«مقبر»ک بویکی طبعی اوقوبوب بیتیردکن
صوکر ، بیلمه نهن ، ادبیاتک بو یاریم
عصرلق زمان طرفنده قطع ایندیجی مرحله لری
دوشوندم : افق رؤیتاری غزل و قصیده
وادیسنگ دها ایبرسته کچمه ی «تاجی»
پیرولری ، شاعر اعظمک «مقبر»ده کی الی
فریاد لری نه غایض صورته استخفاف و تهزیله
یلته نشاردی ؛ عبدالحق حامده کندی تعیریله ،
«مقبره مسلط اولان بو صیرت لارلر » حقیقه
تسباتکار داورانیورگ ، یک حقلیدر . تربیه
ادبیله لری ایجابی اولارلق ، صنعتک معین
مجاز لره محدود شکلل آراسنده صیغشوب
قادیغه قانع اولان بوز اولیلر ، «مقبر» ی
آکلایاماقده البته معذور ایدیلم : «الم» ی
بیلمه ییئر ایچون «فریاد» دن دها معناسز
برشی اولاییلمی ؛ حالوکه ، نشر اولوندیجی
زمان ایچون بر «معما» اولان «مقبر» ،
ایزق بوکون ، هر تورلو اعتراضلرک فوقده
بر «شاه اثر» تلقی اولونیور ؛ ایشته او تو ز
یدی سنه لک مراحل ترقینک ، ذوقلرده
وجوده کنیردیکی تکاملک نتیجه سی . . .
زمان ، بو لک صیبی والک یا کیلماز مقده ،
بو خصوصده حکمتی و بر مشدر . بز بو کوچوک
مقاله مزده بو حکمک سبیلری تجلیله ،
«مقبر» ک ایچون بر «شاه اثر» عد اولوندیجی
قیصه جه ایضاحه چالیشه جفز .

«مقبر» ، شه سز ، بر محصول المدر .
فقط بو الم ، ادبیاتک وجوده کنیردیکی لک
قیحلی مرثیه لرده اولدیجی کی حسی ره ییچرقیق
طانی و حزن آمیز بر یأس و فتور شکنده
دکل ، بیک تورلو آنات معنایی محتوی
اوزن بر فریاد ماهینده و عامیله «حیاتی»
و «صیبی» بر طرزده نظاهر ایدیور .

«عبدالحق حامد» :
محرر ، اشیر ، ترزاونکدر بن واسطه م ، ائروونکدر
مصراع لریله کندی حیات شاعر تی اوزرنده کی
تأثیریی آکلادیجی سوکیلی زوجیسی «فاطمه
خاتم» ی غیب اینجه ، فلاکتی «مقبر»
حقیقه لر نه تثبیت ایشدر . بو صدمه لک شدتی
بو ماتمک دینلکی ، «مقبر»ک هر حقیقه سنده
محسوسدر : قواعد بلاغته ، قیود ادبییه ،
نظم قواعد موضوعه سنه فارشی دها بوندن
یاریم عصر اول لاقید و استخفافکار داورانان
شاعر ، «مقبر» ده یالکنز کندی روحنی
ویکله دی ؛ لک یاقین بر «اولوم» فارشبنده
فکر بشره هجوم ایدن بر جوق ماورائی
سؤال لره ، اسرار خلقتی استکناجه چالیشدی ؛
بعض دقیقه لر ده حیات و کائناتک عنود و مستهزی
معمارینه فارشی درین بر حس عصیان ایله
چاقیردی ؛ فنکرینک حل ایده مه دیکی ،
شک و یأسه دوشدیکی بر جوق نقطه لری نهایت
بر «کشف وجدانی» ایله بولدی ، و بوتسلیلری
ترتم اییدی .

پشتمده بو سجده گاه توحید
مقدمه شکوک ، دلده امید

اساس ادعاری البته دوشوردر ؛ لکن بودوغرو
ادعای نه یاکلیش ونه فنا تطبیق ایدیورلر !
«مقبر»ک بر فریاد ماتم اولدیجی دوشونلجه ،
بوندن باشقا بر شکله تجلیسی ساخته
اولماز میدی ؛ سوکیلیسی غیب ایدن بر
فلکنزده لک شقه لری «دیپازون» له ،
کوز یاشلری «ترازی» ایله اولچولورمی ؛
هانکی فریادک یلانی ، نسبی وارد ؛ ایشته
بو بسط نقطه لر دوشونلجه ، «مقبر» ک
نیچون بوماهینده تجلی ایندیجی درحال آکل-
شیلیر ، عکس تقدیرده «مقبر» ، «مقبر»
اولماز دی . اوکا بو صیبی و حیاتی ماهینتی
ورهن ، بو تضاد لری ، رابطه سز لقلری ،
تکرار لری ، حتی آزاده کی یاریم عصرلق
تکامل ادبی ره رغما ، بوکون بیله موضوعات
ادبییه - بردن بره - مغایر کورونن جراتکار
جمله لریدر . بعضی صحیفه لر ده ؛

ای یار شو نو بهار سنسک
بن آکلایورم که یار سنسک !
ایندیکه نگاه بحر و بره ،
بردن صانیرم که بعض کره ،
مشجرده کی روز کار سنسک ؛
آغلار ، دیرم اشکبار سنسک ؛
ترهن کورونجه ، آکلایورم که
اولدم ، بکا تر به دار سنسک !

پارچه سی کی حسن شقه لر حالی آلان بوما تم ،
بعضا ایکنی حالده سور و کله تیر ؛ یا خود
شاعر «ماورائی» بردوشونجه ایله مضطر بکن ،
بردن بره ، هر طر فدن سوکیلیسنک تجلیسی
کورور ، سوینیر ، لکن بوده جوق سورمز ؛
اولومک حقیقتی بر مرمر صوغ و قلیله
صیرتیه رق روحنی قاناتیر ؛ و شاعری یکی
دوشونجه لره ، بعضاً غلیان و عصیانله سوق
ایدر . اساساً «مقبر» باشند باشه فکر
و حسک دائمی بر مد و جزویله تمنا زدر . مثلاً
ایندیلق بر کیجه مهر استانده کی بر تجلی نی
تصویر ایدن شو پارچه نه قدر جانلیدر :

ایندم یه ما عتابه فارشو
بر اسحق تر جان خوشکوه
اشجار بتون قیلاردی سجده ،
کلشدی هزار لرده وجده .
ظاهردی ساده چشم ابرو ،
یا قدم ، طایدم ، دایم ؛ اودر بو
کویا یکیدن قیلاز تنیکل
بر برج کبی ، اوردی نیکو ،
وصوکر ا بوی ، هان دایما اولدیجی کبی ،
ماورائی بر دوشونجه تعقیب ایدر :
عالم دیوروز ، خیالدر هب ،
کوردکارض ظلاندر هب ؛
تعبیر دیکره هبسی هیچلک ،
هیچلک ایسه هبسی در کله لک .
بر هیچ که حقه دایدر هب
بر قدرت ذوالجلالدر هب .
عس حالده موندن حقیقت ،
احوال بشر او حالدر هب .

بوتون روحیه بر اسلام شاعری اولدیجی
ایچون بوتون بو فریاد و عصیان لری امید
ونوکلله ، غفران و ایمانه یین عبدالحق حامدک
بو «شاه اثر» ی ، تجلیلات روحیه ایچون
بوکنمز بر خزینه در . ماتمک ، صنعتکار
بر روحده نه مختلف شکلل البته لظاهر
ایده بیله جکنی «مقبر» ک هر پارچه سنده
آبری آبری کوره بیلیرز . بو کوچوک مقاله نی
ده افضاه و زامانق ایچون بوراده بویله اوزون
بر تجلیله قالمشوق نیشده کلز ؛ یالکنز شونی

یدی سنه لك مراحل ترقینك ذوقلرده
وجوده كئیردیكى تكاملك نتیجهسى . . .
زمان ، بو لك صیمی واك یا كیلماز مقدم ،
بو خصوصده حكمتی و بر مشدر . بزبو كو چوك
مقاله مزده بو حككمك سسبیلاری تحلیله ،
« مقبر » ك بیچون بر « شاه اثر » عدا اولوندیغی
قیصه جه ایضاحه چالیشه جغز .

* * *
« مقبر » ، شهسز ، بر محصول المذر .
فقط بو الم ، ادبیاتك وجوده كئیردیكى لك
قیغلی مرثیه لرده اولدیغی كی حسی بر هیججریق ،
طانی و حزن آمیز بر یأس و فتور شككنده
دكل ، بیک تورلو آنات معنایی محتوی
اوزن بر فریاد ماهیتده و تامیله « حیاتی »
و « صیمی » بر طرزده نظاهر ایدیور .

« عبدالحق حامد » :
عزرا اشیر ، ترزاونكدر بن واسطهم ، ائرونكدر
مصراعلریله كندی حیات شاعری اوزرنده كی
تأثیرلی آكلاندیغی سوكلیل زوجیه سی « فاطمه
خاتم » ی غیب ایدنیجه ، فلاكتی « مقبر »
صفه لرنده نیت ایشدر . بو صدمه لك شدنی
و بو مالك درینلكی « مقبر » لك هر صحیفه سنده
محسوسدر قواعد بلاغه ، قیود ادبیه ،
نظم قواعد موضوعه سنه قارشى دها بوندن
یارم عصر اول لاقید واستخفافكار داورانان
شعر ، « مقبر » ده یالكنز كندی روحنی
دیکه دی ؛ لك یاقین بر « اولوم » قارشى سنده
فكر بشره هجوم ایدن بر چوق ماورائی
سؤاللره اسراخلققی استكناشه چالیشدی ؛
بعض دقیقه لرنده حیات و كائناتك عنودومستیزی
معالینه قارشى درین بر حس عصیان ایله
چایقردی ؛ فلكرینك حل ایده مه دیکى ،
شك و یأسه دوشدیکى بر چوق نقطه لری نهایت
بر « كشف وجدانی » ایله بولدی ، و بوتسلیلری
ترنم ایددی .

پشمده بو صدمه كاه توچید
عقلنده شكوك ، دانه امید ،
فوقده لقای سر مدیت
زبرنده فئای آدمیت
حقدن دیرم حیات جاوید
ایلرینى سنك و شك تهیدیه
انسانه ، دیرم ، فنا حقیق ؛
روح هیجانله دیرك : تأیید . . .

دییین شاعر ، او توتمالی كه شسوق عرفای
صوفیه سنك مسلك و مشربلرینه بیکانه اولمیان
بر اسلام شاعر ایدر ، و « مقبر » ده بو آشنالی
كو سترن پارچه لر ، بورایه نقل ایدیه مه چك
قدر چوقدر . لکن بونلره رهنم « مقبر » ده
باشدن باشه بر ادای صوفیانه بولوندیغی ادعا
ایتمك ، شهسز بوق كه ، معناسز اولور .

« مقبر » لك حقیقی ماهیتلی آكلاملانلر ،
اونق نصبتسز ، منطقسز ، بر بریله رابطه سز ،
بر طساقم تکرارلره مالامال بر « ضریبه »
كی نفی ایدیورلر ، و دییورلر كه : « هر اثر
ادبی مطلقاً بر بلاغه ، بر ترتیبه ، بر وحدانه ،
بر منطقه مالك اولم الدير . بو مدعیلر ك

اوادم ، بكا تر به دار سنك!
پارچه سی كی حس شقه لر حالی آلان بوتام ،
بعضاً ایلكلی حالنده سوروكه نیر ؛ یا خود
شاعر « ماورائی » بردوشونجه ایله مضطر بكن ،
بردن بره ، هر طر فدن سو كیل سنك تجلیسینی
كورور ، سوینیر ، لکن بوده چوق سورمز ؛
اولومك حقیقی بر مرمر صوغو قلییه
صیرتیه رق روحنی قاناتیر ؛ و شاعری بکی
ووشونجه لره ، بعضاً غلبان و عصیانلره سوق
ایدر . اساساً « مقبر » باشدن باشه فكر
و حسك دائمی بر مد و جزویله ممتازدر . مثلاً
آیدینلق بر کیجه مهارستنده كی بر تحلیلی
تصور ایدن شو پارچه نه قدر جانلیدر :

اشدم بیه ماغنه قارشو
بر اسحق تر جان خوشكوه
اشجار بتون قیلاردی سجده ،
كشیدی مزارلرده وچده .
ظاهر دی ساده چشم و ابرو
یا قدم ، طانیدم ، دیدم : اودر بو
كویا بکیدن قیاز تشكلی
بر برج كبی ، اوردی نكوه ،
وصوكر ا بونی ، هان دایما اولدیغی كبی ،
ماورائی بر دوشونجه تعقیب ایدر :

عالم دیورن ، خیالدر هپ ،
كوردكلرمز ظلالدر هپ ،
تعبیر دیکره هپسی هپچلك ،
هپچلك ایسه هپسی در كلك .
بیر هپچ كه حقه دالدر هپ ،
بر قدرت ذوالجلالدر هپ ،
عز حالده موتدر حقیقت ،
احوال بشر او حالدر هپ .

بوتون روحیه بر اسلام شاعری اولدیغی
ایچون بوتون بو فریاد و عصیانلری امید
و توكله ، غفران و ایمانه بیتن عبدالحق حامدك
بو « شاه اثر » ی ، تحلیلات روحیه ایچون
توكتمز بر خزینه در . ماتمك ، صنعكار
بر روحده نه مختلف شكلكل آئنده نظاهر
ایده بیله چكینی « مقبر » لك هر پارچه سنده
ایری ایری كوره بیلیرز . بو كو چوك مقاله یی
دهافضا هاوزا تامق ایچون بوراده بویه اوزون
بر تحلیله قالمشیمق نیشده دكلز ؛ یالكنز شونی
سویله مكاه اکتفا ایدلم كه « مقبر » ادبیات
تاریخمزده بر شاهقه در ؛ فقط هر هانكی بر ماتمك
درینلكنی دویمامش روحلر او بو كسكلی
ادراك ایده منزل . . .

كو سبلی زاده محمد فواد
دارالفنون « تورك ادبیاتی تاریخی » مدرسسی

ادبیات مصاحبه‌لری

استاد اکرم

TDV ISAM
Kütüphanesi Arşivi
No 22.707

۱۹ - ۲ -

ویرا کئنده بعض آثار شعریه سنی بوندن سو کرا
نشر ایتدی ، و اونلری متعاقب اوزون مدت
ساکت قالدی . بوسکوت « نژادا کرم » ک
ناریخ بحریرینه قدر دوام ایتشدر .
شایان دقت بر حکایه نویس ، حساس
بر شاعر ، فاضل راستاد اولان اکرم بک ،
اونلرک فوقنده بو یوک ونجیب بر انسان ،
فلا کئزده بریابادر . حیانتک هر صفحه سنی

رجائی زاده اکرم بک مرحوم

مطلقا الم و ماتمه کچیرمش ، کوزلری دایما
یکي ماتملرک سرشکک یاسیله مالامل قالشدر .
ابتدا « پیرایه » سنی ، « امجد » نی قره طوبی اقلره
تودیع ایتدکن سو کرا ، صولمدار استنادی
اولان « نژاد » نی ده کوچوکسونک حزین
وبرشعر بر نه چکنه کومن بوشقیق باها قلی
الی الاید او آجیلرله هم حس اولارقی چاریمشدر .
استادک هر اثرنده ، « زمزمه » ده « تفکر » ده ،
« پژمرده » ده او ماتملرک انطباعی حامل بر
چوق کوزله وایدی صحیفه لره تصادف
اولونور . فقط استادک الک کوزله ، اله صمیمی
مرثیه لری ، آخماق صولک زمانلرده مشروطیتی
متعاقب - نشر ایده بیلدیکی « نژادا کرم »
آدی مجموعه اشعارنده در . اولادینک ضیاعیله
رحیم ونجیب بر بابا قلینک نه درین وعلوی
المره معکس اولاییه چکی نژاد اکرمده کی
منظوم و منشور مرثیه لردن تامله آکلاشیلیر .

اون کچدیکنی سوله نی ای شام هم انزا ،
وجدانی تخریش ایدن ای فکرت نژاد ،
ای باد مساهن دیبولان آه تظلم ا
ای تدرتک اسرارخی ، مستور و بیدار ،
احساس ظلامنده طوتان لیه بیدار ،
ای روحی لرزنده ایدن عصر انجم ا
محو اولدی او بروم و خیال اولدی ، دکلی ؟
بولقی اون بر امر حال اولدی ، دکلی ؟

ای دود خزان ای قاپلیق ، غمی سار ،
سنبلره هم رنگ اولان ای سیسلی موال ،
ای جاذبه لی توده بکرتک سحائب ا
ای سونمکه خواهش کترین آتیش چران ،
ای روح غریب ، ای نیم افصاله هر آن
چیمان رطیبیله باقان چهره غائب ا
محو اولدی او بروم و خیال اولدی ، دکلی ؟
بولقی اون بر امر حال اولدی ، دکلی ؟

اساساً اکرم بک بونون اثرلردن قیریق
بر قلیک این انکساری ترشح ایتکده ، حتی
اک شن وشوخ موضوعلر بیلله اونک دست
صنعتنده یاس آلود بر ادا آتقده ایدی .
« یقه جقده بر مزارلق طالی ، فردای تدفین ،
...

ادبیات نژده امثاله بک نادر تصادف ایدیلن
« تقدیر الحان » اکرم بکک المستعد شا کرد
لردن منمنلی زاده طاهر بکک « الحان »
نامیله نشر ایتدیکی مجموعه اشعاری تنقید آ
یازیلش بر اتردی . استاد بو اثرنده ، بالمناصبه
قواعد عمومی ادبییه ده ارجاع کلام ایدرک ،
ادبیاتک و علی العموم صنعتک ماهیتی حقنده
بر چوق مطالعات مهمه سرد ایدیور وارنجاع
ادبی طرفدارلرینه شدتله هجومده بولونیوردی .
بو اثرک نشری اکرم طرفدارلرله ناجی
مدافع لری آراسنده اوزون مجادله لره سببیت
ویرمکله برابر ، ارنجاع ادبیتک ماهیتی کنج
دماغلره آکلامش اولدی . ناجی مرحومک
بوکا مقابل نشر ایتدیکی « دمدمه » علی العاده
برشوم مجموعه سندن عبارتدی : « نغمه سحر »
و « زمزمه » ده کی برطاقم غزللرک غایت باباغی
بر طرزده تهزیلندن باشقا هیچ بریشی احتوا
ایدن « دمدمه » ایله « زمزمه مقدمه سی » نی
و « تقدیر الحان » ی علی العاده مقایسه ایتک بیلله ،
اکرم بکک تلقیات ادبییه اعتباریله ناچیدن
نه قدر یوکسک و مترقی اولدیغی آکلامه
کافیدر . معلم ناجی و طرفدارلری هر کون
قوللردن بر ازاها غائب ایدرکن ، استاد ،
یکي وشایان دقت شعرلر ، حکایه لر ، ترجمه لر
نشر ایدرک کنجاره معنوی بره بر اولیوردی ؛
او دورک الک ممتاز کنجارینک حتی « توفیق
فکرت » و آرقاداشلرینک ایلک شمه لری
تدقیق ایدیلرک اولورسه ، اونلرده « زمزمه »
شاهرینک قوتلی تأثیراته تصادف ایتک
محققدر .

اکرم بکک ملکیه ده فی تدریساتی سکیز
سنه دن فضله دوام ایدمه دی ؛ استادک طلبه سینه
یالکیز درس ادب دکل درس فضیلت ده
تلقین ایتمه سی ، توفیق فکرتک تعبیر بنجه « قالیله
دکل حالیه ده » درس ویرمه سی ، عبدالحمید
اداره مظلمه سنک نمایاننه هیچ موافق
کلیوردی . نهایت ملکتده پارلایان هر نور
وامید چراغی سوندورمکله مکلف اولان
بو اداره ، خواجه ابراهیم افندی نی اکرم بکک
کرسینسه اصماد ایدرک استادک دائماشوق و محبتله
بحث ایتدیکی معلملک حائنه خاتمه چکدی .
فقط بوضرووی فراغت اکرم بکک وظیفه
تعلیمی سینه نهایت ویرمش عد اولوناماز .
« تعلم ادبیات » ی وجوده کتیرمک صورتیه
اودور ایچون بر « مجله ادب » تدوین ایتش
اولونان استادک افکار و نظریاتی کنجلر
آراسنده اوزون مدت حکمران اولمشدر .
اساساً استاد « تعلم ادبیات » دن سو کرا ده
نشر ایتدیکی اثرلره شایان متوره دایما رهبر
اولیور ، استبداد دورینک اوقار اکلوق و بیلدیز سز
سپاسنده بر مشعل الهی کبی دائمسا ایلیک
ودو غرولق بولقی کوسستریوردی . بونون
طلبه سی ، اکرم بکک کندی روحلری
اوزرتده نه درین ونه صمیمی بر تأثیر اجرا
ایتدیکنی اعتراف ایدیورلر .

کنجاره قارشی دایما دوست و تقدیر کار
اولان اکرم بک ، « خالد ضیا ، توفیق فکرت »
کی استقبالیک بو یوک صنعتکارلری ، ستاحه
ادبیانه آتدق لری ایلک متردد آدم لردن اعتباراً
تشویق ایتشدی . بالخاصه ، مقدماتی رحله
تدریسنده بولونان توفیق فکرت قارشی استاد
...

تدقیق ابدیه جگ اولورسه، اولورده « زمزمه »
شاهربنك قوتلی تأثیراته تصادف ایتمک
محققدر .

اکرم بکک ملکیه دهی تدریسانی سکن
سنه دن فضله دوام ابدیه مه دی: استادک طلبه سنه
بالکنز درس ادب دکل درس فضیلت ده
تلقین اتمه سی، توفیق فکر تک تعیر شمه « قالیله
دکل حالیه ده » درس و برمه سی، زعبدا حمید
اداره مظلمه سنک تمایلاته هیچ موافق
کلیوردی . نهایت مملکتده پارلایان هر نور
و امید چراغی سونودورمکه مکلف اولان
بوداره، خواجه ابراهیم افندی بی اکریم بکک
کرسینه اصعاده رلک استادک دائماشوق و محبتله
بحث ابتدیی معلمک حائنه خاتمه چکدی .
فقط بوضرووی فراغت اکریم بکک وظیفه
تعلیمیه سنه نهایت و برهش عد اولوناماز .
« تعلم ادبیات » ی وجوده کتیرمک صورتیه
اودور ایچون ر « مجله ادب » ندون اتمش
اولونان استادک افکار و نظریاتی کنجیلر
آراسنده اوزون مدت حکمران اولمشدر .
اساساً استاد « تعلم ادبیات » دن صورکاده
نشر ابتدیی اثرلره شایب منوره دائم رهبر
اولور، استبداد دورینک اوقار اقلق و بیلدیزسز
سپاسنده بر مشعل الهی کبی دائمایلیک
ودوغرولق بولق کوستریوردی . بوتون
طلبه سی، اکریم بکک کندی روحلری
اوزرنده نده برین و نه صمیمی بر تأثیر اجرا
ابتدیگی اعتراف ایدیورلر .

کنجیلره قارشلی دائمای دوست و تقدیرکار
اولان اکریم بک، « خالد ضیا، توفیق فیکرت »
کبی استقبالک بویوک صنعتکارلری، سساحه
ادبیاته آتدقلری ایلیک متردد آدملردن اعتباراً
تشویق اتمشدی . بالخاصه، مقدما رحله
تدریسنده بولونان توفیق فکرته قارشلی استاد
بویوک بر حسن تقدیر و حرمت بسسله مکده
ایدی . بناء علیه او آراق « باباطاهر » ک
« معلومات » نده قالیله مستله سی « طولایسیله
کندلیسنه توجیه ایدیلن باباغی هجرمله قارشلی،
استاد « تروت فنون » ی توفیق فکر تک
اداره ادبیه سنه تودیع ایتدردی . ایشته
« تروت فنون حرکت ادبیه سی » نامیله معروف
اولان تجدد ادبی، بوضورتله دوغوردن
دوغروه اکریم بکک نفود و تأثیری آتنده
باشلامشدر . ابتدا بک بسسیت و متواضع بر
شکلده باشلایان بوحرکت یاواش یاواش قوتلندی؛
وبر چوق دکری کنجیلر اکریم بکک جناح
حمایه سی آتنده توفیق فکر تک اطرافنده
طویلانیدیلر و اوقوتله ادبیاته یکی برر تک وضیا
وزمهک، ادبی تلقیری آورو پایلاشدر برمه،
ناحی و بیورلرینک ارنجیاج حر کتیرنی تملندن
محوه موفق اولدیلر . توفیق فکر تک، احمد
حکمتک تروت فنونک ایلیک جلدلرینه یازدقلری
مصاحبات ادبیه نظر تدقیقندن کچیریله جک
اولورسه، اولرک - ایلیک زمانلرده تلقیات
ادبیه اعتباریه « تقدیر الحان » دائره سی بک
چابوق آشامادقلری لایضیه آکلاشیلر .
استاد اکریم « عربیه سوداسی » نامنده کی
چوق شایان دقت بر رومانیه « پزمرده » سی

۱۱ برنجی عقابله ۲۳۶۶ - ۲۳۱۴ زمرولی نسخه موزده در .

المی الابد او آجیلرله هم حس اولارق چاریمشدر .
استادک هر اثر نده ، « زمزمه » ده « فکرت » ده،
« پزمرده » ده او ماترکک انطباعی حامل بر
چوق کوزله و ابدی صحیفه لرده تصادف
اولونور . فقط استادک اکریم بکک
مرئیله لی، آتجاق صوک زمانلرده مشروطیتی
متعاقب - نشر ابدیه بیلدیکی « نژادا اکریم »
آدلی مجموعه اشعار نده در . اولادینک ضیا علیه
رحیم و نجیب بر بابا کلنک نده برین و علوی
الملره معکس اولایلیه چکی نژاد اکریمده کی
منظوم و منتشر مرئیله درن تمامیه آکلاشیلر .

کون کچدیکی سوله بن ای شام غم افزا،
وجدانی تحریش ایدن ای فیکرت نژادا،
ای باد مسادن دوپولان آه نظر ا
ای تدرتک اسرارنی، مستور و بیدار،
اعساق ظلامنده طوتان لایله بیدار،
ای روحی لرزنده ایدن محضر انجم !
محو اولدی او بروهم و خیال اولدی، دکلی؟
بولق اونق بر امر حال اولدی، دکلی؟

ای دود خزان، ای قالیق، غملی سهار،
سنبلره هر تک اولان ای سبیلی هوار،
ای جاذبه لی نوده بکر تک سسحاب !
ای سونمکه خواهین کتیرن آتس جبران،
ای روح غریب، ای نیم افضاله هر آن
چهار رطیبیه باقان چهره غائب !
محو اولدی او، بروهم و خیال اولدی، دکلی؟
بولق اونق بر امر حال اولدی، دکلی؟

اساساً اکریم بکک بوتون اثرلرندن قریق
بر قلبک این انکساری ترشح ایتکده، حتی
اک شن وشوخ موضوعلر بیله اونک دست
صنعتنده یاس آلود بر ادا آتنده ابدی .
« یقه جقده بر مزارلق طالی، فردای تدفین،
یاد ایت، چیچک، نغمه » کبی شعرلره
« نژادا اکریم » ک ادای بیاننده عین رنگ الم
کوزه چاربار . حتی زاواللی بر خدمتی قیزک
بسیت و حادنه سز بر حکایه ماتمی اولان
« شمس » بیله بوز صریه ادخال اولونه بیلر .
تجلیات فطره سی هر شیئک فوقنده
طوتدینی ایچون استبدادک اشدید زمانلرده
بیله مغرور جبهه صنعتی اصلا ا کمن استاد
اکرم، طبیعتک الصمیمی بر برستکاریدی .
استانبول کونشک شن شماعلری بوغازک
یشیل تپه لری اوستنده رنگ وضیا موجه لری
اویاندیررکن، استاد اله باستوتنی آلاق
تک و تنها دولاشیر، کوچو کسو قبرستانده
طبیعتک مثنی تفسیرلره سانکه المرنی
اویوتوردی . طبیعته قارشو اولان بو انجذابنی
استادک بوتون اثرلرنده مشهوددر: آطه تک،
بوغازک بر شعر و خیصال مناظرندن بر چوغی
« زمزمه » و « نژادا اکریم » صحیفه لرنده شایان
حیرت بر صنعت و صمیمیتله ترسیم ایدلشدر .
مشروطیتک اعلانندن سوکرا اکریم بکک
برمدت معارف و اوقاف نظارتلرنده بولوندی .
فقط اونک نجیب و منزوی طبیعتی، آغیر،
کورولتولو وظیفه لره بر درلو امتزاج ابدیه
میوزسی، نهایت مجلس اعیان لشکل ایدرکن

تورکلیک بو بویوک خادم و مریمی اورابه
تعین ایدلدی و صوک دم حیانه قدر او بولسک
اک ای واک سربست دوشون ارکان مهمه .
سندن بری اولدی . بالکنز وجدانک
تلقینانه عطف اهمیت ایتدیکی ایچون بلااستنا
هر کسک حرمت و تجلیله مظهر اولان استاد،
تسلیم انفس ابدنجه بقدر، کنجیلره قارشلی
دائما رحیم و تقدیرکار، منزوی، کورولتوسز
برحیات کچردی . مملکتده حکمفرما اولان
لاقیدی، کنجیلک بو استاد تجلیه قارشلی
حال حیانه تجلیات و احتراماتی تقدیم اتمه سنه
مع التأسف مانع اولمشدی؛ فقط تورک کنجیلکی
استاده قارشلی بسله دیک حسن تجیل و پرستشی
اونک جنسازه سی اوکنده بوتون صمیمیتیه
اظهار ایتدیکی کبی، شیمه دی ده او ماتم کوننک
هر تکررنده اونک باند خاطره سنی قدیس
و تعزیز وظیفه سنی اونو تباور !

کور بیل زاده محمد قواد
دارالفنون تورک ادبیاتی تالیفین مدرس

ادبیات مصاحبه‌سی

فضولی به دائر بیکی وثیقه‌لر

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E. 707

بر طرفدن دخی خان دارات و احشامیله صور و تارهلر جالارلق کلوب سرارده سنده قرار ایتدکنده جله کبار درگزین خانک اوطاغه قات اندر قات جمع اولوب سرارده خان ایچره زابوزانو اوتوردیلر. و مقل الحسین تلاوت دیکه مک حاضرلاندیلر. بعده میدان محبت چارپا ، صدغکاری برکسی کتیروب نیچکله قدمه بر زردبان فوردیلر . آندن سرارده آردندن باشی زور ، اوزون اولانی ، شترلب دودانی ، آیفلی طرلابی ، وزی سرملی ، ریش وشواریدن میرا . فییح المنظر ، مستکره چهرلی شیخ نامیله بردنم رایکان اولنج جمله پیر وجوان آیفه قاقوب سلام وردیلر . شیخ سلام آلوب کرسی، عروج ایدرک ایتدیرفانجه تلاوت بعده شاهه و حضار مجله ده ایدوب شاعر فضولی بغدادینک « مقل الحسین » نام آلفینی نرائت ایتدیکه بلاذری .

شیمدی به قدر شخصی و اثری حقیقه هیچ برجدی تدقیق پایلمامش شاعر لر مردن بری ده « فضولی » در . « نمونه ادبیات عثمانیه » دن باشلا بهرق بو کونه قدر اونک حقیقه یازیلان شیرل ، هان هان بر بردن مقتبس برطاق مطا- له لر دن عبارندرکه ، اولنری اوقومقسه « فضولی » به هاند هیچ برشی اوکره نمش اولماز . ایکنجی اوچنجی درجه ده شاهرلر حقیقه کی برهال و لاقیدی شمدیلک مسامحه ایدیلسه بیله ، « فضولی » کی ، عصرلردن بری بوتون تورک عالمی ده هاسیله دولدوران و بالخاصه عراق و آذربایجانده تورک حرثی قوتله یاشانان لایموت راستاده قارشوی بوندن بو یوک کفران اولماز . صوک هفتله ظرفنده فارسی شعرلری مناسبیله بکدن خاطر لانا ن داعی شاعر حقیقه ، عثمانی تذکره لرنده موجود اولمایان بعض معلوماتی بوستونلره نقل ایتک و بو صورتله محیط ادبیزده بو کونه قدر محمول قالمش برطاق قیمتی وثیقه لری اورتیه به قومی ایتدیورز .

« فضولی » حقیقه شایان دشت دیگر بر وثیقه ده « شاه عباس » ک کتابنجی « صادقی » نک چغتای لهجه سسیله یازمش اولدینی ، « مجمع الخواص » در . لیب افندیکنک « جواهر ملقطه » آدی ارنیده بر مأخذ تشکیل ایتش اولان بو تذکره ده « فضولی » حقیقه بک مهم معلومات و بر بلکنده درکه ، اونی - لهجه سنی د کیشدر بر مکه برابر - عینا نقل ایتدیورز ..

عثمانی تذکره لرینک « فضولی » حقیقه و بر دیک معلوماتی امام و کجله یارایه حق مهم بر منبع ، کچن هفتله ماهیت و اهمیتندن دور و دراز بحث ایتدیکنم « تحفه ساهی » در . « سام میرزا » ، فضولی هنوز بر حیات ایکن یازمش اولدینی تذکره سنده اوکا دائر شو معلوماتی و بر بیور :

مولانا فضولی: بیات فیله سندنر . ابراهیم خان معینده بغداده واروب ، شاه ایران سلطان سلیمان قانونی قارشیسنده منزم اولوب عرانه کتدکنده مولانای مشارالیه حله ده تورن ایتدی . علوم ظاهره ا کتسابه مشغول اولوب آرزمانده جوق تحصیل ایتدی . فی الواقع هیچ کیسه بو استعداد سادقی الوریه مشدرکه تورکی ، فارسی ، عربی کلامه بودرجه مقدر اولسون - تورکجه دیوان تصادق و غزلیات و شاه و ادلی و مجنون و مناظره یتک زیاده وروضه یازمشدر . فارسی دیوان غزل و قصاید و رندوزاهد و صحت و مرضی اتمام ایتشدر . فارسی و عربی دیوان غزل و تصادق تربیه ایتدی . تحسینا اوتوز بیله بیت اشعاری واردر کیم بو یقیر کندی ال یازسیله یازیلش لسخه دن مطالعه ایتشم . اگرچه مشارالیک فی نظیر وین بدل اشعاری جوق وار . لکن بو مختصر متحمل اولمادندن مشهور و غیر مشهور برجه ایاتله اختصار قیلدق . تورک مطلع لارندن بر دیوان ترتیب اولونور .

مولانا فضولی - دارالسلام بغداد دن در . بو شهرده اویدن دما این شاعر پیدا اولدای . هر ایکی لسانده یعنی تری و فارسی شعر سویلر . اشعارینک اکثری منتق ائمه دیندر . بو نصیبه مطلبی اشعارندندر . الخ ..

فضولینک « بیات » قبیله سندن اولدینی و عربی دیوانی بو لوندینی کی کلیات اشعاری ده بالذات جمع ایتدیکنی کوسترن بو سطرلر بک قیمتیدر . اونجی عصر دن جوق اول عراق ساحه سنه کلن « بیات » عشقینی ، تورک لره اوغوز شعبه سینه منسوب بر کتله درکه ، « هاشم ناهید » بک افاده سینه نظر آ الوم عراقک اک کوزله بر تورک قسبه سی اولان « کفری » جوارنده کویلی حالنده یاشامقده در . فضولینک درجه شهرتی کوسترن سطرلرده آبرجه معینداردر .

شور ایکی سطرلردن ای مهم شیرل استند لال اولونیه یایر . اوله ، « فضولی » دها بر حیات ایکن ایران محافل ادبیه سنده صفوی سر ایلرنده « بغداد دن یتیش اک مهم شاعر » کی تلقی اولونبورمش ، فضولیدن اول و اونکله برابر بغداده بر جوق مهم شاعر لر یتیشدیکی جهته ، « فضولی » نک هپسنه مرجع عدا بدلیه سی بو یوک بر شیدر . « سام میرزا » دن استدلال ایتدیکنم ایکنجی نقطه ده « فضولی » نک سنی دکل نام معناسیله ریشی اولدیلدر . فی الحقیقه :

از خاک کربلاست فضولی مقام من
نظم بهر کجا که رست حره دش رواست
ز زینت سیم نیست کور نیست لعل نیست
خاک است شعر بنده ولی خاک کربلاست
قطعه سنی سوبله بن شاعر ایچون باشقا تورلو دوشونه مز . « سلیمان قانونی » دن اول « شاه اسماعیل » ه منظومه لر تقدیم ایدن عراقی شاعرک بزم تذکره جیلرک و مورخ لره دائما قوللاندقاری بر تمبیر ایله - « رافضی » اولدینگی ، « قینه لی زاده حسن چلبی » ده شو مهم فقره سیله تأیید ایتدیورکه ، شیمدی به قدر کیمسه نک نظر دقتنه چارچامامشدر :

عثمانی تذکره لرینک « فضولی » حقیقه کی افاده لری - شیمدی به قدر هر نه دنسه محمول قالمش اولان - بو قیمتی وثیقه لرله اتمام ایتدیلد- کدن صو کرا « فضولی » نک حیاتی حقیقه آرز جوق بر فکر ایتدیلش اولور . فقط « فضولی » بی کلامق ایچون ، اونک یتششمش اولدینی عراق ساحه سنک تاریخ ادبیه سی ، اوساحه ده حکمران اولان افکار و اعتقاداتی ، صفوی تارخینک ایچون بو لغه لاقبیه تدقیق ایتک

سلسترلی علی ، حرثی عجمک بو یتته :
چنک روی باقر لیاش از سر نادانی است
هر کجا دیدم که یک شاهی بده هفتی است
شوجوایی و برمشدر :
حرثی کفقت بک شاهی بده هفتی است

معلوماتی و بر بیور :
 مولانا فضولی - دارالسلام بغداد در .
 پوشورده اویند دها این شاعر پیدا اولادی .
 هر یکی لسانده یعنی ترقی و فارسی شعر سولر .
 اشعارنیک اکثری منقبت ائمه دیندر . بو نصیبه
 مطلق اشعارنددر . الخ . . .

شور ایکی سطرلر اینی مهم شیلر استند .
 لال اولونیه بایر . اولاً ، « فضولی » دها بر حیات
 ایکن ایران محافل ادبیه سنده ، صفوی سربلر نده
 « بغداددن بیتیشن الیه مهم شاعر » کی تالی
 اولونیورمش . فضولیدن اول و اونگله برابر
 بغدادده بر جوق مهم شاعرلر بیتشیدیکی جهته ،
 « فضولی » نیک هیسنه صریح عبدالیله سی بو یولک
 بر شیدر . « سهام میرزا » دن استدلال
 ابتدایکدن ایکنیجی نقطه ده « فضولی » نیک
 سنی دکل تام معناسیله بر شیعی اولدیشیدر . فی الحقیقه :

از خاک کربلاست فضولی مقام من
 نظم بهر کجا که رست حرمتش روانست
 زرنیست سم نیست کهرنیست لعل نیست
 خاک است شعر بنده ولی خاک کربلاست

قطعه سی سوبله بن شاعر ایچون باشقا تورلو
 دوشونه نه ز . « سلمان قاتونی » دن اول
 « شاه اسماعیل » . منظومه لر تقدیم ایکن
 عراقلی شاعرک بزم تذکره جبارک و مورخلرک
 دائماً قوللاندلاری بر تمبیر ایله - « رافضی »
 اولدیغی ، « قینه لی زاده حسن چلی » ده
 شومهم فقره سیله تأیید ایدییورکه ، شیمدی به
 قدر کیسه نیک نظر دقتنه چارچامشدر :

سلسرته لی ، حیرتی عجمک بویتته :
 جنک روی باقر لایاش از سر نادانی است
 هر کجا دیدم که یک شایخ بده عثمایی است
 شو جوانی و برمشدر :

حیرتی کفشت یک شایخ بده عثمایی است
 من می بینم که ده شایخ بیک سلطانی ذاتست
 واقع حال بودرکه بیت مزبور فضولینکدر .
 حتی والیله ماجد جواننده دیمشدر :

ترجیح رافضی که بحث چولو لویست
 برسی فیضت نهاد از فضولی است

✽ ✽

« فضولی » نیک صمیمی بر شیعی اولدیغی
 کویسترن دیکر بر دلیل ده ، اثرلرندن « سهام
 میرزا » نیک افاده سندن باششقه ، اون بر شیعی
 عصرده ایران شیمی تورکلری آراسنده
 « حقیقه السعدا » نیک حائز اولدیغی اهمیتدر .
 ایران تورکلرینک اون بر شیعی عصرده ماتم
 مراسمنی ناصل اجرا ایتمکلرینی و او مراسمده
 « فضولی » نیک بو اثرنی ناصل اوقودقلرینی
 « اولیا چلی » بزه جانلی بر صورتده تصویر
 ایدیورکه ؛ « فضولی » نیک شهرت و تأثیرینی
 کویسترنه بو قیمتی و نیکه ده شیمدی به قدر
 هیچ نظر اعتباره آلتامشدر . بو مراسم
 « در کزین » ده اجرا ایدیور :

خان ، در کزین شهری خارچنده نیجه یوز
 چادرلر و سر پرده و اوتاغ زوطاقلر قوردوروب
 شهرک ایمان و کباری خیمه و بارگاهلرله مکت ایدنیجه
 اونضای هامون کونا کون چادرلرله کویا لاله زار
 اولدی . شهرک آتبارلری دامن درمیان ایدوب
 عاشورا و نیجه کونا مسکاک پیشهرمهک باشلادیلر .

ظاهره ای کتسابته مشغول اولوب آرزو زمانده چوق
 تحصیل ایلدی . فی الواقع هیچ کیسه به بو استعداد
 سعادتی الوبر ، مشدرکه تونکی ، فارسی ، عربی
 کلامه بودرجه ، مقتدر اولسون . « تورکجه دیوان
 قصاید و غزلیات و شاه و کدا ولی و مجنون و مناظره
 نیک و یاده و روضه یازمشدر . فارسی دیوان غزل
 و قصاید و زندو زاهد و صحت و مرضی اتمام ایشدر .
 فارسی و عربی دیوان غزل و قصاید ترتیب ایلدی .
 تخمیناً اوتوز بیک بیت اشعاری وارد کیم بو تقیر
 کندی ال یازسیله یازیلش سنده ، مطالعه ایتمه ،
 اگرچه مشارالیمک فی نظیر دینی بدل اشعاری چوق
 وار . لکن بو مختصر متحمل اولمادیندن مشهور
 و غیر مشهور بر نیجه ایشله اختصار قیلدی . تورکی
 مطلع لارندن بر دیوان ترتیب اولونور .

فضولینک « بیات » قبیله سندن اولدیغی
 و عربی دیوانی اولدیغی کی کلیات اشعاری ده
 بالذات جمع ایتمدیگینی کویسترنه بو سطرلر
 یک قیمتلیدر . اونجی عصر دن چوق اول
 عراق ساحه سنه کلن « بیات » عشیرتی ،
 تورکلرک اوغوز شهبه سنه منسوب بر کتله در که ،
 « هاشم ناهید » بیک افاده سنه نظر آ ایوم
 عراقک ال کوزله بر تورک قصبه سی اولان
 « کفری » جوارنده کویلی حالنده یاشامقده در .
 فضولینک درجه شهرتی کویسترنه سطرلر ده
 آریجه معنی داردر .

عربی تذکره لرینک « فضولی » حقیقه کی
 افاده لری - شیمدی به قدر هر نه دنسه مجبول
 قالمش اولان - بو قیمتی و نیکه لره اتمام ایلدی .
 کدن صورکرا « فضولی » نیک حیاتی حقیقه آن
 چوق بر فکر ایدینلمش اولور . فقط « فضولی » بی
 اکلامق ایچون ، اونک بیتششمش اولدیغی
 عراق ساحه سنک تاریخ ادیبینی ، واساحه ده
 حکمران اولان افکار و اعتقاداتی ، صفوی
 تاریخنک ایچ یوزنی لایقسه تدقیق ایتمک
 لازمدرکه ، اشعارینک تحلیل و آنقادنه صاعلام
 بر صورتده کیریشیله بیلسون . « فضولی » نیک
 حیاتی حقیقه اولدیغی معنی دار تفصیلاتی احتوا
 ایکن فارسی دیوانی مقدمه سی ، دیوانک اسکسی
 طبعلرنده موجود اولمایان بعض اشعار ایله
 برابر فائق رشاد بیک مرحوم طرفندن
 « فضولینک غیر مطبوع اشعاری » عنوانیه
 بوندن یکریمی یکریمی بش سنه اول طبع
 ایتمدیگیشدی .

استانبول کتبخانه لری تدقیق ایدیلرک
 اولورسیه ، فارسی دیوانک مختلف نسخهلرینه
 تصادف ایدیلرکی محققدر . آذری تورکلری
 اوزرنده اولدیغی قدر آناطولی واورته آسیا
 تورکلری اوزرنده ده عظیم بر نفوذ و شهرته
 مالک بولونان تورک ادیباننک بولند شاهقه سی ،
 هیچ شهبه سز ، مفاخر ملیه سنک ال بو بو -
 کلر ننددر ؛ اون طایبق و طایبق و طایبقه سی
 آرتق دها فضل اهل ایتمه لم . چونکه بو
 اجمال ، شرف ملی نامنه ایقاع ایدیلرکیله جنک
 ال بو یولک جنایتدر .

کوپریلی زاده محمد فؤاد
 دارالعلوم ترک ادیبانی ۱۲۷ مدیسی

ادبیاتمزده جنکجولق

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 28. 707

ادبیاتك اجتماعی حیات اوزرنده نه قدر بویوک ومؤثر برعامل اولدیغی بیلنر، آراسیرا کندی کندیلرینه شووؤالی صوریورلر: — تورک شهرمانلغک سقاریه قیلرته، غربی آطاولنیک قارلی شاهقهرلی قارشینده کندی قاتیله یازدیغی نشیده لرلی کاغد اوزرینه قویه جق شاعرلرمن برقی عجبیا؟

کوردن کوزل قارشینده، یووارلانه یووارلانه ده برین برعنا آلان بو استقام اشاری، بالخاصه کنج شاعرلرمن ایچون نه قدر تعریضکاردر! دامارلرمزده اسکی قانک دولاشدیغی، روحزده عصرلرک سودوره مه دیک مقدس آتشک بارلادیغی، اردومنک هر کونکی حماسه دستانلری وقور برلاغته آکلانور. کاغد پارچه لرینه دکل ادبیتک دورادور اقلرینه، ومر کله دکل قانله یازیلان بونهایتسز دستانلری کله جک عصرلرک روحنه تودیغ ایچون آتشن شهنامه جیلر بکلوروز. بوکا انتظار آسکی ادبیاتمزده جنکجولق حسلرینک نه کی محصول وجوده کتیردیکی قارلره قصه جه آکلانم.

تورک لک اسکی حیات جنکاورانلری، یاشایش طرزلی، فردلرک جمعیت روحی ایچنده غیب اولماسی دوشونولورسه، بزمک اسکی وزنکین بر ادبیات جنکاورانه مالکیتمه حکم اولونه ییلر. آسیانی عصرلرجه باشدن باشه چکنه بن، اسکی دوللری بیقهرق برنه یکی برحیات سلطنتلر قوران، اسکمش ملنلرک دامارلرینه حیات و فعالیت آشلایان تورکلر، البته او بویوک حادنه لرلی بزم ایدن اثرلر وجوده کتیرمشلردن. فقط نه قدر تأسفه شایاندرکه بو اثرلردن هان هیچ برشی قالمش، عصرلرک اولوله لی کردابلی آراسنده بزه بک آز برشی انتقال ایده بیلمشدر: اسکی ظفر دستانلردن قالمش بعض پارچه لرله برطاق قهرمانلق حکایه لرلی، صو کرا، عسکرلرک، تورک بکلرینک مدخنه تخصیص ایدیش بعض شعرل...

حیرتک ایلک عصرندن زمانمزه قدر منتظم برصورتده دوام ایدن ادبی تکاملک اوزون صفه لرلی تدقیق ایله جک اولورسه، عروض وزنیه وعجم تأثیرات معنویه سی آلتنده وجوده کلن بو ادبیاتمزه خرب ادبیاتی محصولی اولارق کوستریله جک بو کسک برآره تصادف ایله یلمن، بونک باشلیجه ایکی سببی وارد: اولاً، ادبیاتمزه حاکم اولان روح، تصوف روحیدر. متصوفلر بو عالمک ظواهردن عبارت اولدیغنه، اونک ماوراسنده باشقا بر حقیقتک وارلقنه یعنی وحدت مطلقه به قائل اولدق لری ایچون کوزلرلی خارجی عالمدن چورمشلردن. اک مدهش شورشلر، قیامتله ایچنده یاشایان صوفیلرک اثرلرلی تدقیق ایدیکنز: بوتون او کوروتورلر، اونلرده اک ارفاق برعکس بیله برقامشدر. ملنک حسیاتی، قهرمانلقی کوسترن اثرلر اکثریتله داهانضله غیرشخصی اولور؛ حالبوکه صوفیلرک اثری تمامیه شخصی و «افسی» در. اساساً قیمت ویرمه دکبری حیانت بو کی حادنه لرلی بر فردک، بر ملنک قهرمانلقی اونلری اصلا اشغال ایده مزدی، اونلر، کندی ظنلرنجه، اصل جهاد ایله یعنی وارلقده کی حیوانی جهتلری افنا ایله اوغراشورلردی.

یاشیورلردی. بناء علیه، طبیعتیه، اونلرک ذوقی، تمایلرلی نظر دقته آلمنه و اوطرمزده اثرلر یازمغه مجبور ایدیلر. اسکی شرق حکمدارلرینک ملت و خاقی حقتنده کی تلقیلری دوشونوله جک اولورسه، شاعرلرک ملته نه قدر آزعلاقه دارا اولاجنی بک ایکی آکلاییلر. نسلاً تورک اولان بر جوق حکمدار سلاله لرلی، اسکی عرب وعجم ملوک و خلفاسنک تختلرینه اوطوردق لری زمان، روحآده عرب ویا عجم اولدیلر. ایران ادبیاتک، اک شه شمه لی دورلرلی تورک پادشاهلرینک سیرایلر نده ادراک ایستدیک دوشونولورسه، - بو حقیقت در حال تسلیم ایدیلر.

ایشته بوتون بوشراط آتنده ناصل بر حرب ادبیاتی وجوده کله جکی بک اعلای آکلاییلور: پادشاهلرک هر محاربه سی مطلقا بر جوق قصیدلر، ظفر نامه لرله تمجیل و تعظیم ایدییلور، منشی و مورخ لظفر تاریخیجه لرلی تنظیمیه مشغول اولیورلردی. تورک ادبیاتی، هر دوره و هر صفحه سنده حرب ادبیاتی محصولی اولارق بو کی بر جوق اثرلر کوستریه ییلر. وزیر اعظم لرک، بویوک قوماندانلرک، قاپتان یاشالرک محاربه لرلی حقتنده ده بوزلرجه اثره تصادف اولونه ییلر.

دشمن قورصانلری الهه دوشدیک زمان، «بارباروس»، خطاباً:

آق دکری منکله کندیکه ایتدک قورو بر طوموزدر اول قورو ایچنده آتدر یادورو اول دوموزی اولدور و اول توروی حکم تورو وقتیدر ای غازی خیرالین باشا یلکن آج فریادنامه سنی یازان شاعر «محرری».

رابته بیل ایده رز قامت دلجو برینه طرغه دل باغلامش زلف سنبو برینه مطلعلی غزلک قائل معروفی؛ بوتون وقتی حربلرده کچیردیک ایچون:

آتیسون طوب وقوروشونرک یاسون تیغلر بر بر بوزولسون لملرینک اولسون هدو قانی ایله دریا طوره لم نهرمان آسا هدویه قارشی ختم ایله اولوب آتشفشان قابولنرمنر همجو اؤدرما

تمام آلتیس سنه بزم وغاده اولدق آماده بته آماده یز چنکه بزیمان ایله بی پروا اگرچه صورتا بیروز ولیکن بزم رزم ایچره شو جنکی کورمه یز کیم کورمه مشدر دبه دریا

نغمه بسالتنی سوله یلن «صلاحی قاپتان»، روسلردن قریمک استردادی ایچون:

فلج اهدایه البته سزادر بودیک اوفرته جام فدادر بزم یادیمی من باری خدادار قالمی حجاب آلتنده بویه اگرچه سحر ایدر اسلامه ساحر بزدهده اسم اعظم ایشته حاضر اسیر ایدوب نیجه نازاری بربر قریم غاشره قالسونی بویه

مله شنانلی جنک صالام اوخائن دشمنه ساطور چالام واروب غائندن اوچی آلام کوزم آچق بزم قالسونی بویه

کی سساده ومؤثر پارچه لرلی محتوی جهادنامه یازان «سلطان سلیم ناک» و دها بو کی برطاق شاعرلر ادبیاتمزه میدولدر. «نقی» ناک آتشن حرب قصیده لرلی، «نابت» ک مشهور «ظفرنامه» سی کی اثرلره

عربی آموغلینىڭ قارلى شاعىرلىرى قارشىستىدە
كندى قانيله يازدىنى نىشيدەلىرى كاغد اوزرىنى
قوبه جى شاعرلىرىمىز بىرقى عجبيا ؟
كورن كوزل قارشىستىدە ، بووارلانى
بووارلانى دەرىن برهنا آلان بوستىفهام اشارتى ،
بالخاصه كنج شاعرلىرىمىز ايچون نه قدر
تعريفكاردر ! دامارلىمىزده اسىكى قانك
دولاشدىغى ، روخزده عصرلىك سوندورمه .
دىكى مقدس آتشك پارلايدىغى ، اردومىزك
هر كونكى حاسست دستانلىرى وقور بىر بلاغته
آ كلائىور . كاغد بارچەلىرىنە دكل ابدىتك
دورادور اقلارىنە ، وىر كباە دكل قانە يازىلان
بونپاىسىز دستانلىرى كله جك عصرلىك روخنە
تودىغ ايچون آتشىن شىنامە جىلر بىگىورز .
بوكا انتظاراً اسىكى ادبىياتزده جنكجوانق
حسلىرىنك نه كى محسوللر وجودە كىتىردىكى
قارئارە قىصه جە آكلاتەم .
توركارك اسىكى حىيات جنكاورانەلىرى ،
ياشايش طرزلىرى ، فردلىك جمعيت روخى
ايچنە غىب اولماسى دوشونولورسە ، بزمك
اسىكى وزنىكىن برادىيات جنكاورانە مالىكىتمزە
حكىم اولونە بىلەر . آسىيانى عصرلىرجه باشدن
باشە چىكەنەن ، اسىكى دولتلىرى بىقەرق برىنە
بىكى وبرحىيات ساىلنتلر قوران ، اسىكىش
مىنلرلك دامارلىرىنە حىيات وفعاليت آسلايان
توركلر ، البته او بوبوك حادەلىرى بزم ايدن
اىرلر وجودە كىتىرمىشلردر . فقط نه قدر
تأسفە شايدىركە بو اىرلردن هان هىچ برىش
قالماش ، عصرلىك ولولەلى كىردابلىرى آراسىندە
بزه بك آز برىش انتقال ابدە بىلمىشدر :
اسىكى ظفر دستانلردن قالمش بعض پارچەلىرلە
برطاقم قهرمانلىق حكايەلىرى ، صور كرا ، عىسكەرلك
توروك بىكلرىنك مدخنە تخبىص ابدىلىش بعض
شعرلر ...
مىرتك اىلك عصرىندن زمانمىزە قدر
متنظم بر صورتدە دوام ايدن ادبى تىكلەك
اوزون صفحەلىرى تىقلىق ايدىلە جك اولورسە ،
عروض وزنىلە وعجم تائىرات معنوىسى
آلتىدە وجودە كلن بو ادبىياتدە حرب ادبىياتى
محسولى اولارق كوسترىلە جك بو كىسك برارە
تصادف ايدىلەنمە ، بونك باشلىجە ايكى سببى
وارد : اولاً ، ادبىياتدە حاكم اولان روخ ،
تصوف روخىدەر . متصوفلر بو عالمك ظواهردن
عبارت اولدىغىنە ، اونك ماوراسىندە باشقا
بر حقىقتك وارلقنە يعنى وحدت مطلقە قائل
اولدىقلىرى ايچون كوزلىرى خارچى عالمدن
چو بر مىشاردر . لك مدەش شورىشلر ، قىامتلىر
ايچىندە ياشايان صوفىلرلك اىرلىرى تىقلىق ايدىكىز :
بوتون او كورولتولر ، اونلرە لك اوراق
بر عكس بىلە بر قاشمىشدر . مىلك حسىياتى ،
قهرمانلىغى كوسترەن اىرلر كىتىرتلە داهائىضە
غىر شىخى اولور ؛ حالوكە صوفىلرلك اىرى
تأمىلە شىخى و « انفسى » در . اساساً
قىمت و بر مەدكلىرى حىياتك بو كى حادەلىرى ،
بر فردك ، بر مىلك قهرمانلىغى اونلرى اصلا
اشغال ايدەمىزدى ؛ اونلر ، كندى ظنلر نىجە ،
اصل جىهاد ايله يعنى وارلقدە كى حيوانى جىهتلىرى
افتا ايله اوغراشايدورلردى .
عجملك تىقلىدە وجودە كلن اسىكى
فلاسىق ادبىياتدە مىلك جنكاور روخى بوتون
صمىمىتە كوسترە جك اىرلرە تصادف ايدىلە .
مىسلك ايكنىجى سببىدە بو ادبىياتك تمامىلە
خواسە ، عالملرە ، بىكلرە ، باشلرە وبالخاصە
پادشاهلرە مخصوص اولمايدىز . شاعرلر ،
ارباب قلم يالكنر پادشاهلرلك ووزرانك
سرايلرنە ، اونلرلك لطفلىلە ، جائزەلىلە

دوشونولە جك اولورسە ، شاعرلىك مائتله
نه قدر آزعلاقە داراولاجى بىك اىن آ كلائىلر .
ئىسلاً توروك اولان بر چوق حكىمدار سلاسلارنى ،
اسىكى عرب وعجم ملوك وخلفاسىنك تىختلر بىنە
اوطوردقلىرى زمان ، روخادە عرب ويا عجم
اولدىلر . ايران ادبىياتىك ، لك شىشەملى
دورلىرى توروك پادشاهلر بىك سرايلرنە ادراك
اىدىكى دوشونولورسە ، بو حقىقت در حال
تسليم ايدىلر .
ابىشە بوتون بوشرائط آلتىدە ناصل
بر حرب ادبىياتى وجودە كله جك بىك اعلا
آ كلائىلور : پادشاهلرلك هر محاربەسى مطلقاً
بر چوق قىصدەلر ، ظفر نامەلرلە تىجىل و تعظىم
ايدىلور ، منشى ومورخار ظفر تارىخچەلىرى
تنظىمىلە مشغول اوليورلردى . توروك ادبىياتى ،
هر دورە وهر صفحە سىندە حرب ادبىياتى محسولى
اولارق بو كى بر چوق اىرلر كوسترە بىلەر .
وزىر اعظملىرلك ، بوبوك قوماندانلرلك ، قايتان
باشلرلك محاربەلىرى حقتدە بو بزرجه اىرە
تصادف اولونە بىلەر .
دشمن قورسانلىرى اىلە دوشدىكى زمان ،
« بارباروس » ، خطاباً :
آق دىزى مەنكە كىدىك ايتىك قورو
بر طوموزدر اول قورو ايچىدە آندردادورو
اول دوموزى اولدور بوب اول قوروى حكىم قورو
وقتىدر اى غازى خىرالدىن باشا بلىكن آج
فرىاد نامەسى يازان شاعر « محرمى » ،
رايە بىل ابدەرز قامت دلجو برىنە
طوغە دل باغلامىز زلف سىنبو برىنە
مطالعلى غزلك قائل معروفى ؛ بوتون وقتى
حربلردە كىچىردىكى ايچون :
آتلىسون طوب وقورشونلر كى باسون تىغلر برر
بوزولسون املرلك اولسون عدو قان ايله دريا
طورهلم نهرمان آسا عدويه قارشى خشم ايله
اولوب آتشفشان قالىونلر مەرچو اؤزدرما
تمام آلتىن سە بزم وغادە اولدىق آمادە
بىنە آمادە بزم جنك زىمان ايله بى پروا
اكرچە سورنا بىز وليكن بزم رزم ايچرە
شوجنى كورمىز كىم كورمەشدر دىدە دريا
نقمة بسالتى سولە بىن « صلاحى قايتان » .
روسلردن قىرىمك استردادى ايچون :
ئىلچ امدايە البته سزادر
بودىك اوفرىنە جام فدادر
بزم ياردىمى مەز بارى خدادر
قاللمى حجاب آلتىدە بوبلە
اكرچە سحر ايدر اسلامه ساحر
بزدەدە اسم اعظم ايشە حاضر
اسير ايدوب نىچە تاتارى برر
قىرىم خانلرە قالسونمى بوبلە
ملە عتائى بى جنكە صالايىم
او خانن دشمنه ساطور چالايىم
واروب خانىندن اوچى آلايىم
كوزم آچق نىم قالسونمى بوبلە
كى سسادە ومؤثر پارچەلىرى محتوى
جىهاد نامە يازان « ساطان سلېم نالك » وداها
بو كى برطاقم شاعرلر ادبىياتمىزە مبدولدر .
« نقى » نك آتشىن حرب قىصدەلىرى ،
« نابت » لك مشهور « ظفر نامە » سى كى اىرلرلە
« كچال پاشا زادە » نك « مهاج نامە » سى ،
« حالى » نك « هفت مجلس » سى كى بر چوق
منشور ظفر نامەلرلە بىك چوق تصادف ايدە بىلر .
فقط اعتراف ايجەلىكە بونلر هىچ بر زمانمى
وجدانە مەكس اولش بو كىسك صنمت
محصوللرى ، توروك شاه اىرلىرى عداولو ناماز .
كوپرىلى زادە محمد قود
دارالفنون « توروك ادبىياتى تارىخى » مدرسى

ادبیات مصاحبه‌لری

بر ادبیات، بر ملت

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 28. 707

مقدملری پیشبوردی. بونون بورواپ و مناسبات هیچ بر سیاسی ماهیتی حائز دکلمدی. او عصرلرده بربرله دائمًا محارب و مخاصم باشایان عثماني و ایران سرایلی آراسنده چوق صیق بر رابطه ادبیه موجود اولماسی، اجدامزک کندی تورککلری بزدن چوق این بیلککلری صریح بر صورتده کوستریمیزی؛ ملت فکرینک، علمی دوشونجهلرک حاکم اولمادیی اوکروان دورنده، اجدامزک عقل سلیملرینه حیرت انعمک قابل دکلمدر. ملتپرورلک حرایته بیلککلر بیلککلرک اعتراض ایدنلری عقل و عاقله اعتبارله البته اولردن چوق دون برسرنبهده عد ایده بیلرز.

مختلف ساحلرده تورکلر آراسنده داهای بوندن عصرلرجه اول موجود اولان بو ادبی و فکری مناسبتار، بوبله برقاچ مقاله ایله ایضاح ایده بیلککلدن چوق اوزاقدر، اساساً بزم مقصدنم برورده بو مسئله نی تمیق ایدرک بونون قرطایله آلائیق دکل، قارلرک نظر دققی بو مهم مسئله اوزرینه جلب ایدرک ملتپرورلک حرایانک - بفضایرینک دهرین و اولونج بر غنقله ادعا ایشککلری کبی - شونک بونک اثر تشویق و تغلیطی اولمادیی کوبستر- مکلر. بناء علیه اونجی عصرده عثماني ایران وهنده سرایلرینک ادبی مناسبتاری حقدن بر اینک کوچوک ققره ذکر ایدرک موضوعی شور ایدلم:

مشهور «شاه طهماسب» و اونجی عصرده کی بو یوک شاعرلریندن «خیالی» تک شو بیتلرینی ایشککلری زمان، اونک شرفنه بر «طولو» ایچمکلدن کندیسی آلاماش:

فنا اهلنه طمن ایتمه کچوب عجبله یانندن
بو دشت وحشت آبادک صافین شبر ژانندن
دیدیلر کم خزان ایلی کلدی وقت عشرتدر
بهارندن نه بولدم کم بولامام آنک خزانندن
خیالی عجم شاهنک بوتقدیرینی خبر آلدینی
زمان، ممنونیتندن شو بیقی سوبله مشدر:

بن خیالی رومه برندن درد آتام ایکن
جام فقوری ایچر خاقان ترکستان بکا
ینه مشار الیه «شاه طهماسب»، شاعر
«رحمی» تک شو:

عرق صاناک نیم هر دم آقان جسم دکارندن
کوروب مول نیم احوالم اغلار روز کارمدن
یقتی فوق العاده بکنوب، و امجاس عشرته
شرفنه برطولو ایچمشدی. حالبرکه بو بیت عجم
شاعری «اذری» تک شو بارجه سندن مترجدر:

نه از تاب تب آمد درعرق جسم فسار من
که دارد هر سرمو کریمه بر روزگار من
ینه بونک کبی، شاعر «باقی» تک ایران سراینده
بو یوک برشرفنی واردی.

بو ذکر ایشککلر کوچوک حادثه لری منفرد
بروقمه شکنده تلقی ایتمه لیدر. چونکه علی الاحباب
بو یوک سائر بر چوق حادثه لره استمهاده ایچک قابل
اولدینی کبی، تورک ادبیاتنک عمومی تکاملی حقدن
صریح معلومه صاحب اولان هر مدقده بونون
تسلم و اعترافه مجبوردر. بر طرفدن خلق ادبیاتنک،
دیگر طرفدن «محدیه» مولود، قیلندن اثرلره
«نسیمی»، «نوائی»، فضولی، «باقی» کبی بو یوک
شخصیتلرک نفوذی، بر بردن چوق اوزاق ساحلرده
باشایان تورکلر آراسنده کی روابط منویعی،
یابانجی تاثیرلرله رغماً، عصرلردن بری محافظه ایشککلر،
کروان دورنده بیلککلر هر طرفده کی تورکلرک حرئی
مناسبتلرینی ادامه ایدن جدلرینک بر فضایی،
بوکونکی احقاد ایچون موجب انتباه دکلدر...

کو بریلی زاده محمد قواد
دارالفنون تورک ادبیات تاریخی مدرسی

ملی لسان و ملی تاریخ حقدن اوزون دققیاتده
بولونمایورق، بالکنز عثماني لسان و ادبیاتنک
دوقوزنجی عصردن صوکرکی دورلری شویله
اوستون کوری بیلککلر ایتاناجق اولورسه ق،
عثماني تورکلرینک بریزنده سائر تورکلرله هیچ
برعلاقه و رابطه سی اولمادییه حکم ایچک لازم کله چک!
آناطولی تورکلرینی بیلککلر سلجوق، عثماني، قارامانلی،
کریمانی، الخ... کبی آیری قسملره آیره رق
بونلرک وحدتی انکار ایتمه بن بوقیل ساخته
مدتقلر نه ایسته بولر؟ بریزنده کی بونون تورکلرک
بر ملت اولدینی انکار ایچک می؟ اوله ایسه فضله
زحمت ایدیلر. کندیلریندن چوق اول روس
چارلی روسیاده کی تورکلر تورکلکلری اونودورق
ایچون اولره نانا، اوزبک، چغنی،... کبی
ناملرورمک ایستدی. لکن اورنده قوصقوجه
بر تاریخ دوریزورک، بیلککلر آلداتی قابل
اولسه بیلککلر، اوتاریخ بیلککلرک و آکلا بیلککلرک
باشقا حقیقتلر کوستریمیزی و اونده هیچ بر صورتله
یقیمق قابل دکل! اگر بوکون المزده جدی
و نامیله علمی بر تورک تاریخی بولونسه بیدی، «بز
عثماني بز» باشقا تورکلرله هیچ برعلاقه من بوقدر.
لسان و ادبیاتنک اونلر ککنندن بام باشقا! «طرزنده
بوش و جاهلان ادخال میدانه سسوروله بیلیمیدی؟
ایته خار. لکن ایسته بو مشتموم بوقسولق بر
طرفدن بوکی جاهلان افراطله، دیگر طرفنده
«بودا» ده داخل اولدینی حالده بونون آسیا
بو یوککلری، آسیا اوقامی تورک عد ایچک کبی
بوندن داهای جاهلان و داهای مضر تقریطلره سببیت
و بریزور.

ملتبارک الک بو یوک استناد کاهلری ایکی شیدر:
لسان و ادبیات، تاریخ، حالبرکه بز نه تاریخمیزی،
نده لسان و ادبیاتنک بیلوروز. قاچ بیک
بیللق ملتر، خارق العاده محقق بر ماضیه زوار.
اون سنه درده ملتپرورلک اداسنده بولنیوروز. بو کاهلری
اوزنده علمی بر مایهت استناد ایده بیلککلر نه بر
تاریخن، نه بر جغرافیا من، نده لسان و ادبی
تدقیق من وار. حقیقت دائمًا آجی اولور؛
معارضلرینک برجهتدن بوسونون خلقی بوق دکل:
بو طرزنده ملتپرورلک هر حالده بر آکوزرولتو بیلککلر
کبی اولیوروز؟ زده علمی مساعیمز؟ اگر لساننک
ساده لشمه سی، بجا وزننک تقری، ملی حملرک
انکشاف مسعودی کبی برقاچ شی ده اولماسه، ملی
جریانک قاچ سنه لک نتیجه سی. طبق معارضلرک
مساعیمی کبی، صفره منجر اولاجق. بوکونک بیلرک
یابادیی، یابادیی شیلر هر حالده یارینی ملتپرور
کنجکلک اوموزلرینه بوکله نه چک کبی کورونیور...

شمندوز، اوتوموبیل، طیاره دورنده باشایان
بزلا ایسته بوبله ملتیزدن بی خبر، گندییزی سائر
تورکلردن آیری برمت، عثماني لهجه سی دیکلریندن
آیری برلسان صانان، ماضیمزدن و حالزدن بی خبر
انسانلر. لکن کروان دورنده باشایان دده لرمز
هیچده بزم کبی غافل و جاهل دکلردی. ماجارستان
سینورلریندن بنده ده، تبریز، بخارایه، دهلی به
قدر اوزانان واسع بر ساحده باشایان او انسانلر
آراسنده بوکونکیندن چوق قوتلی معنوی رابطه لره
مناسبتلر واردی. اولر طبیعی بوکونکی ملت فکرلرینه
بیکانه ایدیلر؛ مختلف خاندانلرک امر و اراده سنه
تابع اولوزلر بربرله چاریشبورلردی بیلککلر. لکن
استانبولده باشایان بر تورک «علی شیرنوائی» تک،
تورکله شمش بر بوسنه لی اسلام «فضولی» تک قارنی
اولدینی کبی، مثلاً تبریزده، دهلیده، بنده دهده
«باقی» تک اثرلری اوقونیوردر. چین سرحدلده تورکلر
کندی ملی تورکلرینی «قوبوز» دینل ملی سازه لچالار
کلنککلری کبی، بو دین باغچه لرنده کی غایزلرده نه قوبوزلره
اونلر ککنه بک مشابیه قوشه لر سوبیلرک وقت
کچیریلوردری. استانبولده «نوائی» به نظیره یازانلر
پیشدینک انشاده، مثلاً تبریزده «باقی» بخاراده «فضولی»

استاد اکرم

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 22. 707

تاریخنده شورای دولت اعضاضغه تعیین ایدلمشدی .
بالخاصه محیط فکری زنده ، هاله اوزمانلر ، بر
شخصک شهرتی مأموریتک درجه‌سیله متناصب
ایدی . بناء علیه بوتیمین دائرة شهرتک توسعی
وبالتیجه علمدارلریک جوغاله‌سنی انتاج ایتدی .
فقط او ، بوتون قبل وقالره لاقید وخنده‌وزن
برکوزله باذور و مساعیسنده دولم ایدوزک ادبیاتک
بزده ظن اولوندیکی بسیط و محدود اولادینی ،
غربت ادبیات حقنده بوسه‌بوتون باشقه فکرلر
پرورده ایتدیکی آکلاوردی .

اساساً بودور یکی فکرلرک آزچوق تولدیدی
و مختلف منبیلردن اقتباس فیض ایدرک اسکی
نظریه‌لری بیقغه قالفشیدینی برور ایدی ؛
ضیا و کمال تیازولری ومقاله‌لریه ، عبدالحق حامد
اسکی بنای شمری بیقان مخلد ازلریله خانق‌اؤوزنده
وبالخاصه کنجولر آزه‌سنده دهرین برتأثیر اجرا
ایشلردی ؛ « سلیمان پاشا » « مانی الانش » سنی
نثر ایتش ، « وطن » پیسی خلقتک روحی
اوزنامه قدر مجهول برمشه ایله تیره‌تشدی .
« انبیا » لر ، « ترجیع و ترکیب بند » لر ،
« ظفر نامه » لر ، « زاواللی چوجوق » لر ،
صوکرا احمد مدحتک ، ابوالضیاءک ، مناسقل
رغبتک ازلری هرکس طرفندن بویوک برزغبت
کوردیوردی .

ایشته اکرم بک بویله براننده اوزمان یکی
تشکل ایدن « مکتب ملکیه » به ادیات معلمی
اولدی ؛ وندریساتیله ، نشریاتیه افکار جدیده
ادبیاتی یکی پیشین نسللره تقریبه‌باشلادی . عرب و صیغ
قواعد ادبیته سنک هینا تورکجه به تطبیق ایدله به یکنجه ،
اوزنامه مدیریازیلان بلاشت کتابلریک بو بسیط
حقیقی نظر اعتباره آلما قلمی سوله‌لین اکرم
بک ، « تعلیم ادبیات » نده غرب منبرلریه صراحت
ایتمکله برابر هان بوتون مثاللری حامدک ، کمالک
ضیا باشاسک ، حق او آرائی اکتساب شهرته
باشلایان معلم ناچینک ازلردن اقتباس ایتدی .
وبوصورتلریکی ازلرک کوزله‌لکنی ، اسباب رجحان
ایضاح و باله ارا ایدله اولرک به نده اونلری سودردی ،
بالخاصه عبدالحق حامدک کنجولر آزه‌سنده اوقدر
چایوق بر استاد شعر عد اولونه‌سنده اکرم بکک
چوق غیرتی واردر .

فعالیت تعلیمی استاذک فعالیت نحر بره‌سی
اوزنده مسعود بر تأثیر اجرا ایتدی ؛ ادبیاتک
یکی نظریه‌لری عین زمانده مطلوبات کرسیسی
اوزنده نثر و تدمیم ایتک لزومه قائل اولان
استاد ، کنجولره نمونه شعر اولارک « زمزمه‌لری
وادبیاتک حقیق متناسق آکلامق ایچونده اوچینی
زمزمه‌لرک مقدمه‌سیله « تقدیر الحان » ی وچرده
کتیردی . اوچینی زمزمه مقدمه‌سی ، اوزنامه قدر
هیچ کوروله‌سن برطرزده شعر وصنعتک مایمندن
بحث ایدیلور وضنی بر صورتده ، او آرائی
کتیبسی کوسترمکله باشلایان ادبی برانجامق نمایلرینه
قارشی مهاجرتده بولونوردی . فی الحقیقه او آرائی
ادبیات ساحه‌سنده یکی بر حرکت ارنجیانه‌لرک مقدماتی
محسوس اولقده ایدی ؛ حامدک ، کمالک ، اکرمک
یکی بر اسان ویکی برصنعت تلفیقیه یکی ازلر میدانه
کتیرم‌لری وبالخاصه حامدک « بلد » و « صحرا »
کبی هر تورلو قیود قدیمه مفر و اوزنامه کوزه
چوق غربت وغیر مأموس منظومه‌لر یازمه‌سی ، تجدید
ادینک مفرط وضیر بر شکل آلدیفته محافظه‌کارلری
افتناع ایتشدی . کمال و اکرمک اسکی آرقاداشلری
بیله بو قدر فضا مجددن خوشلاخاندقلمی علناً
سویلیوردیلر . ایشته بو ائنده وارندن استانبولره
کله‌رک نثر ایتدیکی ساده بسیط یازیلرله « ترجان
حقیقت » ستونلرده بویوک بر شهرت قازانان ناجی
افندی زمانک بوتایلندن استغاده ایتدی ؛ و « شیخ
وصفی ، حیرت افندی ، معلم فیضی » کی ادبیاتک
غرب تأثیراتی آئنده‌قالمه‌سنی قبول ایدمه‌لین چوق
محافظه‌کار برطاقم ادبایک باشنه کچه‌رک ، بلکه برآزده
اونلرک تشویقله ، تجدید ادبی عهده شدتلی مجرمله
باشلاهی . ظاهرأ غرب آثارندن استغاده فکری
زوج و اولدقجه قوتل شرق معلوماتنه صاحب
بولونان معلم ناجی افندی ، بالخاصه عبدالحق حامدی

شعر و صنعتله علاقه دار کبار برعائله تک ایتدی
چوجوقی اولان مجود اکرم بک ، ۶۳ سنه
مالیه‌سنده استانبولده طومشدر . « تعلیم ادبیات » ده
بعض آثاریه تصادف ایدیلن پدری « رحانی افندی »
مطیبه عامره و تقویم وقایع مدیریتلرده ، بعض
ولایات نیو کتخدالترنده بولومش ، صنعت خطه
و ادبیاتنه متناسب بر ذاندی . او دورک بوتون
ارباب فکری کی بالکتر علوم شرقیه و واقف
اولقله برابر ، ذکی و غیور اولدیفندن مطیبه
مدیرلکی ائناسنده برچوق مخلدات قدیمه‌لرک نفیس
بر صورتده طبیعت خدمت ایتشدی . زمانک اک
منور آدم‌لریله تماسیده بولره‌رق رجال دولایک
حرمت و توجه‌لرینه مظهر اولان رجائی افندی ،
چوجوقلرینه داهایک کوچوکدن شعر و صنعت
ذوقی القایه ، اولره بر استقبال ادب احضاریته
جالبشوردی .

اکرم بک « وانی کوی » تک بشیل صبرتلر
آلته صافلامش قیلرنده کچیردیکی چوجوقلمی
کوتلری دایما ذوق و تحسیرله یاد ایتشدر . بوغازک
اوزده هر زمان مثنوی سطحته باقان اسکی ریالیده ،
بازین مهتابه بیقان شوخ قافله‌لرک مسعود نثرلری ،
قیشین قارشیکیلرک بشیلکله مزوج بیاضلی
آزاسنده بویکله‌ن فیستیق آغاجلری سیر ایدرک
کیچن بو حیات ، اولک جرکس شرقیلری دیکلرکن
آغالیان حساس روحی اوزنده دهرین انطباعلر
برافندی ؛ « نغمه سحر » ک اسکی شکلری آئنده
بیله بوغازک بیاش و الی مهتابلرینه تصادف
اولونه‌ایلر . . .

رجان افندی اوغلتک آزچوق منتظم بر مکتب
تحصیلی کورمه‌سی ایچون اونی زمانک اک معروف
مؤسسات تعلیمی‌سندن بایزد رشده‌سیله مکتب
عرفانه ، صورکرده حریبه اعدادیسته وردی .
بورلرده مبادی علمی اوکره‌نن اکرم بک بر
عارضه وجودیه‌مینی تحصیلنی انعام ایدمه‌رک اون
آتی باشنده ملازمه مکتوبی خارجیه دوامه
ویو مناسبله خصومی صورتده فرانزجه تحصیلنه
باشلادی ، اوزمان جدا بر مکتبه بگزمه‌ن قلم حیاتی ،
فرانزجه تحصیلنی ، اکرم بکک یاواش یاواش
غرب افکاریه و قوفنی تأمین ایتدی . ایشته اکرم
بکک اصل شخصیت فکریه‌سی ، طرز تفکر و تحسینی
فرانزادبا و متفکرینک تأثیراتی آئنده انکشاف
ایتمدر . او ائنده « شناسی » و « نامق کال » ایله
مملکتده نغمه باشلایان افکار مجددانه ، یاواش
یاواش ، منور کنجولر آزه‌سنده استناد کامل بویور
ورأس کرده بولونان رجال حکومتک تشویقاتی بو
حیاتی برقدها فولتد بیریوردی . « تصویر افکار »
« ترقی » کی یکی فکرلرک مثل اولان غزه‌لرده
اون سکونچی عصر ادیب و فیلسولرینک تأثیراتی
کوزه چاره‌جق بر درجه‌ده ایدی ؛ « وولتر » ،
« روسو » ، « مونتسکیو » و صوکرا اون
دوقوزنجی عصرک « لامارتین ، هغو » کی اعظمی
شناسی ایله کمالک محور فکرلری تشکیل ایدیلور
کییدی .

محیط عائله‌لرک و وراثتک تأثیراتیه شعر
و موسیقی به قارشی کوچوک باشندن بری دهرین
برانجذاب و استعداد کورستون ، حتی ندیمان غزالل
و اوصاف طرزنده شرقیلریازان اکرم بک فرانزجه‌نی
اوکره‌نرک شناسی ، کمال ، ضیا کی مجددلرک هم‌بزم
صحبت اولقه باشلاقیه او تشویق ایله بعض ادبی
مقاله یازمه « مهربزون » ایله « آتالا » نی
ترجمه باشلادی . قسماً « تصویر افکار » ایله
« ترقی » ده قسماً « حقائق الوقایع » ده انتشار ایدن
و آریجه کتاب شکندهده باسیلان بو اثرلر تدقیق
ایدیلرک اولورسه ، لسان اعتباریه بر چوق
عجیب‌کاره تصادف ایدله محققدر ؛ فقط بو اثرلرده
اصل نظردته چاربان قصور ، لسانک هنوز اسکی
قیدردن قور تولاماش ، اسکیلکی محافظه ایتش
اولاسیدر . اکرم بکک بو ائنده بازارق برمدت
صوکرا « نغمه سحر » نامی آئنده جمع و نثر ایتدیکی
شعرلرده عین تقیصیه تصادف ایدره . معمایه
بو اثرلر هنوز بر روس ، بازالق بر مصلک ادینک
باشلانق کچنده ایدر ، اکرم بکک متابع

بر صورتی که طبیعت خدمت انجام دهد . زمانیکه آن
منور آدامز را به تاسف دیدم بولنه رقی زجال دولتی
حرمت و توجه به نظر اولان رجائی افندی ،
چو جوقلرینه داما یک کوچوکدن شعر و صنعت
ذوقی الفایه ، اولره بر استقبال ادب احضارینه
چالیشوردی .

اکرم بک « وانی کوی » نیک بشیل صیرتلی
آلته صافلامیش قیلرینده کچیردیگی چو جوقلوق
کونلری دائما ذوق و تحسیرله یاد ایشدر . بوغازک
اوراده هر زمان مثنوی سطلحه یاقان اسکی بریایده ،
یازین مهتابه جیقان شوخ قافله لرک مسعود ثنلری ،
قیشین قارشیک تپه لرک ییشیلکله مزوج بیاضلی
آراسنده بوکسلن فیسیق آغاجلری سیر ایدره
کچین بوجبات ، اولک چرکس شرفیلری دیکلرکن
آغالیان حساس روحی اوزرینده دهرین انظاہلر
برافندی ؛ « نغمه سحر » ک اسکی شکلری آلتنده
بیله بوغازک بیاض و الی مهتابلرینه تصادف
اولونه بیلر ...

رجائی افندی اوغلانک آرزوق منتظم بر مکتب
تحصیلی کورمه سی ایچون اون زمانک اک معروف
مؤسسات تعلیمیه سنندن بایزد رشیدیسیله مکتب
عرفانه ، صورکرده حربیه اعادایسنه وردی .
بورالده مبدائی علوی اوکره ن اکرم بک بر
عارضه وجودیه مبنی تحصیلی اتمام ایدمه لرک اون
آلنی باشنده ملازمه مکتوبی خارجه یه دوامه
و بو مناسبه خصوصی صورته فرانزجه تحصیلنه
باشلادی ، اوزمان جدا بر مکتبه بگزه ن فلم جاتی ،
فرانزجه تحصیلی ، اکرم بکک یاواش یاواش
غرب افکارینه وقوفی تأمین ایتدی . ایشته اکرم
بکک اصل شخصیت فکریه سی ، طرز تفکر و محسسی
فرانزادبا و متفکرینک تأثیراتی آلتنده انکشاف
ایشدر . او ائشاده « شناسی » و « نامق کال » ایله
ملکتمه نغمه باشلایان افکار مجددانه ، یاواش
یاواش ، منورکنجیلر آراسنده استنادکاهلر بولور
ورأس کارده بولونان رجال حکومتک تشوقاتی بو
جریان یزقدها قولتندیر بوردی . « تصویر افکار »
« ترقی » کئی یکی فکرلرک مثلی اولان غزته لرده
اون سکرینجی عصر ادیب و فیلسوفلرینک تأثیراتی
کوزه چاربه چی بر درجه ایددی ؛ « وولتر » ،
« روسو » ، « مونتسکیو » و صورکر او
دوقونجی عصرک « لامارتین » هوغو « کئی اطالی
شناسی ایله کلاک محور تفکرلری تشکیل ایدیلور
کبیدی .

محیط عائله نیک و وراثتک تأثیراتیله شعر
و موسیقی به فارسی کوچوک باشندن بری دهرین
برائینجاب و استعداد کورستن ، حتی دینمانه غزللر
وواصف طرزینده شرفیلری ازان اکرم بک فرانزجه یی
اوکره نره ک شناسی ، کال ، ضیا کئی مجددلره همیز
صحبت اولمه باشلیغجه او کثویق ایله بعض ادبی
مقاله یازمزه و « مپرزون » ایله « آتالا » یی
ترجه به باشلادی . قبا « تصویر افکار » ایله
« ترقی » ده قبا « حقائق الواقع » ده ایشارا ایدن
و آریجه کتاب شکندده باسیلان بو اثرلر تدقیق
ایدیله چک اولورسه ، لسان اعتباریله بر جوق
عجیبلکره تصادف ایدار محققدر ؛ فقط بو اثرلرده
اصل نظر دتته چاربان قصور ؛ لسانک هنوز اسکی
قیدردن قورولمامیش ، اسکیلکی محافظه ایشن
اولاسیدر . اکرم بکک بو ائشاده یازارک برمدت
صورکر « نغمه سحر » نامی آلتنده جمع و نثر ایتدیگی
شعرلرده عین تقیصیه تصادف ایدره ز . معمانه
بونلر هنوز پرو و . بارلاق برمسسک ادینک
باشلانجی حکمنده ایدی ؛ اکرم بکک متعافا
کچیردیگی تکامل صفحه لری اوقدر منتظم و سرعیدرک
انسان « نغمه سحر » ک ، « یادکار شب » ک بساطت
و ایتدیلکیله مثلا « تقدیرالحان » یاخود « نژاد
اکرم » آراسنده عادتاً برمناسبت بولاماز .
ضیا باشا ، کال بک ، لسقوضه لی غالب بک ،
عارف حکمت بک ، فائق بک ، حالت بک ،
آبئاله بک کئی اودورک مجدد ، محافظه کار مختلف
شخصیتلرله مناسبات دوستانه پرورده ایدن اکرم
بک فرانز عرفان ادبیاتی حقدنکی معلوماتی
توسیع ایتدیگی فکر و لسان اعتباریله چوقد کیشوره
یک احتیاجات افاده سی ایچون یکی بر ادبیات لسانک
وینی ادبیات نظریه لرینک لزومه قانع اولوردی .
بو ائشاده مختلف مأموریتلرده بولنه رقی نهایت ۹۴

بروردی . اساساً بودور یکی فکرلرک آرزوق قولتدیگی
و مختلف منبیلردن اقتباس فیض ایدره ک اسکی
نظریه لری بیقیغه قالفشیدینی بردور ایدی ؛
ضیا و کال تیاترلری و مقاله لرله ، عبدالحق حامد
اسکی بنای شمیری بقان مجد اولرله خلق اولورنده
و بالخاصه کنجیلر آراسنده دهرین بر تأثیر اجرا
ایشلردی ؛ « سلیمان باشا » « میان الانش » سنی
نثر ایشن ، « وطن » پیسی خلک روحی
اوزمانه قدر مجهول برعشه ایله تیرمه تشدی .
« آتیه » ل ، « ترجیع و ترکیب بند » ل ،
« ظفر نامه » ل ، « زواللی چو جوق » ل ،
صورکر اجد مدحتک ، ابوالضیاک ، مناسبتلر
رتمتک اولری هرکس طرفیندن بویوک بررغبت
کوریلوردی .

ایشته اکرم بک بویله بر ائشاده اوزمان یکی
تشکل ایدن « مکتب ملکیه » به ادبیات معلی
اولدی ؛ و تدریساتیله ، نثریاتیله افکار جدیده
ادبیه یی یکی پیشن لسلاره تقیصیه باشلادی . عرب و هجم
قواعد ادبیه سنک عیناً نوزکجه تعلیمی ایدله یه چکنی ،
واوزمانه دریا یزبان بلاشت کتا یازیک بو بسط
حقیقی نظر اعتباره آلامد لری سوله بن اکرم
بک ، « تعلیم ادبیات » نده غرب منبیلرینه بر رجعت
ایشکله برابر همان بونون منالری حامدک ، کلاک
ضیا باشانک ، حتی او آرائی کتا یازیک شهرته
باشلایان معلم فاجینک اولرندن اقتباس ایتدی .
و بوضو رته یکی اثرلرک کوزه لکسی ، اسباب رجحان
ایضاح و بالکل ارا ایدره ک طلبه سته اولری سودیلدی .
بالخاصه عبدالحق حامدک کنجیلر آراسنده اوقدر
چابوق بر استاد شعر عد اولونه سننده اکرم بکک
چرق غیرتی واردر .

فعالیت تعلیمیه استندک فعالیت نحر بریه سی
اوزرینده مسعود بر تأثیر اجرا ایتدی ؛ ادبیاتک
یکی نظریه لرینی عین زمانه مطبوعات کرسیدی
اوزرینده نثر و تهمیم ایتمک لزومه قائل اولان
استاد ، کنجیلره نمونه شعر اولاروق « زمرمه » لری
و ادبیاتک حقیقی معنائی آکلاسیک ایچون ده اوچنچی
زمرمه نیک مقدمه سیله « تقدیرالحان » ی وجوده
کتیردی . اوچنچی زمرمه مقدمه سی ، اوزمانه قدر
هیچ کوزوله من بر طرزده شعر وضعتک ماهیتدن
بیخ ایدیلور وضعت بر صورته ، او آرائق
کنندیسنی کورتمه ک باشلایان ادبی بر ارجاع تمایلی یه
قارشی مهاجرانده بولونیلوردی . فی الحقیقه او آرائق
ادبیات ساحه سننده یکی بر حرکت ارجحیه نیک مقدمه
محسوس اولقده ایدی ؛ حامدک ، کلاک ، اکرمک
یکی بر لسان وینی برصنعت تلقیسیله یکی اثرلر میدانه
کتیرمه لری و بالخاصه حامدک « بلده » و « صحرا »
کئی هر تورلو قیود قدیمیه مغز و اوزمانه کوره
چوق غرب و غیر مائوس منظومه لر یازمه سی ، مجید
ادینک مغرط و مضر بر شکل آلدینه محافظه کارلری
افتاح ایشندی . کال و اکرمک اسکی آرقاد اشلری
بیله بو قدر فضا له محدوددن خورشلا تاملری علنا
سویلوردیلر . ایشته بو ائشاده وارندن استانبولره
کله رک نثر ایتدیگی ساده بسط یازیلرله « ترجان
حقیقت » ستونلرینده بویوک بر شهرت قازان ناجی
افندی زمانک بوتمایلندن استفاده ایتدی ؛ و « شیخ
وصفی ، حیرت افندی ، معلم فیضی » کئی ادبیاتک
غرب تأثیراتی آلتنده قاله سنی قبول ایدمه بن چوق
محافظه کار بر طاقم ادبیک باشنه کچه رک ، بلکه بر اوزده
اونلرک تشویقیله ، مجدد ادبی عیننده شدتلی همیزله
باشلاهی . ظاهراً غرب آتازندن استفاده فکری یی
روح و اولدقیجه قوتلی شرق معلوماتنه صاحب
بولونان معلم ناجی افندی ، بالخاصه عبدالحق حامدی
چئنله اتمام ایدیلور ، اکرمی و کالی بک نظر اعتباره
آلامیلوردی . « ترجان حقیقت » ک محررادریلکی
درهمه ایدرک اطرافنه بوزلرجه طر فدارطوبلایان
ناجی اندینیک بوضعت ارجحیه پرورانه سی ، برطاقم
شخصی سبیلرکده انضمامیله ، اکرم بککی مدافعه به
مجبور برافندی . هنوز جرای حقیقیسنه ارجاع
ایدله بیلمش اولان کنجیلر دماغلرک بنه یا کلش
جهتله سوق و اماله سنی منع ایچون استاد اولر
« زمرمه » مقدمه سنی ، صورکر داما شدید بر لسانه
« تقدیرالحان » نی یازمق لزومه حس ایتدی .
- ایکنجی مقاله کله چک جمه ایتدی -

کوبریل زاده محمد فؤاد
دارالفنون توحک ادبیاتی تاریخی مدرس

حقتده كوروس تكليفك
 جهانك احتياجات و روحياتي داخل حساب ايدوب
 ايتهديكئي تقدير خصوصتك قوميسيونه غانده اولديغئي
 علاوه ايله مشدر .

تورك سرخصي منبريك مملكتك صلحه معطوف
 اولان هر درلو مساعيه خصوصي براهميت عطف
 ايتكده اولديغئي تاامين ايلش و توفيق رشدي بلكه
 بازار ايرتسي كوني مواصلا ايله جكني بيله بر مشدره
 موي ايله ، تورك هيت سرخصه سنك فائده لي عهده
 ايتديكي مطالعات و ملاحظاتي اوتار خنده بيله بر مشي
 طلب ايتشدر . قوميسيون بو طلبه موافقت ايتشدره
 قوميسيون حكم و امن و سلامت قوميه سنك تكليفاتي
 حقتده يارن هذا كراتده بولونه جق و تحديه
 تسليحات حقتده كي مذاكراته بازار ايرتسي كوني
 مباشرت ايله جكدن . جلسه نك خائنده قونك
 برلسدروف حكومتلك عسكري قوت و مائز مه لري
 حقتده دها واسع مقياسده نشریات اجرایی
 خصوصتك تسقينه معطوف بر تكليف توزيم ايتشدره .

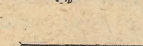
تره نك صوك حركت چاني چالديغئي وقت توفيق
 رشدي بك غارده بولونانلك برر برر اللري
 صيقمش و اوراده بولونانلك موقبت تخمباري آراسنده
 قومبارتانه داخل اولشدر .

خارجيه و كيلمه ريفيه سي و كريمه سي خاتلر
 رفاقت ايتكده درلر . سرخص عسكري جواد باشا ،
 هيتنه بوراده اتحاق ايتش اولديغندن دون هيتله
 برابر مشارالیه ده حركت ايتشدر .

خارجيه و كيلمك يانلي

خارجيه و كيلي ، حركتندن اول بر جرمزك
 مختلف سؤالرينه جوابا شو بيانانده بولونمشدر :
 — حكومتلك نقطه نظري حقتده آتقده ده
 بونس نادی بلكه اوزون اوزادي به كوروشدم .
 بونس نادی بك حكومتلك بو مسئله ده كي نقطه
 نظري بيم قدر بيليور .
 — بونس نادی بك ، بو مسئله حقتده دون
 بر باش مقاله يازمشدي . او حالده بو مقاله لك احتوا

« جمهوريت » ك رمضان مسابقميني

علم و مدنيتك جون خدمت ايله تورك مشاهيري سلسله سنده : ۲۴

ناهي كمال

مصر ، تام ، تاجان و ربحه ،
 شلقه خدمته ؛
 فداكارك قالي اذكارى دام
 قلب ملته ؛
 دينبر بركون كايده سابه فيض
 جينه ؛
 كالك سنك قبرى قلمديه ناي
 قالشدر !
 مصر اعيله مفكوره سني
 اعلان ايدن بو بو بوك
 وطن پرورك پوتون حياتي ،
 عين مصر اعيلر ايجنده
 مندج ضايبلا بيلور ؛ چونكه
 « نامق كمال » اثر ليله

فلك هر درلو اسباب جفا سن طوبلاسون كلسون
 دونر سه قجه يم ملت بولنده بر عزمتدن
 ديهن بو چليك اراده لي بو بوك انسان ، ظلم و استبداد
 ايله مجادله ايجون حياتي منقارده ، زندانلر ده
 كچيرمش ، انقلابك ظفري اوغورنده هر فلاكته
 قاتلاشدر .
 باشدن باشه مجادله ايله ، سى ايله كچن حياتي

حياتي آراسنده هيچ بر تخالف بولونايان چوق
 نادر انسانلردن بريدر . اوني بر صنعتكار ، بر
 مفكر صفتيله تدقيقدن اول ، آتشين ، صميمي بر
 انقلابجي ، بو بوك بر وطن پرور ، فداكار بر ملت
 خادي صفتيله طاميق لازمدر كه ، انقلاب روحي
 مختلف نسللره ناصل الهى بر قدرته نفع ايتديكي
 آكادق قابل اولايلسين . قى الحقيقه :

هر نسل همچون غوغا ایلیک لاشدر :
 (۱۲۶۵) شوالیک بکری آلیسنده تکفور
 طاغنده طوغدی . ایچلر نده قیمتلی شاعرلر ، معروف
 دولت آداملری بولونان اسکی برتورک عالمه سنه سنو .
 بدی ، چو جوقانی سنه لرلی والده سنک بدری عبداللطیف
 باشا ایله برلکده مخلص برلده کچردی ؛ یا یزید
 رشده سنده ووالده مکتبده کچردیکی پک قیسه
 زمانلر استیما ایله چک اولورسه ، بوتون تحصیللی
 خصوصی اولارق یابدی . داهای اون درت ، اون
 بش یاشنده ایکن اسکی طرزده کوزهل شعرلر
 یازان « کال » ، اوزمان غالباً بیکیاشی بولونان .
 شاعر اشرف باشا « نامق » مخلصی وردی .
 اون سنک یاشنده استانبوله کلدیکی زمان ،
 « دیوان » یله استانبول شاعرلرینک وبالخاصه کاجلرک
 حرمت و تقدیرینه مظهر اولدی . بو کتبلرک استادی
 « اسقوجولی غاب پک » دی . ایلك زمانلرده اونک
 تأثیری آلتنده فالان « کال » ، بر آرز صوکر
 « شناسی » ایله معارفه پیدا ایتدی ؛ غرب مدنیتی
 آکلیه ییادک ایچون فانیسجه اوکره ندی ؛ غزلی
 وادیندن سیاسیانه آالادی ؛ « تصویر افکار »
 منظمأ مقاله لر یازمه باشلادی . بو بو یوک استعداده
 آرتق حقیقی بوللی بولمادی . بوندن صوکر اونک
 معنوی ساحده متادی انکشافه شاهد اولور .
 فرانسوز انقلابک بوتون دنیا یه یابدینی اجراره
 تله یلری بوتون روحیه قاورایان « کال » ک « تصویر
 افکار » دهکی مختلف مقاله لری ، بو تله یلری آتشی
 و جاذب برسانله بوتون مملکتک تلقین ایدوردی .
 کنجیلر آرا سنده قوتله ییایمعه باشلایان بو یوک جریان
 سرانی وایب عالی قورقوندی ؛ ضیا نی انریس
 متصرفلغه تعیین ایدنلر ، نامق کالی ده اضرومه
 وای معاونلکیله کوندرملک ایسته دیلر . تهلکینی
 کورهن « کال » ، ضیا تکله برلکده اورویایه
 مصطفی فاضل باشانک یاشنه قاجغه مجبور اولدی ،
 « بکی عثمانلیار جمعیتی » آرتق فعالیتنه باشلادش ،
 لوندزده « حریت » غزته سی تأسیس اولومشدی .
 مصطفی فاضل باشانک استانبوله عودندن صوکر
 پک مضطر بره مو قنده فالان « کال » ، عالی باشانک
 تربیاتی نتیجه سنده استانبوله دوندی . اورویاده
 کچردیکی بیللر اونک معنوی انکشافنده بو یوک
 برعامل اولمش ، فکری سوبه سی چوق بوکسه لمشدی .
 « محمودیم » ک ایلك صدارتده بو یوک برعزم ایله
 « عبرت » غزته سی تأسیس ایدنک انقلاب
 بولنده کی مجاهد سینه اسکینندن ده ا بو یوک
 بر قوتله باشلادی . « محمودیم » کلبوی متصرفلیه
 اونی استانبولین اوز افلاک دیرمق ایسته دی ؛
 فقط مقاله لرینه اوراده ده دوام ایتدی ؛ و اونک
 سقوطی ، ناقب تکرار استانبوله دوندی . نهایت
 مشهور « وطن - یا خود سلسله » یه سنک تمیل
 انشاده ختک و طبرورانه برنمایشی ، عبدالعزیزک

۱ وجهه دوقوندی ؛ کالی « ماغوسه » زندانه کوندر .
 ۲ دیلر . ادبی فعالیتنه اوراده ده دوام ایدن بو یوک
 ۳ وطن پرور بیتیجی مرادک جلوبه اسانبوله دونرک
 شورای دولت اعضا لفته وقانون اساسی « لایحه سنی
 ۴ نظمه مأمور قومیسونه تعیین ایدیلدی ؛ اوراده
 بو یوک خدمتلرده بولوندی . نهایت ، ۹۳ جریبنک
 ۵ ایلك کونلر نده سوء قصد تهمة یه توقف ایدیلرک
 جنایت محکمه سنه سبوق اولوندیسه ده محکمه رئیس
 ۶ صیجی باشانک جلادتی سایه سنده برات ایتدی .
 فقط عبدالحمیدک قورقوج استبدادی بوتون شتمتیه
 ۷ باشلامشدی . ابتدا میدللی یه تی ایدیلدی ؛ بران
 صوکر فکری مساعیسنه مانع اولق ایچون متصرفله
 ۸ تعیین ایدیلر . مؤخرأ روملرک شکایتی اوزرینه
 ردوس متصرفلغه نقل اولوندی ؛ داهای صوکر اده
 ۹ ساقز متصرف اولدی ؛ و (۱۸۸۸) شهرین تانیسنده
 اوراده وفات ایتدی .
 ۱۰ کندی و خیتی اوزرینه بولایر ده سلیمان باشا اهر قدی
 ۱۱ یاشنه دفن ایدیلش اولان بو یوک آدم ، بالکن
 ۱۲ سیاسیات ساحه سنده چالک مقاله اکتفا اتمه مش ،
 ۱۳ پک مختلف فکر وضعت ساحه لر نده ده بو یوک بر
 ۱۴ فعالیت کویسترمشدر ؛ بیس ، رومان ، شعر ،
 ۱۵ تنقید ، تاریخ کی تحریر بوغرلندن هیچ بری
 ۱۶ یوقدرکه « نامق کال » او ایدیه بر جوق ابرلری ازمایش
 اولسون . فی الحقیقه آری آری بولرک هیچ برنده کالی
 بو یوک برصنعکار ایدمه یز . اونه بو یوک برشاعر ،
 نه بو یوک برتاشا محری ، نه حقیقی بررومانچی ، نه ده
 ۱۷ جدی برتاریخچی در . اساساً او بوتون یازیلنده
 ۱۸ صنعتی برغایه اولقندن زیاد بر واسطه کی تانی
 ۱۹ ایش ، کتیج نسللره « وطن » مفهومی ، وطن پرور
 ۲۰ لکی ، ظلم و استبداده قارشى عصیانى تلقین اتمک
 ۲۱ چالیشمشر . اونک بومقصدیه تماماً واصل اولدیغی ،
 بو کونکی تورکيه انقلابی اک صریح صورتده
 کویستردی عبدالحمید اداره سنک اک صوکر کونلرینه
 کلنجه یه قدر ، متعدد نسللر اونک ابرلرندن حریت
 عشقی آلمش ، اونک شعرنی بالکن حافظه سنه دکل
 روحنه نقش اتمشدی . هر حالده ، ابرلرینی و تأثیرلرینی
 هیئت جموعه سیله نظر اعتباره آلاجق اولورسه ق ،
 « نامق کال » ، اون دوقونجی عصر تورک سنک
 اک بو یوک شخصیتی واک بوکسک انسانی صفتلرینی
 و برمکده بر آن تردد ایدمه یز !

کویسلی زاده محمد فواد

اینا ایله ماصونلری استاد اعظمی — برلین ۱۵
 [آ . آ .] — بارس غزته لری ، اوستیجا آطه سنه
 نئی ایدلش اولان اینا ایان فارماصونلری استاد اعظمی
 دویمینی نورفاتی تک یسه فرار ایش اولدیغی خیر
 و برمکده در .

دنيا تاريخىدە بەگىنىك ، بوقىر مىرەم بە
رول اوبىدويفنى نە كوردولمىدە ، تە ابايىمىزىمىز !
حربك صوك سەنەسەندە (ياووز) قاراد كىزك
يكانە حاكىمى ايدى . نىھائت تىاركە اولدى . غىنايم
[مايدى ۋ نىجى صوئەك ۳ نىجى ستونىدە]

اك مشهور ، اك تاريخى حرب كىسى اولمشىدەر .
(غوبەن) انشاآتى بىتر بىتمىز ، شىرق صولرىنە
كلدى . بالقان حربىدە دولتەر ، استانبول لىمانىنە
حرب كىلرى كوندردىكلىرى زمان (غوبەن) اولىرك
اك قونلىسى ، اك بوپوكى ، اك مىشىسى ايدى .
جان نظر دىقى جلب ايتدى . صوكرە صانىكە

« جمهوريت » ك رمضان ميسابقىمىزى

علم و مدنيتە اك چوۋە خىزمەت ايدەرە تورك مىشاهىرى مىلسىر سىندەر : ۱۷

خۇجىا اسحق افندى

تور كەلك تىجدە تاريخىدە آدى ھىز زمان
حرمتلە آ كىلاچى بر عالم دە ، « باش خوجا »
ويا سادەجە « خوجا » دىيە شىھىت
قازاغىش اولان « اسحق
افندى » در . غربك
« مېت علملر » ساحەسەندە
الده ايشدىكى ترقىياتى
اوكرە نەرك ، وياضبانە ،
طىبىجانە ، كىميا و فېزىقەدە
مەلكى اسكى مدرسەك
تەكلىمىدىن قورتاران ،

« قارلوق » لى بر تورك اولان اسحق افندىك
نەدە و كىلردىن اوقودىنى لايىقە بىلمىمور . حياتىك
بر دىققەسى بىلە بوش كچىرمە يەك مېنادى صورتدە
اوقومق ويازمەلە مىغول اولان بو آدم ، شىرق
لسانلردىن باشقا عبرانى ، لاتىن ، يونان ، فرانسىز

تدريساتىلە و اترلىلە سىرىست و مېت تفكر ك عادتا
أساسى قوران « اسحق افندى » ، « مېندىسخانە
برى جاۋون » خوجالنىدە بولوندىنى صىرادە عىسكىر
لكك تور كەدە فى بر صورتدە تأسىستەدە بوپوك
خىدمەت ايتشىدەر .

لسان‌الغیبه ده و انقدری . بو یوقی سایه سنده مختلف علم شعبه لرنده اختصاص قازانموق ، «مهندسخانه» ده کی درس لرله و متعدد نایافته ، بو یوق برنسل او زرنده مؤثر اولدی . فرانسجه دن ترجمه ویا القاطط طریقه یه یازدیغی اثرلری ، او زمان ایچون ، علم ساحه سنده مهم سرچیددی انقلاب وجوده کتیرمشدی . . . . .

جله دن صرک «چوچه علوم ریاضیه » سی ، ریاضیات ، فیزیق ، کیمیا ، هیئت کی علم شعبه لرندن باحث بر اورد ، بو شعبه لر دن برچوخته عائد اصطلاحلارک تورکیه مقابله لری موجود اولدوغی حالده ، یکی تورکیه اصطلاحلار وضع ایدره ک تألیفاتده بولونان اسحق افندی نیک پوهتی ، حرمتله خاطر لایمه لایقدر . «اصول استحکامات» نامه یه فرانسجه دن ترجمه ایتدیگی اثری ، مختلف هیئت آلاتک اصول استعمالنه ، طوب دو کومنه ، «دکز لاملری» نه عائد مختلف رساله لری ، اونک تورک اوردوسنک تجدیدی تاریخنده نه بویوک بر موثقی اولدیغی کوستره بیلیر . یونلردن باشقا ، اوردو قورمق وقلمه لوی محافظه اتمک قاعده لرندن باحت ۱۲۴۳ ده مطبوع «تحفة الاسرار» سی ، بینه فن حریه داتر «نص الحیام» آدی ۱۲۴۲ ده مطبوع کتابی ده ، عسکر لیکه عائد اورولیا کتا بلرندن ترجمه ایدیلشدر . تورکیه ده بو یوق بوموضوعلره عائد اورویادن مقتبس هیچ برشی یوککن ، متادی برسی ایله مملکتده بویکی علملرک تخلی قورمق ، مدرسه نیک فکری تحکیمه فارشی «هیئت تفکر» ه بر یول آچق ؛ قرون وسطائی دوشونجه لره فارشی تکس العمل ؛ بر انقلاب حاضر لاق دیکدی . . . . .

اوزمان مملکتده منتفن آداملر یوق دینه جک قدر آز اولدیغی ایچون ، خوجا اسحق افندی ، اختصاصندن استفاده ایدیلک اوزره سائر مختلف ایشلرده ده استخدام ایدیلوردی . . . . . (۱۲۲۲) ده

روم ایلی و آناطولی حدودلرندکی استحکاملرک انشا و تعمیرینه مأمور ایدیلش ، اجنبی لسانلرینه وقوفی اعتبارله (۱۲۳۹) دن (۱۲۴۴) تاریخینه قدر دیوان هایون ترجماننده بولومشدی . وطنه سنده غایت جدی ودرستی ؛ (۱۲۴۶) ده مهندسخانه باش خوجا ختمه تعین ایدیلدیکی زمان ، کندیلرندن استفاده ایدیلرین بر طقم قدرتسز معاملری در حال عزل و تبدیل ایش ، رجا و التماساره اهمیت و برمه شدی . شوکوچوک قهره سی نیک شهوردی : برکون معلملره برابر مهندسخانه ده نیک برکن ، حساب معلملرندن عزل ایتدیگی «حسین افندی» اسمنده بر آدامک لاقیر دیسی کیمش . معلملر دن بری : — حسن افندی نیک عهد سندن درسی آلاق رزقنه مانع اولدیگر !

دینش . اوصیراده نیک طابلاسنک کنارنده بر قاج کدی اوتورویورمش . اسحق افندی ایله کدیبری کوستره ک شو جوان ویرمش : — اوله ایسه شوخنلرک قباقرلی قالدیرمه ده کدیبرک رزقنه مانع اولایلم !

(۱۲۴۹) ده بویکی «بانی تمیراته نظارت ایچون» مدینه «یه کوندیلرین اسحق افندی ، وطنه» سنی اجمال ایدره ک دورکن (۱۲۵۰) ده «سویش» ده وفات ایشدر . «مهندسخانه» ه اولان بویوک اوتورولما زخمه نلرینک بر خاطر شکرانی اولاق اوزره ، مکتب اداره سی طرفندن او جوارده کی قبرستانه بر طاش دیکلشدر که او زرنده شکرنا به موجوددر : «دیوان هایون سابق سرخلیه» سی و مهندسخانه هایون باش خواجه سی الحاج حافظ اسحق افندی . . . . .

تورکیه ده تجدید و انقلاب حرکتنک ایلمک بویوک عامللرندن بر نیک خاطره سنی صافلایان بر طاش قارشیدنده ، هنر تورک حرمت و شکران ایله آکابه ایدر !

کوسیبلی زاده محمد فواد

هدیه
کوره
ف
هس
صو
سو
تقلید
راتر
باشا
بوی
باش
دیا
جان
دوا
سا
بالو
دعو
بو تو
هیج
نعمت
هات
تفری
مادا
تفری
صو

با فقه چکی آذربایجان و (تورکیه جمهوری) با خلق ایله رسمی بر ماهیت
 وزیر بلیه چالیشان مقبوضلردن بری ... مرسین ضابطهسی بونلردن بیکرجه سی آله بیکرشدن .
 مرسین ۲۴ [مخبر مخصوصدن] — مرسین | وقعه شود: بوندن بر قاج کون اول ، ساپان فرید
 ضابطه سی شایان دقت بروقه تک تحقیقه مشمولدر . [مابعدی ۳ نجی صحیفه تک ۱ نجی ستونده]

«جمهوریت» کرمضان مستابقیته

علم و مدنیتک هر چه خدمت ابدیه نورهک مشاهیری سلسله سنده : ۷

کتابی اسماعیل افندی

«مغنی» ده «قرق آقاج» فضا سنه تابع «کلیه»
 ناحیه سنده دوغدی بیجهتله «کتابی» اقبیله شهرت
 قازانان اسماعیل افندی ، اون ایکنجی عصرده پیشین
 اک معروف ریاضیات عالمزدر . باباسی وده سی ،
 «کلیه» ده مغنی و مدرس اولارق یاشاد قلی حالده ،
 باباسنی هنوزک کوچوکن غیب
 ایدن «اسماعیل» کوی سواقا زنده
 حالان لاله وقت بیکریوردی .
 بر کون ، اونک بحالی کورده
 بر بابا دوستنک اختاری اوزرینه
 متأثر و متنبه اولارق بو بوک بر

علوم حکمیة تحصیلیه قبولدی «۱۱۷۷» ده
 رؤس امتحاننده موفق اولارق ، هنوز اوئوز
 اوچ باشنده ایکن بالفعل مدرس اولدی .
 اسماعیل افندی بوتاریشدن باشلا بقرق «۱۲۰۵» ده

غیرتله تحصیل حیانه آتیدی ، و «کلیه» ده ایلاک
 تحصیلیه یابدقندن سوکرا استانبوله کلرک ،
 «پستی زاده» دن علوم عربیه و شرعیه ، «آقایی
 کتبخانه» اقبیله معروف «مغنی زاده» افندی «دن ده

دكي شهر» در مبرولا وفاتنه قدر ، بونون حياتي اوكره نكه اوكره نكه حصر ايندي . «برنجي حيد» زمانده ، صدر اعظم خليل حيد باشا ايله قبودان دوي جزايرلي غازي حسن باشا نك قاسم باشا ده ترسانده آچققري «مهندسخانه عجمي» به آتمش عروس ايلقه رياضيه خوجاسي تعين اينديجه ، اسكي ضرورتدن قورولوش اولدي . علوم رياضيه ده كي اختصاصيله كندليسه رنيم اولان «بالايي خوجا» لقبه معروف «موغهالي حيد» ايندي ، بواخت به اعتراض ايندرك بووظفه به ده اهل اولديني ادعا ايتشدي ؛ لىكن بواكي بويوك رياضياتچي آره سنده ، حكم اولاييه چك بر بيمز بولق امكانسز اولديني كبي ، بووظفه به تعيينندن اول اسماعيل ايندي ده بويوك بر ضرورت ايجده بويان بولونبوردي . بوجهتلى منصفانه دوشوش «بالايي خوجا» طالبندن واز كچدي ؛ «كليبوي» ده تدريس وظفه سني موقتيله ايقاده دوام ايندي .

اوقاق بر تصادف ، «اوچنجي سليم» دورنده «كليبوي» نك تقدير و تظيفي موجب اولدي . كاغذخانه جوارنده اجر ايلدين ترتيبده ، دانه نك بر تورلو هدفه اصابت اينده ، مسمي باشا نك جاني صيقتشدي ؛ فرنان بضميرلي «كليبوي» نك بوانداخت ايشي رياضيات واسطه سيله حل اينده بيه چكي سويله ديلر ؛ حاكم دارلك اسره در حال كتير نيلين «اسماعيل ايندي» انداختي تنظيم ايندي ؛ بر برنجي تعقيب اوچ خنبرده هدفه اصابت اينديجه ، سلطان سمام پاك بمنون اولدي و خوجايه بوميه دوت اوقه پرچم شخصي اصر ايندي . ايرتسي سنه - يعني عجمي ۱۲۰۴ ده - «يكيشهر قاري مولوي» نه تعيين ده بو توجحك نقيبه سيدر .

«كليبوي» نك ، نك مهمبري رياضياته مائد اولق اوزره ، نورجه ويا عجميه يازيليش بونوك كوچوك اوتوروش قدر اثرى وازدر . «حساب الكعبه»

ادل نورجه اثرى ، مؤتفك علوم رياضيه ده كي وقوف ومهارنه بر دليل اوله بيلير . مع مافيه بو ساحه ده نك معروف اثرى «شرح جدول الانساب»

ادل «لوعارجه شرحي» دركه ، او صبرالزده اسما بولده تعميمه باشلايان لوعارجه جدول اينك تنظيم واستعمال بولارنجي كو سترين برساله در . جودت تاريخنده اسماعيل ايندينك ترجمه خالندن بحث اينديلير كن قولاييلان مض تعبيرات ، «كليبوي» نك شرحيه «لوعارجه» كي كشف اينديكته داتر بر ظن اوياندر مشدي ؛ صالح ذكي مرحوم ۲۴ نشرين تاق ۱۳۱۰ تاريخي «رسميل غزوه» ده مهم بر مقاله نشر ايندرك ، بونك ياكيش اولديني ابتدا ميدانه قويدى ؛ و «كليبوي» نك رساله سنده اصلا بويه بر ادعا ده بولونماديني كوستردى . يسه مرحومك تدقيقانه كوره ، «كليبوي» دن اول لاهل جامي موفقي «خليفه زاده اسماعيل ايندي» اسمنده بر عالم لوعارجه جدوللرني نورجه نقل ايتش و بوجدوللر ايلك دفعه ۱۱۸۶ ده ترجمه سي اكمال ايلدين بر حيث كتاب نك باشنه درج ولوشندي ، كليبوي نك رساله سي ايسه بوندى لاهل اون پش اون آتني سنه صورگرا يازيلشدر .

جياننده ، خوجاسي «ايافلي كنهفانه مفتي زاده» و «بالايي خوجا» كي بويوك شهرت صاحبي علم نك موجودتي ، «كليبوي» نك شهرتي راز بولسكه ده بر اقبش ، ازوي قدر تقدير اينده ممشدي . فقط بورق بيلرك اورته ده هيچ بر اثرى قالمه برق سملري زورله باشايه بيلديكي حاليه ، «كليبوي» نك شهرتي هر كرن داها قوله نه نك متعاقب نسللره انتقال ايندي . صالح ذكي مرحومك حقل تقديرى وجهه «كليبوي» طرز قديم اوزره حساب مستعملرني حل ايلدين قافله رياضيتونك خانه سيدر .

كليبوي زاده محمد قواد

«جمهوريت» كرمضان مسابقهسى

علم و مدنيتك جون خدمت ابدنه نورك مشاهيرى سلسله سنده : ۲۵

ضيا كوك آب

تجدد و انقلاب تاريخك ك مهم صفحه سنى تشكيل ايدن « ملتپوروك » جريانى تدقيق ابدك جك مورخ ، بوجريانىك بو بوك و ك قدر تلى شخصيتى اولارق « ضيا كوك آب » ى كوستر ك ميجوردور . شهبه بو ك تورك حالنده « ملتپوروك » جريانىك اولدنج اوزون برماضيسى ، اى قدر تلى بشرلىرى وارد ؛ بو نك تولد و انكشافنده برچوق تاريخى عالملىر ، حياتى ضرورتلىر ، حتى بر طاقم بو بوك مى فلا كتلىر شدتله مؤ تراولمىشدر . فقط ، بو تون بو حقيقتلىر نظر اعتباره آلمله برابر ، بوجريان ايجنده « ضيا كوك آب » عادتا بر « محراق » تشكيل ايتدىكى ده اعتراف ايتىلىز . يارايجى و طولاييجى بر قدرته مالك اولان بو خارق العاده انسان ، بوجريان ايجنده كى داغينيق فكرلىر و قوتلىر طولامىش ، اولردن يىكى و عمومى بر « تركيب » وجوده كتيره رك مىل جريانىك پروگرامى و فلسفه سنى چيرمشدر . حياتك هر شعبه سنى احاطه ايدن بو قدر كنىش بر تركيب وجوده كتيره بيايك ايجون ، « ضيا » قدر بو كسك فلسفى قابليتله ميجوز بو بوك بردماغه احتياج واردى : لسان ، بدعييات ، حقوق ، اخلاق ، دين ، اقتصاد ، تربيه ، مشاللىرى بو بوك بر نفوذ نظرله احاطه ايددىك توركچا كك عمومى پروگرامى و فلسفه سنى تدبىت

ايدن بو امثال سز متفكر ، بو تون تورك و اسلام دنياسنىك ايلك بو بوك مى « فيلسوف » بدر . ديار بكر اعداد يسيله استانبولده بيطر مكنبندله چيردىك چوق قيصه بر زمان مستنا اولارق منتظم بر تحصيل كورمه بن و صرف كندى سى و استعداديله بتيشن « ضيا كوك آب » ، عادتا بر آتسيفاقويه ديست « ديتك جك قدر كنىش و صاغلام معلومانه مالكدى . « فلسفه » و « اجتماعات » مساحه سنده اورولا علمنىك اله ايتدىكى نتيجه لرى اولك قدر اطرافلى بر صورتله بيلن ، غربك علمى اصولارى اوقدر اچى

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E. 707

تجارت مدیری محسن نعم بك محتاط الجمك
قال برهیتى اولان حسابات الجمته ایضاحات ویرمك
ایچون آفرده قالمشدر .

ایچون آفرده قالمشدر .
ساعتدن زیاده قالمشدر واستانجواك بنده ایشرلی
حقنده معلومات آلمشدر .

قورایان ایکنجی بر آدامز داها بوئدر . علوم
اسلامده دهه بویوک بر احاطه صاحبی اولدینی ایچون ،
لی حیاتی کندی کوزلرله کورمکه ، و غرب دنیا سیه
اسلام عالمك متقابل وضعیتلری تدقیق ایدرک
ایحطاط عامللر منی دهرین بر صورتده آکلامغه
موفقی اولدی . سلانیکده «کنج قلمبلر» جموعه سنده
منتشر اولرندیق باشلایهرق ، «تورکیلیکک
اساسلری» آدی صوگ مهم اثرینه وارنجه یه
قور بوتون یازیلاننده اونك منتظم و آهنگدار
تکامل فکریسی کورمك قابلدیر . اجتاعیانه
«دروفهام» مکتبک چوق حرارتلی بر منتسی
اولدینی داغما اعتراف ایشسنه رغماً ، تامیه «نوعی
مشخصه منحصر» بر منفکر ، ملی بر «فیلسوف» ،
بر «هری» بر «مرشد» دی ، اونی «فیخته» یه
بکزه تنزله همفکریم ؛ یالکیز ، «ضیا» نك تورکیه ده کی
رولی «فیخته» نك آلمانیا ده کی رولندن داها مهم
اولمشدر .
«ضیا کورک آلپ» ی بعض جهتلیجه «نامق
کمال» ایله مقایسه ایچک قابلدیر : تورک جمعیتک
تجدد و انقلاب یولنده حرکتنده «نامق کمال»
ناصل بویوک بر تأثیر اجرا ایشسنه ، «ضیا» ده
هین صورتله عمومی حیات اوزرنده مؤثر اولمشدر .
«نامق کمال» ناصل حیاتی مجادله ایله کچیرمش
ذاکار بروطنی پرورسه ، «ضیا» ده بوتون موجودیتی
منفکوره نك ظفرینه حصراً ایشش فداکار بروطنی پروردر .
مع مانیه بر «منفکر» ، بر «فیلسوف» اولیق اعتباریله ،
«ضیا کورک آلپ» ، «نامق کمال» ایله مقایسه
ایدیله میه چک قدر دهرین و یوکسکیدی . اولندن باشقاه
«نامق کمال» نك تأییری یالکیز تورکیه حدودلری
داخلته منحصر قالدینی حالده ، «ضیا» نك نفوذی

اوحودلری کچه رک تورک عالمك باشقا ساحه لینه ده
یایلمشدر . هر حالده بواکی بویوک آدام آراسنده
روحي بر قرابت بولوندینی محققدر : «نامق کمال» نك
بر چوق شعرلری ازر بریلن «ضیا» اونلری داغما
تکرارلامغه ذوق آلیر ، کتبلکنده «نامق کمال» نك
قولتی تأییری آلتنده قالدینی آکلا تپردی .
«حال» دن زیاده «استقبال» اوزرنده مؤثر اولان
بوتون بویوک انسانلر کی «ضیا کورک آلپ» ده
حیاتنده قولتی مجومله اوغراددی . بعضیلری حسود
وغرضکار طینلر نیک مقتضای اولارق ، بعضیلری ده
اونده کی دهرینکی تقدیر ایدمه یه رک ، تورلو تورلو
اتهاملرده بولوندیله : «دینسز» دبدیلر ، «دلی»
دبدیلر ، «دالقاووق» دبدیلر . . . «دینسز»
دینه نلر ، ختلق دینی حسابیاتی مادی منفعلرینه
آلت ایچک ایسته بن «دین» بازرا کاندیلر ؛ «دلی»
دینه نلر ، اونك بویوکک دوشونجه لر کی ادراک
ایدمه بن بودالاردی ؛ «دالقاووق» دینه .
نلر ، «ضیا» یی کندیلری کی شخصی منافع
پیشنده قوشار ظن ایدهن دالقاووقلردی .
حال بوکه بسم کی «ضیا» یی چوق یاقیندن طائیانلر ،
اونك نه بویوکک بر «اخلاق تمثالی» اولدینی بک آبی
بیلیرلر . مادی حیات ایله ، فردی دوشونجه لرله همیچ
علاقه دار اولمایان بوا مثالسز آدام ، بوتون وارلینی
«منفکوره» ایچنده ایشسنده . اویالکیز «فکر
آدامی» اولارق دکل ، اخلاقاه بویوکسکلیکی ادراک
قولای اولمایان بر شاهقه ایدر ! «ضیا کورک آلپ»
کی بویوکک بر منفکر پیشدیرمه سی ، تورک ملتک
فکر ساحه سنده کی حیات قدرته نك مقنع بر دلدیلر . . .
کورسیلی زاده محمد قواد

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E. 707

« مدرسه الخطاطين » ده انفس بر سر کي آه لدری

بالخاصه تذهيب ايشلريته عائد اولارق تشهير ايدلين آثار پک مکملدر

گو کره مش آستان کچی تورک یوردی بر حکم مصیب
حاکمیت ملنگر فزده هیچ اولما نصیب

مدرسه الخطاطین سر کسنده نشرهیم

ایمیان آثار نفسده بعضیاری

ایشلری اک باشده کلکدهدر . بوندن باشقه ذوق
ملیمی اوقشایان ثلث ، تعلق ، نسخ ، رقعه یازیلره
یازلمش متعدد لوحه لر ، صالونه مستننا بر کوزه لاک
ویرمکدهدرلر .

[ماهدی ۲ نجی صفحه تک ه نجی ستوننده]

مرسته رمضانده کساد ایدیلن مدرسه الخطاطین
سر کدی بوسنه ده آچامشدر . سر کیده تمکتمک
اک معروف خطاطینک و مکتبک بئیشدیردیکی
طایه تک وجوده کتیردیکی پک نادیده اثرلر تشهر
اولونقدهدر . بو آثار میاننده بالخاصه تذهیب

« جمهوریت » ک رمضان مسابقه سنجی

علم و سزایک چوره قدرت ابدنه تورک مشاهیری سلمه سنده ۱۱

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 28. 707

تدییم

اثرلرینک بدیی قییم اعتبارله آناطول
تورکلرینک اک بووک شاعرلر ندر صایلماسی
طیبی اولان « ندیم » ، استانبولده طوغدی .
قوتلی بر مدرسه محصلی کوره رک
عرب ، محم لسان و ادبیاتلری لاقبله
او کوزدن سو کورامدرسلک امتحانه
کیره رک فزانندی و بائعل مدرس
اولدی . صدراعظم « شهید علی
باشا » ، عالیه و صنعتکارلره فارشی
چوق لطفکار داورانان بر ذوق
آدامیدی ؛ بو کارغما « ندیم » اونک
زماننده حمایه به مظهر اولامادی .
نهایت ۱۱۳۰ ده « نوشهرلی ابراهیم

بو دوری ، بو ذوق و نشئه عالیله برغم آتش ،
« جهانی یکباره نوری » کوزمش و اوبله کوسترمک
ایسته مشدر .

صدر اعظم باشده اولق اوزره بوتون نفوذلی
حامیلرینک قتل و حکمدارک خلیفه ندیمه من ۱۱۴۳ ده
اختلال ندیمک سنیلرلی ضارصدی ؛ کندیسک ده
قتل ایدله چکی قورقوسبیله « علت و اهمه » به
اوغرادی ؛ نهایت خسته لئفک بر بجران آئنده اونک
دامنه چقوب کندیسینی آشنای آندی و تولدی .

اسکی ادبیاتک معین شکلرندن خارجه چقما مقله
برابر اونلره بکی برووح ، بکی بر ذوق و برهن
« ندیم » ، بالخاصه « قصیده » ، غزل ، شریق
و ادبیلر نده موفق اولمشدر . « قصیده » طرزلی اونک
آلده مثلا « نفی » ده اولدینی کچی خیالک طنطه سنه

باشا تک صدارته کجه سی ، « ندیم » ک یوزلی کولور
دی . ابراهیم باشا اولی تقدیر ایدیلور ، دایما یاننده
بولوندور یوردی . ۱۱۳۶ دن اعتبارا ، نه ضارلده
تقریری معناد اولان تفسیر دوسلر نده شاعرک قاره
صفتله حاکم اولدینی معلومدر . ۱۱۳۸ ده محمود
باشا حکمه سی ناچی بولونان « ندیم » ، صدر اعظمک
« تاریخ عینی » آدی بووک عربجه نارنجی ترجمه ایدیلریمک
ایچون تشکیل ایدیلکی انجمنه ده داخل اولمشدی .
بوندن سو کورامدرسلک حیانتده سرعتله ایلرله دیکلی ،
حتی ابراهیم باشانک خصوصی کتبخانه سنه حافظ
کتب اولدینی بو بووک بر نفوذ و شهرت قازاندینی
کور و یوز . سعد آید عالیزنده ، لاله چرانلر نده ،
خلوا سحرلر نده بادشاهک ، صدراعظمک ، رجالک
الغافلرینه مظهر اولان « ندیم » ، بوتون شعرلر نده

بجزیره کورچوک برچاتال قیریلیمجه کرسی شاه سردی اما... قره دار و صره قیریلیمجه آغزینی یزله اجمادی
ملک سلاحدن ارتکاب وارنشا ایله مظون اولارق تورکیه ملک عالی محکمه سی حضورنده حساب ورن سابق بحره وکیلی احسان بک ، قورطه به یاقالایش آزما سی خراب، پزیشان وضو ایدن بر تکنه کی بو جالابوب دوروبور ..

«جمهوریت» کرمضان مسابقه سی

علم و مدنیت کورده خدمت ابره تورک مشاهیری ساجلار سندنره :

نعمیا

داها بحری دوتوزنجی عصردن باشلانهرق، آناطولی بورکلی آراسنده «تاریخ» بو بوک بر اهمیت قازانش ، بالخاصه اونجی عصردن اعتباراً منظوم و مشهور و قیامه لر ، شینامه لر یازان بوزلرجه آدام بیتشمشور . علی تاریخیمزک منبعلری اولقی اعتبارله هبسی آری آری اجمتی حائز اولان

واسکی ادبیاتیمزک «دوخ» صغیله کوسوره بیاه جکمز اکتدرقلی ادیبیمز . «نعمیا» تک حیان، سرکده شتارله مالی دکاندوره اصلاً حلیلی و آدی «مصطفی» اولوب کتبله کندنه استانبوله کیش و او دور عاده نجه تحصیل کوردکن صوکر اسکری سرای باطلمه جیلری زمزه سنه الحاق

بووقایتمه لر آراسنده بالخاصه بردانه سی ، اسلوبک جانلانی ، تصویر و تشبیه کی افاده قدرتیله درحال نظرده چاربار : بو ، داها ایلك یازیله بی زماندن بوکرته قدر عمومی بر تقدیره مظهر اولان مشهور «نعمیا تاریخی» دن . ایشته «نعمیا» بو اثرک صاحبی

«جمهوریت» كرمضان مسابقه قلمی

علم و مدنیتك چو خدمت ابدنه نورك مشاهیری سلاسل سنده : 6

ابراهیم متفرقه

مطبعه جیلنگ، بوکونکی
غرب مدینتی وجوده
کتیر، مکده نه قوتلی برهامل
اولدینی معلومدر. اوروپا
قوملری، حتی عثمانلی
ایمپراطورلی داخلمنده
باشایان روم و ارمنیلر،
موسولر، مطبعه لر آچمرق
کتابلر باصدیرمه تشبث
ایندکاری حالده، تورکار
اوزون مدت بوکا بیگانه
قالدیلر: جاهل و متعصب
مدرسه لیلر هی «یکلیک»
کی بویده دینه مفایر بر
«بدعت» عدادیدورلر،

سعید ائندی ایله درگاه عالی متفرقه لرندن ابراهیم
ائندی «یه مطبعه تأسیسی و کتاب طبعی مساعدی سی
وریلدی»
«داماد ابراهیم پاشا» نك قنای و بادشاهك
خلعی انتاج ایدن باطرونه عصیانی، ملكتده ك
تجدد حرکاتلری برمدت ایچون توقیف ایتمدیکی
صرهده، «ابراهیم متفرقه» نك مطبعه جیلنگ فعالیتی ده
سکینه یه اوغرادلی. نهایت ۱۱۴۵ ده اصدار
ایدان بر فرمان ایله اسکی رخصتی - یالکن کندی
نامنه اولق اوزره - تجدیده موفق اولدی. ۱۱۵۷
تاریخنده وفاتنه قدر بو مطبعه ده طبع ایدیلن کتابلر،
«هاجر» نك نشر ایتیش اولدینی جدوله نظر آ،
اون بدی دانه دن: کاغذلریك صاعلامانی، طبعلریك
صحتی و کوزهلکی اعتباریله جداً مستنا اولان بو اثرلره
عمروی و خصوصی کتیخانلرده تصادف ایدیلر بیرله
مع مافیله ایلك طبع و نشر لرنده بونلره لزومی قدر
رغبت ایدیلر مش، «ابراهیم متفرقه» مطبعه سی
کوچلرک باشاته بیلشدر. وفاتنده تره سی، بو
مطبعه نك ساتیلایان کتابلرندن عبرتدی.
«ابراهیم متفرقه» نك وفاتندن سوکرا،
خلیفه سی قاضی «ابراهیم ائندی» استنده بری

برچوقلری ده بویکی ایجادك کندی مادی، منتقلینه
دوقونه جفتدن قورقوبورلردی. ایشته «ابراهیم
متفرقه» اوچنجی احمدك صدر اعظمی «داماد
ابراهیم پاشا» نك جرابه سی و «سعید محمد ائندی» نك
تشویقیله ایلك نورك مطبعه سی آچمه موفق اولدی.
مطبعه نك کشادی مساعدی سی و برهن فرمان
«۱۱۳۹» تاریخلیدی؛ «ابراهیم متفرقه» ایکی سنه
سوکرا «وان قوی» نامیله مشهور «عریح تورکجه»
لغت کتابی طبع و نشر ایتدی. ایشته بو صورتله
نورك مطبعه جیلنگ عمل آتیلش اولبوردی.
«ابراهیم متفرقه» نك بو موفقیتده «سعید
محمد ائندی» نك مهم یاردیمی اولمشدر. بابایی
«بکری سکز محمد چلی ائندی» ایله فرانسه یه سیاحت
ایدن نورك اوروپا نك ترقیاتی کورمیش و بالمخاصه
مطبعه جیلنگ، معارفك تعمیمی خصوصنده کی بو نوك
خدمتی لایقانه آکلامشدی. لکن داماد ابراهیم
پاشا نك تجدید پرورانه تألیملری و قوتلی جرابه سی
اولاسه، بو مطبعه تأسیس ایدن سزیدی. اونك
نفوذی سایه سنده شیخ الاسلام عبدالله ائندی
مطبعه جیلنگ شرعاً جوازینه قنوا و یردی؛ و بو
قنوايه استناداً «مکتوبی صدر اعظمی خلتاسندن

«جمهوريت» كرمضان مسابقه نهمين

علم و فرهنگ جي ڀر تي خدمت ڪرڻ جي مشاهدي سلسلو سنڌ ۾ ۸

ابن مال

پوتون اسلام ڄاڻنده «ابن مال» ديهه شهرت
قازانان «مولانا شمس الدين احمد»، آناطولي
تورڪارنيڪ جي اوتيجي عصرده بيشه زديڪري
پويوڪ برعلم وصنعت آڏاميدن.
تورڪيه و عربجه ڪوزل
شعرلرندن باشقا قبمئل
بر تاريخ «يازمش»، اسلام
علملرنيڪ جان هر شعبه سنه
عائده تورڪيه، عربجه،
فارسى بر چوق پويوڪ
ڪوچوڪ رساله لوجوده

ڪتيرمش، هر ساهه ده تي پويوڪ احاطه سياهه معاصر
ومعقلرنيڪ حرمت و تقديرني قازان شهر. زمانده،
پوتون اسلام دنيا سنڪ اڪ پويوڪ واڪ احاطه ل بر
عالمي صايب پوردي .

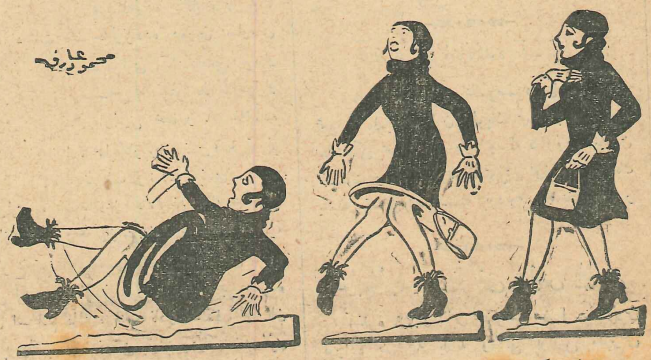
منسوب اولديني عائله، علم ايله علاقه دار ڏڪلدي.
ڪنديسي «نوفات» ده طوغش، «ادرنه» ده
پويومشدي، ڪنچلڪنده براز تحصيل ڪورمڪله
برابر، علم حياتنه آتيله يي دوشو عبوردي؛
باباسي ودهه لري ڪي، بر دولت ماموري اولغه
حاضر لاشدي. غريب بر تصادف حياتنڪ استقامتي
ڏڪيشه بردي: «ايڪنجي بايزيد» ڪ سفر لرندي
برنده اوردوده بولون پوردي؛ بر ڪون ويز بر ابراهيم
باشانڪ جاسنده بولونور ڪن، علما قياڻنده، اوستي
باشي بر يشانجه بر آدم ايجري ڪيردي وروم ايلنيڪ اڪ
ايلري ڪلن اسر اسندن «اوره نوس اوغلي احمد ڪ» ڪ
اوست طرفنه ڪچوب اوتوردي. ڪنچ «احمد» بو
يڪي ڪلنيڪ جرآنشه حيرت ابدهر ڪم اولديني
صوردي؛ پويوڪ فله مدرسي «ملا لطني» اولديني،
علم و فضلنه حرمة اسرا اڪ اوستنه ڪچوب اوتورديني

سويهه ديلر. اوزمان ڪندي ڪنديسه دوشوندي؛
دولت ماموري اولارق فالسه، هيچ بر زمان
«اوره نوس اوغلي» ڪ موقعنه پويوڪه لهه ڪندي.
پويي ايشلرده طالعڪ، انماسڪ پويوڪ تاثيري
واردي. طالبوڪه علم بولنه ڪيرهه ڪ پويوڪ بر عالم
اولقي ڪندي النده يدي؛ صرف ڪندي نسي
وقدرتيله پڪ اعلا او موقعه پويوڪه لهه بيلير، «ملا لطني»
ڪي، اسرايه تقدم ايلوردي!

«احمد» قرارني ورمشدي. سفرندن عودتنه
پويوڪ بر احترامه لهه تحصيلي اڪاله چايشدي .
او صيراده ادرنه دارالحدیثه تعين ايدلش اولان
«ملا لطني» دن، وداها سائر معروف مدرسلرندن
اوتورديدن صوڪرا، ادرنه ده «طاشانق مدرسه سي»
مدرسلڪيله علم بولنه آتيلدي. مختلف مدرسلڪلرده
وقاضيلقرده بولونه رنق، نهايت ۹۳۲ ده زيبيلي
علي افندي يرينه «مفق» يعني «شيخ الاسلام»
اولدي؛ و «۹۴۰» ده وفاتنه قدر او موقعه
قالدي. بوبلهجه، ڪنچ «احمد»، ڪندي سي
وقدرتي وقابليتي سابه سنده، برطاقم غرض ڪارلرڪ
وحسودلرڪ فتنه لرينه رغما، ماده دولتيڪ اڪ

آزده شافا

قار اوزرنده چار لستونه

اوجونجي و صوڪ فيڪور

ايڪنجي فيڪور

برنجي فيڪور

«جمهوریت» ك رمضان مسابقه نهمین

علم و مدنیت له چو نه خدمت ایدره نورك مشاهیرى سلسله سنبره : ۱۲

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No ۳۸. ۹۵۴

معمار داود

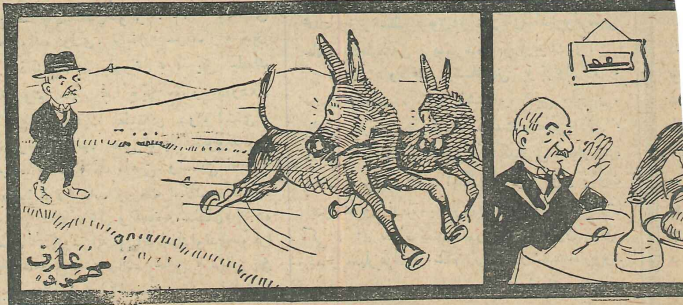

قوجه «معمارستان» بالکن
اثر لیه دکل ، پتشد بر دیک
مقبرله ده نورك صنعته بووک
خدمتارده بولوندی . بونلر آراستده
«معمار داود» بالخاصه «یکی جامع»
کی بر صنعت آیده سی وجوده
کیرمکه معماری تاریخچه ده بووک
بر موقه قازاشدر .
معمار سنانک و فائده اونک
برینه «سر معمار خاصه» اولان
«معمار داود» ، صدراعظم ستان

صنعت تاریخچه ده کی شرفی موقعی قازانديران اثر
«یکی جامع» در .
وه نه دیکلی «صفیه سلطان» ، اوغلی «اوچنجی
محمدک» ک دورنده پک بووک بر نفوذ قازانمش ،
معظم بر ثروت صاحی اولشدی . سرای ، ارتکاب

باشانک اوچنجی مراده خلوص ایچون باید بر دینی
«اینجیلی کوشک» ایله حکمدارک تقدیرینی قازاندى .
آخور قاپی اسکله سی چوارنده ، قلعه بدنی اوستنده
انشا ایدیش اولان بومشهور کوشکدن صوکر ا
«داود» بعضی شیر دهاها بایدی ؛ لکن ، اوکا

ن دویمه سونه ، جهل مختار کی آفوروز ایدر !

دونکی اعتراف اتدن صوکره آداده

تک صوفراستنده

— آمان برادر ، بزم عمر ائیل کلیور !
— طابانلری یاغلا یلم . باقالا نیرسه ق قازانه کیردیکمن کوندر !
واللهی سوت قوزوسیدر .

جلس ادارتی قبول ایله مجلس اداره فی انتخاب ایشلدن.
جلس اداره به کوموشخانه معونی حسن فیهی، کوناهیه
میعوف جودت، آقسرائی معیوف بسم آتالای
صیواس میعوفی راسم بکترله ایش بانقہ سی اداره
سرکزیہ مدیری فتی، صنایع و معادن بانقہ سی
مدیر عموی معاونی عاصم، زراعت بانقہ سی اداره
سرکزیہ مدیری عابدین بکتر انتخاب ایشلدن.
گوستردیکی موفیتلردن طولانی مسابقی مجلس
اداره ایله شرکت مأمورینہ تشکر ایدلسی
قرارلاشدیرلشدن.

«طایفه» ائتلافی امضا و تصدیق ایدیلدی

پارس ۴ [آ.آ.] — موسیو (بریان) ایله
(اسپانیا) سفیری (طایفه) نیک حقوقی وضیعی
و اصولی احوالی حقیقہ کی ائتلافی امضا ایشلدن.
مجلس نظاردہ رئیس جمهورک تحت ریاستندہ طولانی
وائتلافی تصدیق ایشلدن.

باطور مرقم قلمی لری — بطوم ۴ [آ.آ.] —
پوحوالیده شدتلی قافیر طینہ لری حکم سورمکده در.
بر او بیقیمش ویش کیشی تلف و درت کیشی
آخیر سورندہ مجروح اولشدن.

وارتشانک سرکزیہ، بوتون دولت آدمالری
موقعلری حافظه ایچون بادشاهه ووالده سلطانہ
مئادی هدیه لر تقدیمه مجبور ایدیلر. صفیه سلطانہ
خاقه قارشی دیندارانه برنایش اولوق اوزره بکی
بر جامع یابدیرمغه قرار ویردرک «داود» ی
پوکاممور ایتندی؛ اوراده کی بر طاقم اولری
وعرصه لری استملاک ایتک، دکر کنارنده تللی
صاغلام صورتده اتق ایچمه سوردی. «داود»
پرستنه دن نضاهه چالیشدندن سوکرا، «۱۰۰۷» ده کی
پوئوک طاعونده اولدی. برینه «سرمعمار» تعین
ایدیلن «دالنج احمد چاوش»، بکی جاممک
انشاآتنه دوام ایتدی. مجبا پوئوک معمار، «داود» ک
حاضر لادینی بالاق عیناً تطبیقه سی دوام ایتدی،
پوسته، اونوک اوزرنده بعضی تعدیلاتده پوئوک
پوئوک برده بو تعدیلاتک ماهیتی و تسیق نهدر؟
پوئوک پوسولره جواب ویرمک امکانشز کیدیر.
اوپنچی محمدرک وفاتی و «صفه سلطان» کده
علی الاصول اسکی سرایه تقی ایدیلهرک اوندن سوکرا
چوق باشامامه سی، «والده جامی» دینلن بکی
جامع بناسنک نازم قالاسننه سبب اولدی؛
«۱۰۷۱» ده اچ کانتامداد ایدهرک استانبولک
بر چوق عیالری حرابه زاره چیرمن پوئوک
یانقین یازم قالمش اولان «بکی جمع»، ده بعض
تخریبات بش. «والله ترخان سنان» «خاصه»
معماری مصنی ایتدی «نک تشویقیله» بو کوزهل
صنعت ایدسی اکیله قرار ویردی.

شهر اماچی وهوا عاری سرتی

شهر اماچی ایله دوله بقیه هوا غازی شرکتی
آراسنده تعرفه نیک تنظیمی مسئله سنندن بکی اختلافلر
چیقمشدر. مقاوله نامه موجبیجه بو اختلاف حقیقده
صوک قراری شهر امنی ویره چکدر. پوئوک ایچون
شرکتک مدیرلری بوکون شهر امانته کیده رک
صوک نقطه نظرلری ایضاح ایدهرک چکدر. اختلافلر
تورک لیراسنک فرانسیز فرانقنه نظراً و نه تی،
عماله اجر تلی، کومورک، فانخانه به تسلیم فیاتی
مسئله لردن چیقمشدر. شرکت کوموری پیاسه دن
بر لیرا فضا سنه ایشدر.

پوندن معاددا اولجقلره سوق اجرتی ده
پوک ضم ایشکده در. تمولون صدیقینه ویرلن باراده
عماله اجر تلی نعتلاوه اولونقده در. امانتک مطالباتی
چوق محق اولدینندن هوا غازی اجر تلی نده مهم
تزیلات، پایلابه بکی آکلاشلماقده در.

دورسره ایشکده طیاره سی - لوندنه ۳ [آ.آ.] —

دون «غره بن» آداسی اوزرنده سقوط ایدن
انکلین عسکری طیاره سی کچن سته (قاهره) دن
امید برورنه کیده دن انکلین فیلسنه داخل ایدی.
طیاره ده بولونان بیلات ایله دیگر ایکی طیاره بی
وفات ایشدر. اسباب قضا هنوز آکلاشلما ایشدر.

جامع بر طرفدن تعمیر واکال اولونورکن،
دیگر طرفدن اطرافده کی عرصه لر و بنا خرابه لری
استملاک اولونور، بو صورتده بوکوزل اثرک
اطرافده تیزله تور، آچیلور دی. جامعدن باشقا،
اونک شمالاتندن اولوق اوزره مدرسه، تربیه،
سبیل کی مبانیه علاوه ایدیلدی.

۱۷۰۶ ده، آرق بوتون نواقصی اکیل ایدیلن
بکی جاممک کشاد مراسمی، والده سلطان، دردیچی
محمد، وزیر اعظم و بوتون دولت ارکانی حاضر بولوندی
حاله دک طینهل بر صورتده اجر اولونمشدر.
«معمار داود» ک باشلادینی بو پوئوک اثر،
صنعت تاریخمزده باشی باشه بر اهمیتی حائزدر.
بالسکر خارچی مظهر سنک عظمت و طاقتی دکل،
داخلی ترتیباتک کوزه للی و آه کدارانی اعتبار بله ده
امثالسن بر ایدهدر. اسکیدن بری اونق زیارت
ایدن شرق و غرب سیاحلری بو تأثیر آلتندده قالدقلمی
کمی، اک صوک صنعت مورخلری ده اون برنجی
دصر معمار بوزک بو شاه اثری قازیشینده پوئوک
بر حسن تقدیر دویشلردن. هر نه قسر مختلف
صنعتکارلرک مساعیمی ایشسه ده، بو ایددی
هپسندن زیاده «معمار داود» ه اسناد ایتک
و «معمار سنان» دن سوکرا معماری تاریخمزده
اوکا پوئوک بر موقع ویرمک یا کایش دکلرک نطندنه بر.
کیرسی زاره محمد زوار

اجره. بوجھت اترک ثبات اولشدر .

تورکجه جمهوری قضاوی اسقلانی غام بیلن

دینی «ابراهم لودی» حرب میداننامه بولمش .
صلطتی «بابور» ه قالشیدی . (۹۳۷) ده و فاشه
قدر رلی هند حکمدار لرله ، افغان رئیسارله
اوغراشقدن خالی قادی ؛ فقط هندستانده کی
تورک ابراطورلرنک اساسلری قورش ، اوغل
«هاون» ه دلدت قوردی برسلطت بر اقلندی .
حیاتی بوله متادی مجادلر ، ماجر لر اجمده
گچن «بابور» ، انلسیز بر قوماندان ، جراتکار
بردوت آدمیدی ، هیچ بر مغلوبیت ، هیچ بر
تلاک اونی قورقونماش ، عنیم وحسارنی
نیر مامشدی . هم مافه انجیزاده حیرت بدله جک نقطه ،
بوماجر ابرست حکمدارک عم الله ، صنعتله جدی بر
مورنده اشتغاله وقت بولایلمه سی ، بر چرق قیمتی
اثر لر بر اقمسیدر . «مبین» آتلی دنی مشویسی ،
«رساله» ولده ترجمه سی . نامنده کی منظر موصیانه
اثری ، بر قاجار سینه اول بار سنده «عروض رساله» ده
ایلك دهه بولوب اسفنده ایتدی کیم «عروض رساله» ده
«دیوا» سی ، «بابور نامه» سی ، و فکری فعالیتک
درجه سی کوستره بیلر . عروض رساله سی ، اسکی
تورک نظم شکارنی کوسترک اعتبارله یک مهم
برمنیدر . دیوانی ، اونی اوغبی عصرک اک بو بولک
«چغای-تورک» شاعری عد ایتدیره جک قدر
قیمت و شخصی شعر لره دولودر . فقط اونک اک عمل
اثری شیمدی به قدر مختلف اورویا انسانلرینه ترجمه
ایدیش اولان «بابور نامه» سیدر . چوق عزیز ، جالی ،
کلفندیز بر اسلوبله از لیش اولان بو اثر ، «بابور» ک نه
قولی ونه نأذ بر مشاهد قابلیتته مالک اولدیغه
مکمل بر دلایلر ؛ بوراده یا کز کندی ماجرانی
حزای دکل ، کوردیکی عملکترک احوال طبیعی سی ،
اجتماعی حیاتی ، یا شادی شهرلرک مادی و معنوی
بو تون خصوصیلری ، تامی ایتدیکی قولرک احوال
روحیه سی مثالسیز بر مکلیتله تصور ایدلعدر .
اوتکله معاصر غرب ساحلر ندهده بو قدر نفوذ ظره
مالک بر شخصیت و بلادینی ادعا اولونه بیلر . «بابور نامه»
کمی محله بر تورک اثرینک ، مع الاستیف حالا بزم
لهجه سی ، نقل ایدلشمش اولدیغی بو وسیله ایله
تکرار ایدم بیلر .

کیمی بیلی زاوه محمد قو اولد

بو وضعت هیچ ششه بو قدرک دولتک وضعت
مالیه سیله صلا و قطعاً علاوه دار دکادر . پاره صرک
ایقیتی منحصراً دولتک وضعت مالیه سندن استدلال
ایتمک لازم کلمه ، عملکترک سه لردن بری کوستردیکی
حیاتی و مالی قدرت پاره صرک اک صاغلام و سلم
بر ما هر بنده اولدیغی اثبات ایدر . شو خالده مسئله
دولتک وضعت مالیه سیله علاوه دار اولقدن زیاده
اقتصادی بر خسته لیق خالده در . مجهول کزدک بزرک
پاره صرک قمتنده کی نوجات ملی ثروف آسانندن
و متادیا اضرار ایتکده در .

محترم اقدیریم ، عالی اقتصاد مجلیسی بزم
سته لردن بری تحقوق اتمه سی ، فعالیتله باشلاماسی
خود شاه کله دکمز بو بولک بر مؤسسه در . بو بو بولک
مؤسسه به عملکترک بو تون کز بنده اختصاصلری
طوبلاقی ایچون قدرت بفر داخنده اولان بو تون
اعتبارلی صرف ایتدیرک . بو بولک عملکترک
حاملک درلو ، درلو شماندی اجمده متادیا و دفقاته
اثبات رشده ایتمش اولان بو تون کز بنده ارباب
اختصاصی بر قادر و داخنده تماماً ایجتاج ایتدیرک
قابل دکادر . ایجتاعلرک نهایت محدود عدد لره
انحصار اتمه سی و معین اصولاره تابع اولماسی
اعتبارله بر طاقم ارباب اقدارک خارجده
قلمسی ضرور ایدر . ایچنی هلت مفکورده سنک
بر نظاهی اولان بو عالی اقتصاد مجلیسی یا کز
کندی کز بنده اختصاصلری نیاز ایتدیرمک دکل ،
عملکترک بو تون کز بنده رجاسدن استفاده اتمک
امکاننده تماماً مالکدر . عالی اقتصاد مجلیسک
مصله سی اولایق تدابیر بکری درت ساعت نظر فنده ،
یش اون کون اجمده بو عملکترک اقتصادی حیاتی باشدن
آشانی تبدیل ایتدیره جک طلسملرکی ترقی ایدلشمه .
هیچ بویه بسط مافون الحیاله برانتظر ده دکلر .
مغلی وضعتلرک و مختلف خسته لرک تدابیر سی
علی الا کتر سسط سوله ندیکی زمان مخ طینه ، بونی
بزده بیلوردی ، دبدر نه جک قدر کوز اوکنده
اولان تدابیردن عبارتدر . اجمتک بسط وسول .
الاستفاده اولان بو تدابیر اوزرنده سته لره ترده
ایتمک سز بن ثبات الله بوروبه بیلمه سی ایچون اول اصره .
بو تدبیری سوله سن ذراتک و یاؤ سسه تک و کسک صلا
حیتک قابل اعتراض و الماسنه متوقفدر . بسط بر حدیث
صاحب صلاحیت اولایان بر آغزنده هی کوز اوزرنده
اوینا یا ایچنی درلو استفاملره سلا بلاق ق طتلی ،
کوزهل سوبله نمش برسوزدن قمتله بر قییتی حاکم

«جمهوريت» كرمضان مسابقهسى

علم و مدنيتك يورنوم خىزمىتى بىر نە تۈرك مەشھۇرى مەسئۇلى : ۱۴

اسماعىل بىك غاسپىر نىسكى

۱۲۶۷ دە «قرم» دە «غاسپرا» كۆيىدە دوغدىنى ئىچون «غاسپىر نىسكى» ئىقبالى شېھىت قازانان اسماعىل بىك نە بۈيۈك بىر عالم ، نە بىر شاعر ، نە دە بىر فىلسوف .
 آتۇرا اوغلىنىك بىك دوغرو بىر تەرىقىتى قبول ايدەرك دىيە بىلەرزكە ، او ، ھى شىدن اول ھى شىتىك قۇدە بىر «خاق خادى» دىر .
 حقىقەت ، شو صو ك قىر قى اللى سىنە ظىرفىدە ، اسكى روسىيە چارلىق داخلىدە

ياشايدان مىليونلارچە تۈرككە مەلى و مدنى ايتباھىدە ك بۈيۈك وظيفەنى او كورمىش ، بوتون حىياتى بو بۈيۈك ايشە و قىل ايدەرك بىكارچە مانە قارشىسىدە موقىتلىقە يورومشدر . تۈركلر ك شو صو ك يارىم عصر دەكى ھىلى ايتباھ تارىخىنى يازاق بىر مورخ ، او كا بۈيۈك بىر موقى و بىر مەك مېجورى بىتەدەر .
 قىرغىك بو كىك ھاھلە لىر ندىن بىر نە مەنسۇب اولان اسماعىل بىك ، ايلك تىخىبىنى موسقو وادەكى بىر عىسكىرى اعداد بىسىدە يادى . اچىدە ياشادىنى مەتەب و ملىتىرور روس مېخىلى ، اونى روسلاشدىرە چىق بىردە بائەكس روختدە چوق بۈيۈك عاكس المىللىر اوياندىردى ؛ او كا تۈرككە كىنى شىدەلە ھىس ايتىردى .
 اوصىر ادا « كرىد » دە عاصىرلە مەشغول اولان عىبانلى دوتنىك خىدمىتە كىرەك مەقصدىلە استانبولە كەلدى ؛ كوكلى ضابط يازلىق ايسەدى ، مەقصدىتە موقى اولما ئىچە « پارس » ە كىدەرك اوروپا مە نىتباھ ياقىندىن تاس ايتدى ؛ تۈرك - اسلام دىياسنىك

اخطا طە مەقابىل اوروپا ك روسىيا ك مەدى ترقىسى كوردى ؛ روسىيە بىدە دوند كىن شو كرا ، « روسىيە دە سەلمانلار » ادلى روسىيە اترەلە مەركلە باشلادى (۱۲۹۷) .
 اسماعىل بىك بو كوچرىك رسالە سىدە « تۈركە تاتار » دىياسنىك كرى قالمەسى ، اوروپا علوم و فونونىك تۈركلر آراسىدە كىرە مە سىنە مەمارفك بىك ايتدائى بىر ھاھلە قالمە سىنە عىطف ايدىيوردى . بو كا قارشى مەكتەپلر آچقى ، ھى تۈرلو نەشرىياتدە بولونەرق فكىرلى اوياندىرەق لازىمدى . ايشە بو بۈيۈك مەقصدلە ، مادى و مەنۈى بىر چوق مەشكلاتى بىتەرك ، ۱۸۸۳ نىسانىك اونىچى كوفى « ترچان » ادلى غىزە سىنى چىقارمىقە باشلادى ؛ وقاتىدە قدر رىب عصر دن اىنى فضاھ بىر مدت نەشرىياتىدە دوام ايتدى .
 « ترچان » يالكر « قرم » دە ، دكل ، قازاندا ، قاققاسىيادە ، تۈركىستاندا ، تۈركىستان چىنبدە ، سىبىر يادە ، رومانىيادە ، بولغارىستاندا ، عىبانلى

TDVISAM
 Kütüphanesi Arşivi
 No 2E. 707

گفت ایدم . حرمه سوئچ اوزرته دها
بيله كیده سردی . كرداب چكردی . بونم نقطه
نظر مندر .

شاهد حرمه نك جان قورتاران آندینی ،
صندالرك كچ ماينا ايدليكني سوبله دی وشومهم
سؤالك جوابی وردی .
— قایدان سز اولسه ايديكزن نه ييارديكزن ؟
— محل مصادمه دن قطعاً آری بلان ، اوراده
قاليردم . سوئجه كي يولجیلری آليردم . مصادمه کی
مغایب سوئجه اولدی برده قانق مجبورتمده
ایدی . فقط بز كیتدككن سوكره اووقت سوئچ
يكانه چاره سی قره به دوغری كیتكدی . باشقه چاره
قالامشدی .

قباحت هاشی طرفه سردی ؟

— نتیجه اعتباریه قاحت كیده در ؟
— بوكا جواب ورمك چوق كوچ ! . . .
سوئچ نه كي تدابیره توسل ایديكني بيلمه يوم .
يالكن حرمه واپوری قواعد بخریه به بحق رعایت
اجتهدی . سسه كيردككن سوكره سرعتی تنقیص ،

ایمراطورلی داخنده خلاصه بوئون تورك مملكتلر نده
بو بوك بر تائیر ایدی ؛ توركلرك وبالخاصه روسیه
توركلرك ملی انتباهنده مهم برعامل اولدی ، هن
طرفه اسماعیل بكك بر چوق تقدیركارلری ، معقبلی
بتشدی .

فكرلری ، نظریه لری در حال تطبیق ایتك
قابلیتنده اولان اسماعیل بك يالكن « ترجمان » ی
چيقارمقاله قالادی . اسكي مدرسه لرك ياننده
« اصول جدید » مكشیلر آچمه چالیشدی ؛ القبا
كدریساتنده صوفی اصولی تطبیق ایچون « خواجه صبیان »
آدیله القبا كتانی یازدی . صوفیالرك اونك بو « يكلك »
تفسیرلرینه فارسی ، عادتلی وجهه ، « دین »
مبلاصته سازیلدی ، اونی تكفیر وتلعین ایتدیلر ،
بووك مكشیلرك « دینسز » مكشی اولدیغنی ایلری
هوردیلر . اسماعیل بك بوكی مجوملرك هیچ برندن
پیلمادی ؛ صارصلماز بر عزم ایله بولنده بورودی ؛
« ترجمان » ده هر كسك آكلایه چنی بسیط بر
لسان وقطی بر منطقه معارضلرینه جوالیروردی .
اسماعیل بك تورك - اسلام دنباستنده « فادیس » ك
مومنی بوكسه لرك ایچون ده چوق چالیشدی .

تشكیلی طلب ایتدی .
سوسئچ وكلی نظمی نوری بك شوجوانی
وردی :

— لیان اداره سی رسمی واك صلاحیت دار بر مقامدر .
مع مافیه راپور علیلر نده اولدیغنی ایچون اعتراض
ایده بیلیرلر ، دیدی . مدعی عمومی یكیدن
براهل خبره تشكیلی طلب ایتدی . هیئت
حاكمه مذاكره به چكیدی . كلدی . قراری تفهیم
ایتدی .
هیئت حاكمه ، مدعی مشخصیلر ومقام ادعا طرفندن
طلب ایدیلن شاهدلرك جلدنه وحیدیه سوارسی
بیکباشی حسنی ، سابق ازكان بحریه رگیسی
قام مقام عزیز ، سابق دونانما قوماندانی
مقاعد عارف باشا ، كروك مشاور بحری رئیس
طاهر ، صادق زاده برادرلرك كوكرته انسیكتوری
شوك بگكردن متشکل براهل خبره تشكیمه ، شهبودی به
قدر استیاع ایدیلن شهودك افاده لرنك بو هیئته
ورله سنه وهیئت اعضاسنه مطلقاً اللیشر لرا
اعطاسنه محاكمه بك (۳) نسانه تعلیقه آزار
وردی .

معارف فادینلر آراسنده یایق ، اولری عمومی حیاته
صوقق ، تورك جمعیتی جانلاندیردی ایچون ضروری
برشیددی . اونك بو خصوصده یازدیغنی بر چوق
یازیلر تائیرسز قالامش ، آز زمانده بو بوك نتیجه ل
ورمش ، روسیه توركلری آراسنده فادینك ایچتایی
وضعتی اسكسینه نسبتله چوق بوكسه لمشدر .
اونك لسان مسئله سی حتمه کی نقطه نظری ده چوق شایان
دقتدی : « ترجمان » ك شعاری « دایله » فكرده ، ایشده
برك « دستوریه خلاصه ایدیلوردی . عثمانلی ادبی
لهجه سنك ساده لشدیرلش بر شكلیه غزنه سنی
چيقاران اسماعیل بك ، مختلف تكلم شیوه لرینه
مالك اولان ، مختلف تورك شمه لری آراسنده
بر « عمومی ادبی دیل » اولماسی ، توركلرك
مدنی ترقیسی ایچون اك بو بوك واسطه عد
ایدیلوردی . او ، بو چوق دوغرو فیکرکی
تامیله قبول ایتدیرمه دی ؛ لیکن بو فیکرک
غلبه سی ایچون اندن كاندی کی قدر چالیشدی . . .
بوون جاتی توركلرك بوكسه له سنه صرف ایدیلن
بو بو بوك آدام تورك خلقنك ابدی شكر انلرینه لایقدر !
كوسیلی زاده محمد نؤوار

«جمهوریت» ك رمضان مسابقتى

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E. 907

علم و مدنيتك چون خىزمىت ايدىر نورك مشاهيرى سلسله سندنره : ۱۳

فارابى

قرون وسطى فيلسوفلرينك اك بوو .
كردن صاييلان « فارابى » ، سسيحون
حواليسنده برنورك ملكى اولان « فارابى »
جوانده برردن يشدىكى ايجون بوغوناي
آمشدر . اصل اسمى « محمد بن محمد بن
تارخان » در . تحصيلى « بغداد » ده
اكال ايندكدن صوركا ، حلب
حكمدارى « سيف الدوله » نك
معينه كرهرك اوراده ياشادى ؛
و (هجرى ۳۳۹) سنه سنده
تقريباً سكرسان ياشلارنده وفات
ايشدى .

علملرني ، حتى « علوم خفيه » سنى اوكر نمىدى .
اين بر رياضياتچى ، متوسط بر طبى ، بو بوك بر
موسيقى شناسدى . شرق موسيقيسى نظرياتنه عائد
اك مكل اثرى اوازمشدر . كنديسى هر سازى
خارق العاده بر صورتده جالار ، مكل بسنه ل تنظيم
ايدردى . « سيف الدوله » اونك موسيقيده ك
قدرتى يك زياته تقدير ايدىوردى . حتى بو
خصوصده اونك قدرت موسيقيه سنه عائد بر چوق
روايتلر حالاً آغز لرده دولاشير .

اسلام فلسفه سى تاريخنده ، داها دوغرو سى
قرون وسطا نك هجرى فلسفه تاريخنده « فارابى » نك
اهميتى چوق بووكدر . « ابن سينا » يتشمه دن
اول ، اسلام دنيا سنده او قدرنده باشقا بر فاسوف
موجود دكلدى . فلسفى مسلكى اعتباريله ، او ،
اسلام فيلسوفلرينك « نوافلاطونيه » مسلكتنه
منسوب اولانلر ندىنر . بوسيمس م اسلام فيلسوفلرى
آراسنده « فارابى » دن اول « الكندى » ده
كنديسى كوسترمكه باشلامش و مؤخرأ « ابن
سينا » نك اثرلنده اك مكل شكلى آمشدر .
تقرماته عائد بر طاقم جهتلرده « فارابى » نك
فكرلريله « الكندى » نك و « ابن سينا » نك
فكرلرى آراسنده بر طاقم خاقم طبعيله موجوددر ؛
قط بوفرنلر ك لايقلا تئيق بيه چوق مشكلر . اساسأ
« فارابى » نك اثرلندن بر چوقى زمانزه ندر
كله مش ، غيب اوكددر . آله كى اثرلندن بر چوقى ده
اوروبا عالملى طرفندن نشر و ترجمه ايدلش ، او كا
عائلك بى ذول و اطرافى تدقيقاتينه اوروبا عالملى
طرفندن بايلمشدر . بو عالم اولك اثرلنده

« فارابى » اسمى يونان فلسفه سنى ، بالخاصه
« آرسطو » نك اثرلرني لايقلا تديقى ايشدى .
حتى او كا يازدينى مكل شرح سبيله « معالم ثابى »
شهرتى قازاندى . « آرسطو » نك منطه عائد
بو تون اثرلرني و « پورفير » مشهور « ايساغوجى » سنى
يك اطرافى بر صورتده شرح ايشدى . اخلاقه ،
روحياتنه ، - فيزيقه عائد مختلف يونان اثرلريله
« بطليموس » نك « مجسطى » سنى - آرمجه شرح
ايتك صورتيله ، يونان فلسفه سنك اسلام عالمده
انتشارينه بووك خدمت ايشدر .

« فارابى » يلكز اسمى يونان فيلسوفلرينك
لرني ترجمه و شرح ايتكله اكفا ايشدى ؛
كنديسى ده باشل باشنه علمى و فلسفى بر چوق اثرلر
وجوده كيدردى . او « حكمت قديمه » به ينى
يونان فلسفه سنه بو بوك اهميت و برردنك « آرسطر »
ايله « افلاطون » نك فكرلرني تائينه چاليشور ،
اونلر ك نظريه لرى آراسنده نضاد اولاد ينى ادا
ايدىوردى . « فارابى » نك « افلاطون » دن ملهم
اولارق يازدينى « المايشة الفاضله » آدى بر اثرى ده
واردركه ، سوسيولوژى تاريخنده بالخاصه اهميتله
ذكره شاياندر . او ، بو اثرنده ، مكل بر هيت
ايتاعيله نك ناضل و نه كى شرط آلتنده اداره
اولونه سى ايجاب ايتيدى كدن بحث ايتكده در . مضافيه
بو اثرى ، عمل ماهيتده اولغيدن زياته ، « ما بينا الطبيعة » به
عائد فلسفى بر حصول اولارق تلق ايتك داها دوغرو در .
« فارابى » نك نئى ، عنى مسلكه منسوب بو تون
فلسوفلرده اولدينى كى ، زماننك بو تون علومى
خاطه ايتكدى . بئاه عاه زماننك رياضى و طبى

رازده شقا

ديلنجيسى اك از شهر استانبول ايمش ...

مورد

— آبول ، بو ديلنجى بولمى !

— هانجى ديلنجى بولمى ؟ شهر ايمى بيله استانبولك ديلنجيسى اك از شهر اولمى سولمور .

پارمعه در. دوقور فکرت بك في الحقيقة خليل كامل
بكي بالوده كورد بكي افاده ايشدر. عمر ناظم
بلكه ۲۸ مایس ۳۴۰ تاریخاً به دوقور فکرت بک
گوندردی بر مکتوبه کبریت فایر بقیسی ویکری
میلون قوطی کبریت سبازی ایچون تشنه بولوندم.
باووز حقدنه شرکته یازدم. مهلت آلفه چالیبک
دیوردی. عمر ناظم بک کتک فکرت بک یولادینی
ذکر بر مکتوبه آسیا باقیسی استخلاف اتمک
اوزره شرق باقیسی نامیه تشکیل ایده بک بر
باقیسن بحث ایله مکتوبه و باقیسن ایچون لازم کلن
سرمایه تک دوزیدن دوزیری به بر آلمان غروبی
ظرفندن تادیبه و تأمین ایده بک روبرو باقیسه
گندیلر بک صورت اشتراکندن معلومات
وبرمکده در.

بومکتوبارک قرآنی متاف ناظم بک مقام
ریاستدن آتیده کی سؤال توجیه اولومشدر :
س — افاده لیکرده دوقور فکرت و احسان
بکله اولان ناوله تک منسوخ اولدینی سوله مشدیکن
چالیرکه بومکتوبار بکله بکیندن بر طایف ایشلردن
بحث ایده بوسکن ؟
ج — فندم بومکتوبار مقوله تک عقیدتی تعقیب
ایدن ایکی آلبی زمانه عائددر. شرکت اوزمان
هنوز بوزولمیشدی. عینی سؤاله جواباً دوقور
فکرت بک دیشدرکه : ناظم بک اووقت استانبوله
گیتیمش. او ائشاده بر احسان بکله مقوله بی فسح
ایشدرک .
س — بومکتوبار اوزرینه جواب بکله رد
ایده بکری ؟
ج — یارد ایتمدم، یا خود اووقت کندیسله
مقوله بی فسح ایده بکری سولدم .

۱۳ آغستوس ۹۲۶ تاریخیه خلیلی کامل بک طرفندن
عمر ناظم بکله کوندیلن بر مکتوبه حسام الدین بکله رفقه
سویه بر لیکده کله چکاری، کندیلرینه آبان نان کوستمرلی
حسن استقباله بولدیلری بیلدیر لیکده ایدی. حسام الدین
بک مکتوبه موضوع بحث اولان ذاتک کندیسلی اولدینی
افاده ایش و عمر ناظم بکده مکتوبه اسمی کچن
حسام الدین بک خلیلی کامل بک دایمی اولدینی
سوله مشدر. عمر ناظم بک احسان بکله کوندردی
بر مکتوبه خلیلی کامل بکله تحقیره مستحق اولوب
اولدینی کتبی تقدیر اتمک ذات عالیکزه ترک
ایده بوردن دایمکده و خلیلی کامل بکله فعالیتک حسن
یتیه مقرون اولدینی افاده ایشلکده در .
عمر ناظم بک مقام ریاستدن توجیه اولونان
سؤالره جواباً رسمی بر مقامه خصوصی صورتده
مکتوب یازمق متقابل اولمقله برابر بوی خلیلی
کامل بک احسان بک طرفندن تکدر ایده بک

سنه سی ایولندن سنه حاییه قدر دوقور مشدر
بک نامه باقیسه هیچ بر حساب آچلمایدینی
بیلدیرمکده و عمر ناظم، خلیلی بکل نامه بایلان
معلمه لر حقدنه معلومات برمکده در. دوقور
فکرت بک جواباً دوجیه باقیسه بر حساب بولونماق
بالک. دوجیه باقی نامه ویریلن بر چک ایش
باقیسی دلالتیه تحصیل ایده بک و قیفتک ایش
باقیسن سندن سورولمی سوله مشدر. عمر ناظم بک،
دوجیه باقی طرفندن حسابی اطریقیده ویریلن
معلوماتک تام اولدینی افاده ایشدر. عثمانی باقیسی
جوابنده دوقور فکرت بکله هیچ بر معامله سی
اولدینی بیلدیرمکده و جلیل کامل، عمر ناظم بک بک
حساباتی حقدنه معلومات ویرمکده در .

مضافاً صابیحلی حق بک توفیقانه ده کی ماصه بی
اوزرنده بولونان بر مکتوبک جهت عائدتی تدقیق
ایلمش و احسان بک بومکتوبک جبل برکت مبعوفی
علی رضا بک طرفندن کندیسکه کوندیلدیکی افاده
ایشدر. علی رضا بک بومکتوبنده : « ایله بده
ذات عالیکزه حقدنه نباده بولونه جی اوج شاهده
احتیاج واردش. جمال حلیم بک بویه سوله بورد.
کدیلری نیت ایدرسه کز کدوب کندیلر بکله کوروشدم
و قاعترلیز اوکره نیم. » مقام ریاستدن بومکتوبه
نه افاده ایله کینه بیلدیکی حقدنه سورولان سؤاله
جواباً احسان بک دیشدرکه :
— اصول حاکمندن آکلامام تم قرائتدرم،
احوال عمومی، حیاتم حقدنه صاحب شرف اوج
کیشی طرفندن شهادت ایلمی اصولن ایش .
س — جواب ویردیکی ؟
ج — خایر .

بولندن سوکره مقام ادعا آتیده کی نقاط حقدنه
قران اخذی طب ایشدر : ۱ - ایله، مقوله تک
عقیدی ائشاستده تخلیه کله سی ظن اولونه برینه
(استنبول الخ) جمله سی علاوه ۳۸ نجی ماده الخ
ایلددر. بحر نه ارکانک ضررک جن بی بولوندینی حقدنک
بیاناتلرینه مقابل مصطفی عبدالجانی بک شهادتی ائشاستده
بوعدیلک حکومتک ایچون ۱۶۰ بیک لیراتی برضری
موجب اولسی احتیاجی ذکر ایشلردی. بو خصوصک
تدقیق ایچون اهل وقوف تشکیل، ۲ - مستشار
نجانی و حسام الدین بک بک مستشارنه تاریخ تعینلر بک
حسام الدین بک انفکاک تاریخی و فخری بک
و کانه کی مأموریت مدنتک تحققی .
هیئت حاکمه مذاکره بی متعاقب تکرار سالونه
کیش و مقام ریاست مقوله تک تعینلک موجب
اوله جی نتایج تدقیق ایچون اعضادن خلیلی بک
نظارتنده بر اهل و اتوف تشکیله و خصوصات سائر تک
تصفیته و محکمه تک بر شنبه کونی ساعت اون ایشه
تعینه قران ورمشدر .

دقی گوی های

متعهد هالی یدی مارتده تسلیم ایتمسه
امانت مقوله بی فسح ایده بک

قاضی گوی هالک صوک ائشلا فنامه موججه
۷ مارتده تسلیمی لازم کلمکده در. حال بوکه هال
هنوز تسلیم ایده بک حاله کله مشدر. بولک ایچون
امانت متعیده بایدینی مقوله نامه بی فسح اتمک قرار
ویرمشدر. هالک، ایله متعهد دوماس، ایله ایکنجی
متعهد آراستده ظهور ایندن اختلافدن دولتی اجمال
ایده بده دیک آکلاشیمشدر .
شهراماتی ده متعیده فارشی اولان تأدیاتی کلاماً
ایضا ایش، حتی صوک تقصیر اولان درت بیک
لیرانی ۲۷ شباطده ورمشدر. مقوله تک فسختدن
باشقه چاره قلمادینی آکلاشیمکده در .

« آرسطو » تک، « افلاطون » تک « پلوتن » تک
تأثیرلری کوستمرشدر، « رازی » و « ابن سینا »
ایله آرا لرنده کی تحقیرلی ایضاه چایشمشدر .
« دیه تریبی »، « قازرا دو وو »، « باور »،
« هورتن » کی عالمک بو خصوصه کی مساعیسی
بک مهندس، بوسایه ده « فارابی » تک جهان فلسفه سی
تاریخنده کی بوبوک روی لایقیله آکلاشیمشدر .
تورکارک فطری قابلیت اعتبار بکله علم و فلسفه
ساحه سندن بوبوک ششیلر یلایماه جینی ادعا ایندن
بعض غرضکارلر حالا وارددر. اونلره فارشی،
بورک اولدیفنده تک اوفاق بر شنبه بیله اولمایان
بو بوبوک تورک فیلسوفی کوستمرک کافیدر. « فارابی »
کی بردماغ بیدشدر بکله مقتدر اولان برملک،
فکر ساحه سنده قابلیتسز لکندن بحث ایش کولونج
اولور !

کومرلی زاره محمد نؤال

پولیس تعاونیه صنفی

دون برقونفره عقد ایده بک و یکی هیئت
اداره انتخابی اجرا اولوندی

پولیس تعاون صندیقی اضافی، دون صندیق
سنه دوریه تمکلی مناسبتیه پولیس مدیری شریف
بک ریاستده برقونفره عقد ایشدر .
قونفره ده پولیس مدیری شریفه مدیرانی و معاونلری،
قسم آمرلری، صرک، مأمورلری و مستقل سرویسرلر
حاضر بولونشدر .
اولا هیئت اداره تک حسابات و فعالیت تدقیق
ایلمش، بوکا دائر راپور اوقومش و تصویب
اولومشدر .

بعده اسکی صندیق هیئت اداره سی اسنه ایش
ویکی هیئت اداره انتخابیه کیمشدر. بک کیشیک
یکی هیئت اداره تک ریاسته سابق رئیس اوجوشی
شعبه مدیری فهمی بک انتخاب ایلدشدر .

صندیق بوسنه قاضیه سنده کی نقد موجودی
« ۴۸ » بیک لیرادر. یکی هیئت اداره تک بومقداری
کله بک سنه نهایتده انکوز بیک لیراه ابلاغ ایده .
بیلیم سی ایچون تدبیر اتخاذ اتمه سی قرار لاشدر برلشدر .

قطع ایده بک تقاعد معاشلری

آقره ه [خبر مخصوصدن] — بوجه
انجمنی، دوا ائرده استخدام اولونان تقاعد مستشار،
مدیر و متشکر کده عمر مأمورلر کی تقاعد معاشلر بک
قطعی لازم کله جینی قرار لاشدر برلشدر .

معارف و کلی پر شنبه یه کیورد

آقره ه [خبر مخصوصدن] — معارف
و کلی مصطلحی نجاتی بک پر شنبه کونی استانبوله
حرکت ایده بکدر .

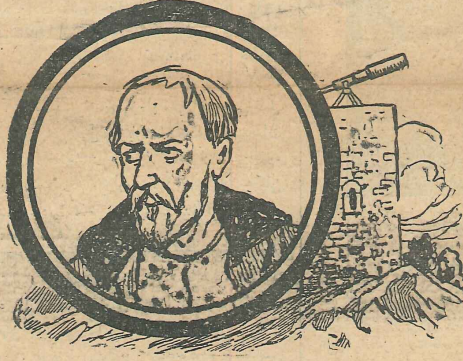

«جمهوریت» كرمضان ميسا بقمايشى

علم و مديت ك مروه خدمت ابره نورك مشاهيرى سلسله سنده : ۱۸

اولوغ بك

« اولوغ بك » بويوك
تورك حكمدارى « تپور .
لك » ك طورونى و مشاهخ
ميرزا « تك اوغليدر .
باباستك سلطنتى زمانده
« ماوراءالنهر » ك اداره سى
او كا توديع ايندليشدى .
اولوغ بكك اوتوز سكر
سنه سورهن بو اداره سى
« اوزبك » له آرا صبرا
وقوع بولان بعض حربله
رغمآ ، « ماوراءالنهر »

استادى بروسه لى « قاضى زاده » ايله ، اودورك
مشهور هيئت شناسلارندن « غياث الدين جشيد » ،
علمى تربيه سنك تكميله چوق خدمت ايشلردن .
« اولوغ بك » ، ۸۲۴ ده « سمرقند » ده بويوك
برمدرسه ياپديره رق ، علمى اداره سنى « قاضى
زاده » يه و بردى ، و هيئت علمنده اوزمانه قدر
اك شابان اعتماد عد اولونان « نصير طوسى » تك
« زنج ايلخانى » سنى يكي رسدات ايله تصحيح
وا كمال ايجون بويوك بر « رصدخانه » ياپديردى .
قرون وسطا ده شرقده و غربده وجوده كتيرليش
بو جنس مؤسسهرلك اك مكمل اولان بورصدخانه
ايجون « اولوغ بك » هيچ بر فدا كارلقدن كرى
دورمادى . كرك بنا ، كرك اونك ايجنده كى رسد
آلاتى ، او زمانه قدر كوروله مش بر درجه ده

ايجون صلح ، رفاه ، ترقى دوره سى اولدى : بالخاصه
باي نختى اولان « سمرقند » بودورده تورك صنعتك
چوق نفيس آبدلر ليله سوسله نيش ، هر طرفه
ميدول علم مؤسسهرلى آچيلمش ، زراعت و تجارتك
ترقى سى ملكنده بويوك بر رفاه اويانديرمشدى .
اودورك عا دق و جهله ادبى برتربيه آلمش اولدنى
ايجون آرا صبرا شعرلرده يازان « اولوغ بك »
داها چوجوقانندن برى ، بالخاصه رياضياته و هيئته
علاقه كوستهره ك بوتون حياتنده او علملرله اوغراشمش
ويبن الملل علم تاريخنده شرقى بر موقع قازانمشدر .
حكومت ايشلر ليله اوغراشمقندن زيا ده علمى
مساغيسته مجلوب اولان « اولوغ بك » ، « سمر-
قند » ده كى سر اينه عالملى ، شاعرلى طوبلايور ،
اونلره برچوق الثفاترده بولونيوردى . بالخاصه

اصول محاسبه قورسى مازونلارى

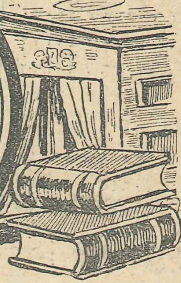
طلبه جدا چوق اى بر صورتده يتيشديرليشدر .
بوندن دولاي معلملى و بوميانده اسكى بر معاولي
اولان دمير يوللرى تدقيق حسابات آصرى نجاى
بى تربيك ايدهرز .

«جمهوریت» كرمضان مسابقه سنی

علم و مدنیتك مجری حضرت ایدنه نورك مشاهیرى سلسله سنده : ۲۰

احمدوف و پاشا

مملکت مزده «ملیت پرورانه»
جریلینک ایلک مینبرلری
آراسنده «اجد و فیق پاشا»
اك شایان دقت برسیادر.
اوزمانکی تعبیر ایله «عثمانی
تورکیه سی» نك ایلک
قاموسی، «لهجه عثمانی» فی
یازان، «آثار سوزی»
آدی ضرب مهل جمعه سی.
نصر ایدنه، ملی تاریخك
۶۹۹ دن باشلامادیفی

کیده ریک لیسنه تحصیباتی اوراده کوردی؛ اوج سینه سوکر
عودتنده باب عالی ترجمه قلمه دوامه باشلاهرق،
مؤخرأ لو ندره وترسیورغ باش کتابتارنده بولوندی؛
و (۱۲۶۷) ده طهران سفیری اولدی. اورادن
استانبوله دونوشنده صبراسیبه برطاق مهم مأموریتله
تعین بدلدی؛ (۱۲۷۷) ده بویوک ایلچی صفتیله بارسه
کیتدی؛ فقط اوچنچی ناپولیونله کجه مه دیک ایچون
چوق کجه دن کری چاغیریلدی. عبدالحمید ک جالوسندن
سوکر اعیان اعضالغنده، ایلک مجلس میعوان
ریاستنده، بعضی والیلکلرده بولونهرق وزرات
رتبه سیله تطفیف ایدیلدی؛ ایکی دفعه آزر مدت
باش وکالنده اوج سنه قدر بروسه والیلکینده
بولوندقن سوکرا، معزولاً روم ایل حصارنده کی
یالیسنه چکپارک و فاته قدر اوراده کتابلری
آراسنده یاشادی (۱۳۰۸ شعبان ۲۲).

«اجد و فیق پاشا» نك لسان و ادبیات عالنده کی
دیگر بویوک برخدیمی، «مولیه» ك بعض قومه دیلری
«آداتاسیون» صورتیله تورکیه به نقل اتمه سیدر.
تاشا ادبیاتنه چوق بویوک برعلاقه نسله بن بروسه
والیلکی اتماسنده مملکتنده برتیا ترو حیاتی او یاندیرمه
چوق غیرت ایدنه فیق پاشا، بونقلارده خارق العاده
[ما بعدی ۳ نجی صحیفه نك ۱ نجی ستوننده]

کوسترک ایچون «ابوالغزی بودر خان» ك
«تورک شجره سی» فی ترجمه به قالفان، شرق تورکلرینک
بویوک شاعر و مجری «علی شرنونی» نك عض
آرلرینی باصدیران «اجد و فیق پاشا»، تنظیمات
دورینک فاریشین فکر جریانزری آراسنده،
«ملی حرث» ك ماهیتی آکلان بلیکه بکانه
«متفکر» دی. تحصیباتی بارسده اکیال ایتدی ایچون
غرب مدنیتی لایقله آکلامش، اوزمانکی اورویا
تورکات عالرنک ملی لسان و تاریخمن حقتده کی
تبعیاته آشنا اولمشدی. حیاتك بر چوق دوره لرخی
«موزول» اولارق کچردیکی جهنله، زنگین بر
کشیخانه وجوده کتیره ک عمری تدقیق و تبعه
کچیرمه موفق اولدی. سیاسی و اداری خدمتلرندن
زیاده، «فکر» ساحه سننده براق دینی ایزلر
مهمدر: مملکتده «مل لسان» اهمیت و بریله سی
و بو یولده چالیشان بعض آدمارک بقیسه سی،
هب اونک تأثیرله در.

۱۲۳۵) ده استانبوله طوغان «اجد و فیق»
افندی، ایلک تحصیباتی کوردکن سوکرا،
۱۲۴۷) ده «مهندسخانه بری حایون» کوردی؛
۱۲۵۰) ده «رشید پاشا» نك معتنده بولونان
باباسی «روح الدین افندی» ایله برلکده بارسه

احمد و فيق باشا

(بېنچى صحىفەدە مابەد)

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E. 707

بر موفىقت كوستىمىش ، عادتا يېقى « تېپ » لى
ياراشىدۇر . اسكى عثمانى ھەتتە اجتماعىيەتتىكى خاق
حياتتىن آلپان بو تېپلەر ، جانلىقنى وقىمىتى بوكون
بىلەن مەنظەرىدە بىر . لسان مەنظەرىدە بونلر چوق
كوزەلەر . دوغرودىن دوغروبە ترچە ، ايتدىكى
بەش پەسلەردە ھىچ موفىقتىمىز مابىلاماز .

دوغرو سوزلى ، قناعلارندە مەصر ، غزمكار
بر آدم اولان « و فيق باشا » نى ، مەھسۇرلى
لايقە تەدبىر ايدىمە ديار . «ئىلا » لەپە عثمانى دە
ھى كىشى بىلەن تۈركىيە كەلەرك موجدىنى ، او
دور آدملىرىدىن بىرچۇقنى كۆلەدۈرۈشىدى . بوزواللىلار
لەت كىتابىنىڭ آتلىق غەرب و غەرب كەلگۈچى احوال
اقتەسى لازم كەلدىكى قاعىدە ايدىلار اھل خەتە ، لى اسانە ،
ھى تارىخىي قىمەت بىرەمە سەندەكى مەنئىيە مەدرىسە لىلەر ،
نەدە اورۇبانى كور كوربە تەقلید طرقدارى اولان
« تەنظىمچىلەر » آ كىلە بىلەلەر . چۈنكى و فيق باشانك
مەلۇماتى ، علمى تەربىيەسى ، فەكرى سۈبەسى ،
اولنارلە مەنئىيە ايدىلە مەھجەتتە يۈكسەلدى . كەندى
دورنە اورۇبا مەشرفلرى طرقدىن بىلەنەن بىكەنە
تۈرك علمى ، « لەپە عثمانى » مۇئەللىمى .

« اجە ، و فيق باشا » ، بو صابىدىنمىز ائىرلردن
باشقا ، تاليف و ترچە طرقيبلە بر طاقم ائىرلر
داھا نەمىر ايتىدۇر . لىكىن نە علم ، نەدە ضەتتە
نقطة نظر نەن اولنار ك بۈيۈك بىر قىمەت بۇقدۇر . اساساً
« لەپە » اسىتەننا ايدىلە چىك اولورسە ، دىكىر
ائىرلى دە « و فيق باشا » نى قدر قىل بر « تۈركىيات
مەتخەسى » اولارق طاقىمە چى مەھتەمە شىلەر دىكار .
ھائەسە ئىتقال ايتىدىكى روايت اولونان غەرب طرقدى
ائىرلى آراسىندە بىلكە علماً داھا مەھم مەساعى
مەھسۇرلى و اردۇر . فقط ، ھى نە اولورسە اولسون ،
تۈرك دە « ھەل جريان » ك ابلەك مەھسۇرلى آراسىندە
كەھم « و قى ايتەل ايدىن بو شەخسىت ، مەل تارىخىمىز ك
« اولونولار » سىلارلى آراسىنە كچەشدر !

كۆپىنچى زاھ شىمىدۇر ئۇلار

«جمهوریت» ك رمضان مسیابقمینی

علم و میریة ان جرن خدمت ابره تورك مشاهیری سلسله سنبره : ۲۱

علی شیر نوائی

تورك ادبیاتك اوزون عصرلردن بری مخالف ساجه لره یتشدیردیگی یكگرچه صنعتكار آراسنده «علی شیر نوائی» نك خصوصی برموائی واردد : «نوائی» یلكزاورته آسانك، چنای ادبیاتك انك بو بویك شخصیتی اولمغه قالماش ، اثرلری عصرلردن بری تورك دنیاسنك هر طرفنده ، آناطولی وروم ایلمده ، آذربایجانده ، ایرانده ، عراقده ، قریمده ، ماورای خزر توركلری آراسنده ، شمال توركلنده ، حتی هندستان سربلرنده اوقوشددر . روحنك سستی « آق دگر »

و « آذربایقیق » قیلرندن « كاشغر » ، « بغداد » دن « دهلی » به قدر بودرجه قوتله دو بومش بر شاعرمن بو قدر . « فضولی » تأثیری بیله ادبیاتزده بو قدر وسعت قازانماشدر . دزت بو زیلیدن بری تورك شعبه لری آراسنده یتیشن بوزلرجه شاعره راست كلیرزكه « نوائی » نك قوتلی تأثیری آلتنده قالمشله ، اوندن الهام آلمشله ، او كا ظیره لرسوبله مشلردر . بركله ایله ، ماده چوق

داغدیق اولان تورك دنیاسنك معنوی وحدتی تأمین ایندن انك بو بویك آدامز « علی شیر نوائی » در . (۸۴۴) ده «هرات» ده طوغان «علی شیر» ، او دورك معروف و نفوذلی بر تورك عالمه سننه منسوبدی . طوغاركن مسعود طوغان بو آدم ، بعضی زمانلر منشا اولارق ، بوتون حیاتی زفاه و سعادت ایچنده ، هر كسك عبت و حرمتنه مظهر اولارق كیچیدی . زمانك كشمع معروف عالم و صنعتكارلردن استفاده ایلدرك بو بویك قابلیتی اعظمی نسبیته انكشاف ایتمیردی . بالخاصه ، چو جوقاق آرقاداشی « سلطان حسین باقرا » نك (۸۷۳) ده «هرات»

«جمهوریت» بوگون ۸ صحیفه در

مورخ عالی

(ب. بیجی صحیفه دهره ماله مر)

کلهړک (۹۸۵) ده «لالا مصطفی پاشا» ناک ایران
سفری سردار لښه تعییننده او ناک «منفی» سی
اولدی؛ اورادن حلب تیار دفتر دارلښه تعیین
ایدیله. (۹۸۶) دن (۹۹۱) ه قدر اوراده قالدی.
صوکرادها بوپوک بر موقه کچیک ایدیله استانبوله
کلدیسه ده، اسکی مأموریتندن ده عزل ایدیله ریک
ایکی سنه معزول یاشاردی؛ نهایت (۹۹۳) ده
ارضروم مال دفتر داری، آلی ای صوکراده بغداد
مال دفتر داری او ایسیسه ده، آز بر زمان صوکراد
عزل ایدیله ریک استانبوله دوندی؛ واوزون مدت
معزول قالدی. نهایت (۹۹۷) ده سیواس ولایتی
دفتر داری اولدی. لکن بر آرزو صوکراد اورادن ده
عزل ایدیله. قصه بر مدت یکجری کاتبلیکننده ده
بولونان عالی، اورادن عزلی متعاقب دفتر امامتته،
تکرار یکجری کاتبلیکننده، متعاقب سیواس دفتر دارلښه واک
آماسیه میروالښه، اورادن قیصریه میروالښه واک
صوکراده «جده» سنجافته تعیین ایدیله واوراده
هنوز آلتش ناشنده ایکن وفات ایندی (۱۰۰۸).
پونون حیاتنده بوپوک بر موقه، مثلا تشایلیغه
پوکه ملک غایه سنی تعقیب ایندن، صرف اهلیتی
آیات ایچون نورو تورلو اثرلر یازان، کتابلر
و نصیده لرله حکمدار لره و دولت آداملرینه حلوله
چالیشان «عالی» ناک بوسونیز حرصی، ادبیاتیز
ایچون چوق مفید اولشدر. کندیسنده بو قدر
بوپوک بر حرص اولماسه، بلکه بو قدر مشر بر
فماالت کویسترخ، زماننک بوزوقلرخ بو قدر
سرت واجتی بر صورتده تنقیده لزوم کورخدی.
شخصی اخلاقی حتمنده هر نه حکم و بریلر سسه
و بر یاسون، اونی ادبیاتیزک اک شایان دقت واک
قدرتی سیالری آراسنده صامتی مجبوریتنده یز...
کوه سبلی زاده، محمد قوراد

«جمهوری» كرمضان مسابقه

علم و معرفت ك چون خدمت ابره نورك مشاهیری مسلسله شماره : ۲۲

مورخ عالی

اسکی تاریخچیلر من آر اسنده کلیبولی «مصطفی عالی» نك چوق ممتاز بر موقعی واردر: «کنه الاخبار» آدی معروف تاریخچیدن باشقا بر چوق تاریخی اثر لر داها یازان ، بالخاصه مختلف رساله لر نده کندی عصرینك اجتماعی حیاتی حقنده يك قیمتی معلومات ویرهن بو مؤلف ، فکر و صنعت عالمنك هر ساحه سنده

بو یوک بر فعالیت کوسترمش و مختلف موضوعلره عاقد بر بیغین اثر بر اقدردر . اونجی عصر ادبیات زده بو قدر کنیش بر فعالیت ابرازینه موقی اولمش ایکنجی بر آدم داها بیلمه یوروز . اونجی عصر تاریخی آکلایه بیلیمک ایچون ، «عالی» نك اثرلی انک زکنین بر معلومات منبجیدر : او ، مختلف وسیله لرله ، بالذات مشاهده لرینه استناداً ، اودور حیاتی حقنده اوقدر مهم معلومات ویررکه ، بونلری ، علی العاده «واقینامه» لردن عبارت اولان اسکی تاریخلرده بولغه امکان بو قدر . اونجی عصرده ایبراطورلنك داخلی وضعیتنی ، قورولوشنی ، اجتماعی مؤسسسه لرنك فعالیت طرزینی ، خلاصه اودورنك اجتماعی ومدنی تاریخی آکلایه بیلیمک ایچون «عالی» نك بوتون اثرلرنی تدقیق لازمدر . «عالی» نك انک شایان دقت خصوصیتلرندن بریسی ، زماننك بوزوقلارینی جدا حیرته شایان بر جسارت مدنیه ایله تنقید ایتمه سی ، وتنقیدلرنده سرت ، آجی برلسان قوللانمقدن چکیمه مه سیدر .

«عالی» نك حیاتی ، علی العاده بر مأمور حیاتی دیر (۹۴۸) محرمنك ایکنجی بازار ابرتمسی کوندا «کلیبولی» ده طوغمش ، اوراده تحصیل کوردکن صوکر شهنزاده ایکنجی سلیمک دیوان کتابنا تعیین ایدلمش ، مصطفی پاشانك دیوان کتابنا (۹۷۰) ده شامه واورادن مصره کیتهدر . مؤخرأ سکرسنه قدر «بوسنه» ده قالدی . نهایت استانبولا [مابعدی ۳ نجی صوفه نك ۲ نجی ستوننده]

سرت ، آجی برلسان قوللانمقدن چکیمه مه سیدر . فسالرنك کیفی بر امر ایله اوچورولدینی قورقونج بر دورده ، یالکز دولت آداملرنی دکل حکمداری و سرائده تنقیددن قورقایان بومورخ ، هر صورتله حرمت و تقدیره لایقدر . کرچه اونک بوتقیدلرنده ، چوق دفته ، شخصی سبیلر ، اومدینی اقباله نائل اولاماقدن متولد انفعالار

«جمهوریت» كرمضان مسابقهسى

علم و مدنیتك جون خرمیت ابره تورك مشاهیرى سلسله سمنره : ۲۳

ضیا پاشا

تورکيه نك فکرى و سياسى انقلاب تاريخى يازه جق مورخ ، « ضیا پاشا » نك شخصی و اثرى قارشيسنده بر آز اوزونجه توقف ايتك مجبوريتنده در . چونکه « ضیا پاشا » يالکز شاعر ، مترجم ، ادبیاتی اولارق دکل ، بوتون بولزدن داها فضله بر « متفکر » و بر « انقلابچی » صفتيله تدقیقه شایاندر . کرچه اونک شاعرلکی و انقلابچیلکی ، « نامق کال » ک آتشین و جاذب شخصیتی یاننده بر آز سونوک قایر ؛ « نامق کال » ک ایناندران ، یاقان ، سوروکله یین روح و صنعت قدرتی « ضیا پاشا » ده یوقدر ؛ فط ، بر « متفکر » اولق صفتيله اونک کوروشارنده کی دوغرولق ، دوشونجه لرنده کی درینک « نامق کال » دن چوق فضله در . بالخاصه « ملی لسان » و « ملی ادبیات » حقنده اک دوغرو واک صاغلام فکری ایلک دفعه « ضیا پاشا » سویله دی . بوفکرلر او قدر دوغرو و سویله ندیکی زمانک ادراکندن او قدر یوکسکدی که ، آرادن اوزون سنه لر کچمکدن سوکرا آنجاق آکلاشلابیلدی ...

ترجمه حالی شخصیتک طرز تشکلی پک ایی آکلاتیر : غلطه کومروکی کتبه سندن فردالدین افندی اسمنده بر ذاتک اوغلی اولان عبدالحمید ضیا پک ، (۱۲۴۱) ده استانبولده طوغدی . ایلک تحصیلی بایزید رشیدی سنده پیتر دکن سوکرا ، او زمانک عادی وجهله صدارت مکتوبی اوطه سسنه دوايه باشلادی . داها چوق قانغندن بری کندیسنده

موجود اولان شعر استعدادی آرتق انکشافه باشلامش ، تورک ، عجم و عرب ادبیاتلرنده یاواش یاواش ده رین بر وقوف پیدا ایتشدی . « خرابات » و « خرابات مقدمه سی » ، اونک فلاسفی اسلام ادبیاتنده کی احاطه سنی کوسترمه که کافیدر . ضیا پک (۱۲۷۲) یه قدر دوام ایدن بو ایلک حیات دوره سی ، اسکی شرق شاعرلرینک سرسری و نلندرانه حیاتلرندن تامایله فرقسزدی : زمانک سائر شاعرلریله برلکده میخانه میخانه دولاشیور ، اسکی وادیده غزلار ، قصیده لر یازیوردی . (۱۲۷۲) ده بویوک رشید پاشانک دلالته مابین اوچنچی کتابته تعیین ایدیلدی . سرایک

تقديم ايتشدر. آلايدنه شهراماتي مجلس اعضاسي،
فله ماره شمال، آله بي، افغان سفارتي ارکان،
مهاملدار انگليز ضابطلري بولونبوردي. اوکده
دوق اوف بورق و پره نس اوف قونوت و صوکره

آغیر، سوئسز، صراسمه دولو حیاتی، فنندر
شاعری فنا حاده صیقلی. روحنده کی بو بحرانی
چکشدیرمک اچون، اوصیراده مابین فزینی اولان
«ادهم پاشا» نك تشویقه، فرانسجه اوکره نکه
باشلادی. اوله دهرن بر عشقه چاپشوردی که،
آلتی آی صوکره «ویاردو» نك «اندس
تاریخی» نی ترجمه باشلادی. آرتق بوندن
صوکره یاواش یاواش غرب اثرلیله آشنا اولان
بو بویوک ذکالك تمادی صورتده انکشافی و حقی
شخصیتک تشکلی کوروبورز. آرتق او اسکی
طرزده بر «منشی»، قلاسیق ادبیات دائره سنده
یووازلانان بر شاعر دکل، اوروپا مدنیتک تفوقی
لاشیکه آکلامش برتفکردر.

«عبدالغزیز» ک جلاوسندن بی آی صوکره،
«عالی» و «نؤاد» پاشالرك تضقیقه سرایدن
چقاریلان ضیا نك مختلف مأموریتلرده بولوندی؛
«قبریس»، «آماسیه»، «جانیک» ساخاقلانده
متصرفانی ایتدی؛ فقط «عالی پاشا» بر وسیله
بولارق اونی صو ایتک ایتدیوردی. بونی پک انی
آکلایان ضیا نك، ایکنجی دفعه تعیین ایدیلدیکی
«قبریس» ه کیتمه نك، حریتپورانه فکرلردن
دولایی تعقیب ایدلکه اولان «نامق کال» ایله
برلکده (۱۲۸۴) ده اورویایه، «پرنس مصطفی
فاضل پاشا» نك یانته کیتدی. و «لوندره» ده
«حریت» غزیه سنی چقارمغه باشلادی. ایلک
نسخه سی ۱۲۸۵ ربیع الاولنک دوقوزنده چیقان
بو غزیه، تورکیه ده استبداد اداره بی یتهرق
«محروریت» ی تأسیس غایه سنی استیاد
ایدن ایلک انقلاب غزیه سی ایدی. مصطفی فاضل
پاشا، عالی پاشا ایله باریشلقدن و «نامق کال» ده
استانبوله دوندکن صوکره، «ضیا نك» دها
اچمه مدت اسونچره به چکیله نك جورده،
«له مان» کولی کتازنده یاشادی؛ «روسو» نك

بو نظرلردن صولره تکرار الای تشکیل اولنوب
مسافرلر ضیافت صالونونه ادخال ایدلشدر. نیک
صالوننده کی آنون طباقلر پارلاق برمنظره تشکیل
ایدیوردی.

«امیل» بی اوراده ترجمه ایتدی. دشمنی «عالی
پاشا» نك ۱۲۸۸ ده وفاتی متعاقب؛ کندی
طلبی اوزرینه اسنانبوله دوغمه سنه مساعده ایدیلدی.
فقط دائمی بر شهبه آلتنده ایدی. نهایت بشنجی
صراکک جلاوسیه مشروطیت طرفدارلری موقع
اقتداره کلنجه، ضیا نك ده معارف مستشارانه تعیین
ایدیلدی؛ و «قانون اساسی» نك تنظیمی اچون
چاپشان انجمنده بولوندی. عبدالحمید جلاوس
ایتدکن صوکره، ضیا نك استانبولدن تبعید
اچون کال اهمیتله چاپشدی؛ اونی وزارتله سوریه
والیلکنه تعیین ایتدی. بش آی صوکره قونیه
وبرسنه صوکره آطه والیلکنه نقل ایدیلان
ضیا پاشا، ایکی سنه ده اوراده خدمت ایدهرک،
(۸ جمادی الاخره ۱۲۹۷) ده وفات ایتدی.

اسکی وادنده غزل، قصیده و شریقلردن صراکک
دیوانی حائر اهدت اولمایان ضیا پاشانک «ترجم
بند» ی، اسکی بر شکل آلتنده چوق یکی فکرلری
حاوی بر اثردر. «عالی پاشا» بی نهزیل اچون «نقحر
نامه» سیله شرحلری ایسه، ادبیاتلرده کی بونوع
محصوللرک بلکه انک کوزهلر وقوتلایدیر. معارفیه،
احتوا ایتدیکی فکرلرک یکلیسی واسلوبنک کوزمالیسی
اعتباریله پاشانک انکلی اثرلری، «امیل مقدمه سی»،
«شعروانشا» مقاله سی کبی پارچه لریدر. انقلاب
تاریخیزک بوجوق مهم سیاسی نك اطرافلی بر صورتده
تدقیق ایدن سامان ظیف صرحومک بو خصوصده کی
قیمتلی مساعیسی شردموق اولامامسی، فکر و ادبیات
تاریخیز اچون تالیسی مشکل بر ضیاعدر.

کوردیلی زاده، محمد نؤاد

(لیر) ده مدهله بر مصادره — برلین ۱۵
[آ.آ.] — (لیر) دن بیله برلکده کوره
ناسیونالیستلر آلمان مبعوث و مدرس لرلردن
(به کشتیرسه) ک نخل مذکورده بر قونفرانس
ویرمه سنه مخالفت ایتک ایسته دکارلردن سوسیالیستلرله
آزهرلنده مدهش بر مصادره اولشدر.

ده موقراسيسيز طرفدن اچيلان يوي سعيب
ايتدي. فقط كنديسنه خاص اولان وصف هميزي
ايله انكشاف ايتدي. زيرا همات، محيط
اجتماعيسنك ايجاباتنه، وضعت داخليه سنه و او
اختلالك وقوع بولديني زمانه كوره انقلابي بابار.
هر زمان و هر عملكته تكرر ايدهن عيني منظره
دكلدر.

غازي بولوازي منبراسنده كي ماوروصه

آقردهده اعمار فعاليتي دوام ايدييور. يكي شهرده
ديكمن يولي وغازي بولوازي منبراسنده الحيرأ
اناسي اكال ايديلين يكي حاووضك آقرده مخابرين
طرفندن آلنان رسمني يوقاري به درج ايدييورز.
غازي حضرتلري ايكي كون اول يكي انشا آتي و بو.
ميانده حاووضي نظر تدقيقدن كچير مشلردر.

غازي حضرتلري برمدت دوشوند كدن صوكره،
هيكله بي طارنهرق بياناتنه شو صورتله دوام ايتدي:
« ملتلر وده موقراسيلر تشريك مساعي
ايده بيليلر. فقط بو تشريك مساعي، يكانه
غايه به، صاحبه معطوف و متوجه اولديني زمان
مفيد و ممكن اولاييلر. بوني آكلامايانلر،
باشارد يغمز اثر حتمنده برحكم وبره منزلر. »

« جمهوريت » كرمضان مسابقي مسمي

علم و مدنيت الك هرون خدمت ايمره نورك مشاهيري مسلسله سنده : ۹۰

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No ZE. 707

احمد مدهت افندي

« تنظيمات » دن صوكره توركيه ده « خلق تربيه سي »
ايله مشغول اولان و بو خصوصده الك بويوك موفيتي
كوسترن آدام « احمد مدحت » افنديدر. مختلف
موضوعاره دائر بسيط، فقط فائده لي و خلقك
احتياجه اويفون كتبخانه لر
دولوسي اثر يازان بو فعال
محرر، توركيه نك معنوي
تجدد تاريخنده بلسكه
هر كس دن داها موثر
اولمش، خلقه او قومق
ذوقني تلقين ايتمش، ادبيا.

تزدده اوروپائي خلق رومانچيلغني
موقبتله تاسيس ايله مشدر. فعاليت ساحه سنك
كيشلسكي، مساعيسنك دوام و تاثيري
اعتباريله مطبوعات تاريخم زده اونكله مقابسه ايديله.
بيله جك ايكنجى بر شخصيته، ده تصادف ايده مه يز.
عزم و فعاليتك جانلي بر نمونه سي اولان « احمد
مدحت افندي »، ۱۲۶۰ سنه سنه دوغرو و طوخانه ده
« قره باش » محله سنده طوغم مشدر. « بزجي حاجي
سايان » آدلي فقير بر آدامك اوغلدير. چوجوقلغنده
بر آرمه مكنه كيتن كدن صوكره، قريم حربه سي
صيرالرنده، « ويدن » ده بولونان برادري « حافظ
آغا » فاده شني ياننه آلديردى و تحصيله اوراده
دوام ايتديردى. مؤخرأ « حافظ آغا » نيش واليسى
مدحت پاشايه كنجدا اولونجه، « احمد مدحت » ده

بوون عائله سيلاه برابر ۱۲۷۸ ده « نيش » كيتدي.
اوراده رشديه تحصيلني اكال ايتديكي كي، مدرس ه ده
دوامه و آبريجه « فرانسزجه » اوكره نكه باشلادي.
طونه ولايتي تشكيل اولونديني زمان مدحت
پاشا ايله برلكده « روسجق » ه كلدي و مكنوني
فلمنه كاتب اولدي. لكن تحصيلني براقبوردي.
« سعيد پاشا » مدرس سنه صباح درس لرينه دوام
ايتديكي كي، « بوليارژ نمازي » نده ده فرانسزجه سني
ايلرله تيور، بوش و قتلرنده ده « طونه » غزنه سنه
خدمت ايدييوردي. ينه مدحت پاشا ايله برلكده
۱۲۸۰ ده « بغداد » ده كيتدي. ولايت غزنه سنه

و مطبوعه سته ظررت ايتمهكلا بر ابرصنايع مکتبی ايشلريله ده
 مشغول اولور . و « ابراهيم باقرجان » آدلی بر
 ايرانلیدن عجم ادبياتی اوکره نيوردی . بوصيراده ،
 معروف عالمدن بغداد مفتیسی « محمد زهاوی »
 افنديلنده استناده ايتشدن .

۱۲۸۸ ده استانبوله دونه نيك جريدۀ عسکريه
 باش محررليکته عين ايديلن مدحت افندي ، بللانات
 بر مطبوعه تأسيس ايتدک تالیفات ونشر ياته باشلادی .
 لکن ايکی سهه سوکرا « نامق کمال » ک تبعیدی
 اثناسنده « ردوس » ه نفی اولوندی که ، « منفا »
 آدلی اثرنده بوکا عائد خاطره لر یی حکايه ايدر . .
 فعاليتک جانلی بر ثلی اولان بوآدام « ردوس » ده
 بوش دورمادی . اوراده يکی اصول اوزره « مدرسه
 سلیانیه » آدلی بر مکتب اچوزق ، اطه ده کی تورک
 ختی آراسنده معرفت حمیمنه بووک خدمت ايتدی ؛
 وقوردینی مؤسسۀ کندیسندن سوکرا ده اوزون مدت
 باشادی . (۱۲۹۳) ده بنجی مرادک جاوسی اوزرینه
 استانبوله کلدی ؛ « تقويم وقایع » و « مطبوعه عاصره »
 مدیر بنده تعین ايدیلدی . آرتق بوندن سوکرا اونک
 مطبوعات ساحه سنده کی فعالیتی ، نشر ايتدیکی اثرلری ،
 اورته يه آندینی مسئله لر یی ، ادبی و علمی مناقشه لر یی
 ساده جه ذکر ايتک بيله ، بوبله بر قاچ مقاله به
 صفاميه جق قدر اوزون بر مسئله در . « خواجه
 اول » دن باشلايه رق « ترجمان حقیقت » ده کی
 بيکلر جه مقاله لر یی ، « منتخبات ترجمان حقیقت » ی ،
 « طغارجق » ی ، قرق آتبار » ی تالیف ويا ترجمه
 طریقیله يازدینی الی به يقين بووک رومانی ، مملکتده
 فکری بر حرکت اويانديرمش ، مدحت افندی به عثمانلی
 ايمراطورانی خار چند کی تورکلر واسلاملر آراسنده ده
 بووک بر شرت قازانديرمشدی .

تورک ده شروپيتک اعلانندن سوکرا ،
 اوصيراده فرانسه اداره سی ریاستنده بولونان مدحت
 افندی تقاعد تنی کمال ايتدیکی جهنله بووظفه سندن
 چکيلدی و دارالفنونده ، « مدرسه الواعظین » ده ،
 دارالعلماته ده ، تدریساتله مشغول اولغه باشلادی .
 « جمعیت تدریسیه اسلامیه » نك فخری رئيسی
 صقیله هنته ده بر کجه دارالشفقه ده قالیورومکتب
 ايشلريله اوغراشيبوردی ؛ (۱۶ کانون اول
 ۱۳۲۸) کجه سی جمعیت اجتماعنه ریاست ايتدکن
 سوکرا ياتاقده کندیسنه فنانق کلدی ؛ و کجه
 یاریسه یکر می دقیقه قله وفات ايتدی .

مدحت افدینک فکری فعالیتی آیری آیری
 نظر تدقیقه آلیبرسه ، همیتسز کورونور ؛ اونه
 بر بووک رومانچی ، نه بر مورخ ، نه بر فیلسوفدی .
 بر چوق خصصه صدرده کی معامانی ، سطحی وابتدائی
 بر ماهيته ایدی . لکن اونک اصل بووکلیکی ،
 فعالیتک وسعت واحاطه سنده ، اوزمانکی فکر
 محیطی اوزرنده کی تدریسک وتونده در . اونی توصیف
 ايله بيلمک همچون نوالزاليه بيله چک اک کوزهل واک
 شمولی تعبیر ، شودر : « خلق صریسی » !

کوردی زاه محمد زواد

۴۴۰۲۳ ، ۳۴۰۰۹ ، ۲۷۰۸۰ ، ۵۴۰۹۴
 ۳۲۴۹۴ ، ۴۰۷۴۴ ، ۱۶۰۷۸ ، ۳۲۴۹۴
 ۳۶۱۷۹ ، ۱۸۳۰۹ ، ۵۹۰۴۰ ، ۳۶۱۷۹
 ۵۳۵۱۰ ، ۲۲۹۰۲ ، ۴۱۰۱۹ ، ۵۳۵۱۰
 ۳۵۷۱۷ ، ۲۳۳۰۲ ، ۲۵۷۱۶ ، ۳۵۷۱۷
 ۵۷۱۳۸ ، ۵۱۰۲۸ ، ۵۷۹۱۷ ، ۵۷۱۳۸
 ۱۷۰۰۶ ، ۲۳۲۲۷ ، ۲۷۱۰۹ ، ۲۸۲۰۲
 ۵۴۵۳۰ ، ۴۳۲۴۲ ، ۱۱۱۳ ، ۹۱۲۷
 ۳۴۲۸۱ ، ۵۸۹۴۹ ، ۳۶۵۹۱ ، ۵۹۹۲۳
 ۵۳۵۰۰ ، ۵۷۳۰۲ ، ۱۵۹۶۶ ، ۴۵۷۱۸
 ۱۵۸۲۴ ، ۲۲۷۴۸ ، ۲۷۱۸۱

۵۰ لیرا قازانانلر

۶۳۰۷ ، ۵۰۱۹ ، ۵۶۷۹۵ ، ۳۶۳۰۶
 ۸۵۰۴ ، ۸۴۵۱ ، ۳۴۷۰۱ ، ۱۷۸۰۶
 ۱۳۷۱۱ ، ۴۱۴۱۸ ، ۵۲۳۷۷ ، ۱۸۴۲۴
 ۴۰۱۱۴ ، ۲۰۸۸۱ ، ۱۰۵۱۲ ، ۲۱۷۵۴
 ۳۰۲۵۱ ، ۱۸۹۸۲ ، ۸۶۲ ، ۴۰۶۰۴
 ۵۱۷۰۰ ، ۴۲۷۹۹ ، ۵۴۰۳۷ ، ۷۸۳۹
 ۵۹۱۷۶ ، ۳۴۷۶۴ ، ۱۶۸۰۷ ، ۲۲۴۳۱
 ۲۷۶۴۱ ، ۳۲۹۲۹ ، ۴۹۳۵۵ ، ۴۰۷۷۰
 ۲۴۵۵۹ ، ۲۵۶۶۳ ، ۴۵۴۲۸ ، ۳۴۷۵۱
 ۳۶۷۱۸ ، ۷۴۱۲ ، ۲۶۰۶۸ ، ۱۳۹۹۹
 ۴۳۲۶ ، ۱۰۵۲۱ ، ۱۶۱۰۸ ، ۱۳۵۴۱
 ۴۲۶۰۵ ، ۲۷۲۹۲ ، ۱۷۰۲۸ ، ۴۵۳۸۰
 ۵۱۲۳۴ ، ۴۱۸۴۲ ، ۵۳۵۹۷ ، ۱۷۶۴۹
 ۳۵۴۲۱ ، ۱۶۳۸۵ ، ۱۲۸۸۵ ، ۹۱۰
 ۱۱۰۲۸ ، ۴۸۰۷۰ ، ۲۴۱۶۵ ، ۲۱۴۳
 ۲۲۲۴۵ ، ۴۹۴۶۳ ، ۷۰۸۷ ، ۲۹۹۸۵
 ۵۰۱۴۱ ، ۵۳۷۳۳ ، ۱۲۳۵۶ ، ۲۷۸۲۹
 ۲۷۰۲۱ ، ۴۳۸۲۳ ، ۵۰۶۲۳ ، ۷۶۱۱
 ۲۳۸۰۸ ، ۵۲۱۴۶ ، ۱۰۳۲۹ ، ۱۶۹۲۸
 ۲۹۴۷۶ ، ۴۱۸۲۰ ، ۵۳۲۹۰ ، ۱۵۴۲۹
 ۲۶۸۷۷ ، ۴۰۹۶۸ ، ۲۴۰۶۷ ، ۲۵۵
 ۲۵۳۱۲ ، ۵۷۵۳۶ ، ۴۶۸۴۳ ، ۱۳۴۶۲
 ۱۱۳۴۶ ، ۵۹۸۵۷ ، ۶۵۴۰ ، ۴۶۸۰۸
 ۳۵۹۲۲ ، ۱۰۹۹ ، ۱۰۵۱۱ ، ۲۱۶۲
 ۲۹۹۰۱ ، ۵۸۴۲۳ ، ۴۷۴۹۷ ، ۳۱
 ۴۸۱۶۹ ، ۵۵۹۸ ، ۵۵۹۰۱ ، ۲۴۵۶۶
 ۱۸۱۰ ، ۱۹۸۱۷ ، ۲۶۱۶۲ ، ۲۷۱۴۷
 ۴۵۲۵۳ ، ۳۱۸۹۹ ، ۳۲۹۱۲ ، ۳۰۶۳۷
 ۲۲۰۴۴ ، ۱۹۸۴۰ ، ۱۳۳۹۰ ، ۱۵۳۰۷
 ۳۶۱۱۳ ، ۱۷۱۴۵ ، ۷۵۱۹ ، ۳۵۲۵۷
 ۴۵۵۴۸ ، ۲۷۶۶۳ ، ۱۴۸۲۴ ، ۱۸۶۸۷
 ۴۶۰۹۳ ، ۹۱۰۱ ، ۱۴۴۷۵ ، ۵۸۶۶۵
 ۴۱۰۸۰ ، ۵۸۱۹۴ ، ۵۳۰۳۳ ، ۵۱۶۳۰
 ۵۵۱۱۴ ، ۳۳۱۵۰ ، ۸۴۸۹ ، ۴۶۰۶۷
 ۱۷۹۰۸ ، ۴۵۱۷۴ ، ۱۰۳۵۷ ، ۷۴۲۹
 ۲۰۷۰۳ ، ۴۸۲۳

۴۰ لیرا قازانانلر

۵۵۵۶ ، ۴۰۷۰۸ ، ۱۹۴۱۷ ، ۲۶۲۸۵
 ۵۳۵۶ ، ۴۷۲۴۶ ، ۸۳۰۷ ، ۳۹۲۷۹

صلاحیت ذواته موجود مجوهانك قيمتى تثبيت ايتدیرمکله مشغولدی. قيمتى تثبيت ايدیلن مجوهانك ده چيپلاق الماسلردر. برغزته نك يازديني کبی بوميانده شاه اسماعيلک تختی فلان موضوع بحث دکلدیر. صوگ دفعه اسويچره ده فخری شهيندر من بولونان موسيو جانسون آقره ده کيتمش و مجوهانك قيمت تقدیر ايتمشدی. »

دولت بائقهنه سنه فارسيلق کوسترک ايتسته نيالن مجوهانك برقسى شهرمه خزينه ده، ديگر برقسى مهجی ده آقره ده بولونقه در. بولماسلرک قسم اعظمی چيپلاق الماسلردر. بو ميانده صورغوچلر، خچرلر، وسايره لرده موجوددر.

اتفاق ايتمشدر.

بعض اجنبی غزته لرك يازديني کبی موجود مجوهانك پارسده صائيله چيقار تياجی دوغرو دکلدیر.

بولدن برآی اول آقره دن شهرمه کلن موسيو «غروسپهر» برحرمزه کوروشورکن بوجوهانك حقنده کی احتیاساتنی شو صورتله آکلتمشدی ؟

— خزينه نك برقسى استانبوله کی سرايده، ديگر قسمی آقره ده مالیه وکاتی بناسنك آت قاتنده در. استانبوله کی خزينه ده اسکی سلطانلرک صاريقلری اوزرنده برر پرلانطه، زمرد، ياخود [مابعدی ۴ نجی صحفه نك ه نجی ستوننده]

« جمهوریت » ك رمضان مسابقه ميسی

عالم و مدینه الك چرون خبرت ابره نورك مشاهیری مساله شماره : ۱۵

TÜV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E. 707

ترجمه عاصم

عربجه دن « قاموس فیروز آبادی » بی ، فارسیدن ده « برهان قاطع » ی تورکجه یه ترجمه ایتدیکی ایچون « مترجم » دییه شهرت قازانان « احمد عاصم » افندی، هجری اون اوچنجی عصرده یئیشنك بویوک لسان عالمز و چوق دکرلی بر مورخدر. « قاموس » ، و « برهان » ترجمه لری، عرب و عجم لسانلرندن زیاده تورکجه ایچون بویوک بر اهمیتی حائزدر: یالکز اسلوبنك سلاستی دکل،

احتوالییدیکی تورکجه اختلرک چوقنی و قجی اعتباریله بو اثرلر زنگین بر منبعدر. اوافق تفک دهاها بر طاقم اثرلری وارسه ده اهمیتسزدر؛ او کافکر و ادبیات تاریخمزده کی مستثنا موقعنی تأمین ایدن، « برهان » و « قاموس » ترجمه لریله تاریخیدر.

« عینتاب » ده « جنانی زاده لر » عالمه سنه منسوب اولان « عاصم » ، تحصیلنی اوراده اکیال ایتدی. یالکز دین علملرنده دکل، عرب، عجم، تورک ادبیاتلرنده بویوک بر احاطه سی واردی؛ کندی بیسی ده کوزهل شعرلر سوبلیوردی. (۱۲۰۴) ده استانبوله کلدی. بو صورتله علم و عرفانی دهاها کنیش بر محیطده

کوسترک و یوکسه لک ایتدیوردی. صرف بومقصدله ترجمه ایتدیکی « برهان قاطع » ، « قاموس » ه مقابل اوچنجی سلیمک و ایکنجی محمودک بعضی اوافق التفاتلرینی کورمکله برابر بوتون عمری محرومیتلر ایچنده کچدی؛ رقیب و معارضلری، اونی رسمی حیاطده ایلرله تمه مک ایچون بوتون قوتلریله چالیشدیلر؛ ۱۲۳۵ ده اسکدارده نوح قوبوسنده کی اوندی اورتخالته قدر، زوالی به رفاه و سعادت نصیب اولمادی. نادراً کوردیکی بعض التفاتلر، قدرت و لیاقتیله متناسب صایلاماز. استانبولک جاهل و دالقاووق ملابکاری، علمیه مسلکینک ایلک یوکسه

عشرته لرینه چیقدفلی برصبراده جاهل وغرضکار
هسلکد اشلیک چکه مه من لکی یوزندن «عاصم»
کمی بویوک برعالمک مغدور قالمه سی حزیل برتجیلدر.
«عینتاب» کبی چوق استکی تورکن عننه لرینه
مالک برتورک محیطنده یتیشن عاصمک، «قاموس»
و «برهان» ترجمه لرنده کوستردیکی موفقیته، تورک
لساننده کی درین وقوفنه حیرت آیدله من. بو ترجمه لرده
قولاندینی اسلوب، اجدا، سلاسته و طبعیلکه
برعونه در. هر حالده استکی لسان عالملمرض آراسنده
عاصمی اک بوسکک بر شخصیت اولارق قبول ایتک
هیچده یا کایش صایلاماز.

«عاصم»، مورخ اولوق اعتبار یله ده چوق شایان
تدقیق بر سجاد. اون اوچنجی عصرک ایلیک
سنه لرنده عثمانی امپراطورلرک داخلی وضعیتی،
نه قورقورج بر عاقبتنه دوغرو سور و کله ندیکنی آکلاق
ایچون، اونک تاریخندن داها قوتلی بر اشر آرزو بولونور.
داخلی عصیانلر، خارجی حر بلرده کی پریشانقلر،
دولت رجالک مجری، استانبولده فنارلی روم بکارینک
تحرکی، روم - یهودی منافق، فرانسوز و روس
انتریکه لری، روم بلی و آناتولی وضعیتی، بوراده
چوق جانلی لوحه لر حالنده کوزه چاربار. عاصمده
«تفید» خاصه سی چوق قوتلدر: تصویر ایتدیکی
شخصیتلرک دائمک کولونج، اک فنا جهتلرینی برنجی
پلانه قویار، مع مافیله، یالکیز دولت رجالک سمالرینی
تصویرده دکل، عمومی واقعه لرک نقل و تصویرنده ده
عین قدرتی کوسته بر. بواعتبرایله اون «نعمه» نک
بر موقی عد اینه بیلیرز.

عاصم، فکرلری اعتبار یله چوق «محافظة کار»،
حقی بضا «معصب» بر آدامدر. زمانسک عمومی
تقلبلرندن قور تولامایه زق «سحر» ه ایستدیغی،
مسلم ثالث دورسک بر چوق تجدد حر کت لرینه
قارشى تقید کارداوراندیغی، اودور دولت آداملرینی
«فرنگ پرستلکله»، «زندیقلی» له، «فارماصون» لقله
اتهام ایتدیگنی حیرتله کور و بوزز. کندیسک بوتون
حیاتنده بر کوشه ده اونوتولش قالمه سی، علم و فضله
رغمآ لایق اولدیغی رفاء و سعادتله ایرمه مه، سی،
احوال روحیه سی اوزرنده شبهه سز مؤثر اولش،
واونی یتیز «منقد»، بعضاً انصاف سز بر «واخذهی»
حاله صوقشدر. مع مافیله بوتون بوکی قصور لرینه
رغمآ «عاصم» اون اوچنجی عصرده یتیشدر دیکمز
اک بویوک آدامر مندر بر لدر. اونک شخصیتی
واترلری حقیقتله طریقی بر تدقیقده بولومتق، ملی
تاریخمزده «سطحیات» ی حاضر لایان عامللری
لایقله آکلاه بیلیمک ایچون ضرور لدر.

کوبیلی زاده محمد زواد

قاریشه بر دفلرندن بونلرک منع ایلمسی ایچون تدابیر
کوروشولشدر. اساساً بونلر ایچون قانون تجارته
قانون جزاده مواد مخصوصه موجود اولدیغندن
بوخصوصه اعلان یا بیلناسی وساخته کارلق حالنده
بوکبلرک آتی آی حبس اولونه جنی وبش ایرادن
بشیوزلریاره قدر جزا و بره حکارینک تبلیغی بیلدیرلشدر.

کروک تعرفه لرینی تدبیرته مأمور قومیسون

آنقره ۷ [مخبر مخصوصه زدن] — کروک
تعرفه لرینی تدبیرته مأمور قومیسون مساعیسی اولدیغی
ایرلیله تمشدر. قومیسونده تجارت مدبر عمومی
سعدالدین بکده مشغول اولاجقدر.

ایش و ملکیت صنایعه لایحه لری

آنقره ۷ [مخبر مخصوصه زدن] — اقتصاد
وکالتی طرفندن ایش و ملکیت صنایعه و معادن
لایحه لری تامیله تنظیم ایدلشدر. حالاً مقام وکالت
طرفندن تدقیق ایدلکده در.

هیئت و کیله اجتماعی

آنقره ۷ [مخبر مخصوصه زدن] — هیئت
و کیله بوکون معتاد اجتماعی عقد ایتدی. یکی
معاش پروژه سنک مذاکره سسته دوام ایدلدیکی
تخمین اولونوبور.

سر بستی منطقه قومیسون

آنقره ۷ [مخبر مخصوصه زدن] — سر بستی
منطقه حملی تعینه اهور قومیسون ۱۵ کونه قدر
فعالینه کچه بیله جکدر. بوخصوصه اقتصاد وکالتی
طرفندن طلب اولونان بودجه مناقشه سی هیئت و کیله دن
مجلسه کوندرلشدر.

معافیت رخصتنامه لری تحقیقات

آنقره ۷ [مخبر مخصوصه زدن] — معافیت
رخصتنامه لری تحقیقاتنک ختام بولدیغی دایر اقتصاد
وکالتنه، هنوز معلومات کله مشدر. تحقیق هیئتنک
هنوز فندلک سنی حاضر لامقاله مشغول اولدیغی تخمین
ایدلکده در.

اهستانده مبعوثان انتخاباتنک نتیجه سی

واوشووا ۷ [آ.آ.] — اجرا ایدیلن انتخاباتده
بیلسودسکی بلوق (۱۳۵)، سوسیلایستلر (۶۳)
قومونستلر (۱۴)، ملی افاتلر (۴۰) و صاغ جناح
منسولری (۷۱) اعضالی قازانملدر.

منشی ظرافت معتاد سلیمان نظیف بك افندی به

قیاسه رعایت ایدیلیمه مش . محضا اثر لطف دولتری اولارق عاجزلیله مقایسه بوپورولان ذات حقنده وقتیه بعض مطالعات استادانه لرینی دیکه مک شرفه نائل اولمش وحق مومالیهک کلیاتندن برنده «وه بوس دومیلو» حقنده غایت فاحش برخطا بولوندیغنی بنه ذات دولترندن استخبار ایتدم . او مطالعات ایله بو بیانات آراسنده کی تضادی حل ایده بیامک ، بزله کی آلوده سهو و نسیان انسانلره دکل ، افند من کبی ، برکیسه نلک قوی ایله فعلی یا خود اقوال و افعال عدیده سی آراسنده هیچ برمناسبت بولونمامای لزومه قائل اولان مناطق براندازان دهاته میسر اولابیلیر . دکل برطاقم افعال معضلات فونوقتی قلم حکمتلرندن صادر اولمش سهویات حقایق نمونی طاشیه میه جق قدر ضعیف و ناتوان اولان خامه عاجزی نلک « نقل ابتدکی اشیا نلک ماهیته دکل آلاجنی اجرتک کینه باقان بر کرا عربیه سی » نه بکنزه تیلمه سی حق جا کرانه مده کی توجهات استادانه لرینه کی بر دلیل اولقله برابر ، هیات که حقیقه هیچ ده مطابق دکلدیر .

نیجه بیک عجائب و خوارقه جلوه گاه اولان بو عصر مدینتک ایجابات برمه سنه اویهرق ، اشهب طبع ادبیانه لرینی باشقارلرینک قناعتی نقله خادم بر قطار داد و ستمد حاله افراغ بوپوران استاد فطینه قارشی « کوشه کیران قناعت بنه بر حاله در » ترنم مسکینه . سبله دمساز نوکل اولدیمندن دولایی نه بو یوک بر محجوبیت حس ابتدکی اعترافه مجبورم . نه چاره که ذات عالی لرینه « الکاسب حبیب الله » لوحه سندن بر صوت زرین ایله تجلی ایدن « معشوقه در نجاست بیاید بیاید » خطایی ، بزله « الفناعه کتر لایفی » مضموننده جلوه ساز حقیقت اولمش ! اگر وقتیه اقلام ادبانک کرالانه بیله چکنه قانع اولسه بدق ، کم بیلیر بلکه ، نور حقیقت بزده « الکاسب ... » لوحه سنده تجلی ایده ردی ...

ایجابات زمان و احتیاجات مکانه کوره تنظیم مقامانده « ثانی حریری » اولان استاد دهانت نژاد جناب شهاب الدین بك افندی به قارشی ادبیات فارسینه دن ، افند منزه قارشی ده ادبیات عربیه دن بحث ایتک ناصل محض فقلت ایسه ، « شعرای جاهلیه » حقنده کندی باشمه حکملر و بر دیکم ادعای ده اوقدر مغایر حقیقتدر . عرب ادبیاتی حقنده کی الک قطعی و معتبر مأخذلردن آلمش اولان او معلومات ایچنده نظر نقادانه لرینه مصادف نه کی خطیبات و ارسه جدأ او کر نلک ایستردم . کرک ذات عالی لری کرک پایه دهانتله سرافراز رفقای محترمه لری میاننده یونانجه بیلمه دن « اومیروس » دن ، انگلیزجه بیلمه دن « شکسپیر » دن ، عربجه بیلمه دن سربویدنی بحث ایده نلری بنده کر نلک این خاطر لایبورم . هر حاله بومستلک تعمیق و تطویل ، مزاج عالی لرینه ناخوش کلمسه کرک ! بازار معرفت بر ساحة احتکار دکلدیر که بو کی شیلرک اورده سوروی اولسون ...

باقی ، آستان عرفانکزه رفع ایچون و اوسز تورکیه ایله تحریره مجبور اولدیغیم عریضه کترانه مده قواعد جلیله مطابقته غیر موافق و بناء علیه محررینک عجز و جهانی ناطق جهتلر و ارسه اونلرک پوشیده عفو و صفح ایله سترخی بالخاصه استرحام ایلرم افند من .

کوربیلی زاده

محمد قو اد

حیث قلبیه به معتقد جدیدتپوران ادبا عنده نده مرود و مستز اولسه بیله « آلفیسه آفیش ایصلیغه ایصلیق » دستور متسورینی شعار اتخاذ ایده نلر عنده نده مالامال بدایع بردکانه ظرافت اطلاقه سزا اولان مقاله منشیانه لرینی بو یوک بر لذتله اوقودم . ید بیضای تزییلکرده الک جدی مسائل علمیه و تاریخیه نلک بیله بر شکل مسخرمون آلدینی « ادبیات زده ایران تأثیری » حقنده کی تبعنامه فاضلانلرندن مستبان ایکن ، وادی سب و شتمده نه صاحبقرانانه سوق سمند خامه بوپورولاجنی دها مقاله دولترینک انتشارندن اول بیله پک اعلا قابل تحمین ایدی . فقط اونک عالم مجر و شتموده بویله بر خارقه دجال بسند و اخافه خصامه الحق مانند دیودماوند اولاجنی حوصله ادرا کرک دائره استیعابندن بیرون ایدی دیرسهم ، بو اعترافک حقیقه مقرون اولدیغنه اعتماد بوپوروز . عظمت طبعی « من ماهی » نهنک و محام آرزوست « مصراعیله افهامه یلته سن شاعر بیچاره ، توسن کلک نجر برانه لرینک دکل یالکر « توران » ی حتی ایران و یونانی ده پامل سیول تحریف ایتدیکی بیله ، استغفار کنان دخیل رستم دوراق اولور یعنی « ایم معترفه صرحت صرودر » ترانه سیله در عرفانک زده ایکل دوروردی .

بوشکار چوکرله غالباً عین کونده انتشار ایدن بر مقاله جوابیه ده « مجزی حس ابتدکم زمان استزایه صراحت ایدرم » طرزنده بر اعتراف بلیغانه لری مندرج بولوندیغنی بعض اخوان بر برینی تأکیداً بیان ایتدیر . کاشکه بونک هیچ اصل و اساسی اولسه ! . . . باشند باشه برکایات شتم و استزایه تشکیل ایدن مقالات منشیانه لری ، بو تقدیرده بر افاده مجزی کی می تلقی اولونمق ایجاب ایدجک ؟ علوم و فنونک نتایج حاضره معلومه سنه مشتزن استخفاف اولدینی ایچون بر طرفده بو یوک « لاروس » دیکر طرفده مجلدات برهان و قاموس بولونمادقچه حل و ادرا کی محال و جزالت افاده ده مانند داستان رستم زال اولان اومبدعات لطیفه نلک ماهیتی حقنده خامه و بیسیانه لرندن بویله بر اعتراف صادر اولسه بیله ، بزم کی شا کردان فضل و عرفانک زک بونی نهایت بر اثر محویت کی تلقی ایدجکرینه امین اولکر ، استاد !

مقاله دولترنده سائر برطاقم اخوان قلم میاننده تنزلاً عاجز لری حقنده ابدال بوپوریلان توجهات صمیمیه به قارشی نه بو یوک بر حس شکران ایله متحسس اولانجه البته ذات سامیلر نجه معلومدر . اگر دهای منشیانه لرینک کتر بر ذره سی قریحه مجزومه اشعه نما اولسه بدی ، بولطف عال العاله قارشی با بر رساله شکران یا خود طویل الذیل بر قصیده محبت نشان ایله ادای دین تشکره شتابان اولوردم . نه چاره که ید قدرت هر که عین مقایسه توجه دها و ثروت ایتمه مش ! بناء علیه بو خصوصه بیان مجز و معذرت ایله یالکر اوشکار ظرافتده کی بعض سهویات اوزرینه نظر نقادانه لرینی دهوت ایتک ایسترم :

بش آئی سنه دن بری حیات و فضالیتی تورک تاریخک اوفاق بر قسمنه حصر و تخصیص ایدره ک هیچ بروجهله اونک خارجه چیقماه بی مسلك اتخاذ ایتش بر مصلله ، حیاتک هر ساحة سنی تدقیق و علق هر شبه سنی تحقیق و تعمیق مقصدی کون و بومقصدله هر کون بر مقاله و هر سنه اوچ درت جلد نشر ایدن بر محرر آراسنده مقایسه یاپیلامیه جقنی ادراک ایچون « ایساغوجی » کفایت ایدردی ؛ نه چاره که دهای استاذ اساساً و ماهیه منطق برانداز اولدینی جهنله ، اساسات

«جمهوریت» كرمضان مسابقتى

علم و مہارت کے لیے خدمت اور نورک مشاہیرى سلسلہ شماره : ۱۰

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E. 707

سیدی علی رئیس

ہجری اونچی عصر، ساہر
خصوصاً اولدینی کی
«دکز جیلک» خصوصاً
آناتولی تورکلرینک انک
فضله فعالیت و موفقیت
کوسترد کلری بر عصر در.
«بارباروس» کی بویوک
دکز قهرمانلرینک آق
دکزى عادتاً بر «تورک
کولی» حاله صوقدقلری،
هندد کز لرنده تورک بایراغنک
دالغانلارینی بودورده،
دکز جیلکک عائد قیمتی
اثرلر یازان متفنن قاشانلر

فیولرله هم بصره کورفزنده ایرانلیلری تہدیدی
ایتمک، ہمدہ پورتکیزلرک ہندد کز لرنده کی تہدیدی کار
حاکمینی تیرمق آرزوسندہ بولونیوردی. بومقصدہ
«پیری رئیس» قومانداسندہ کوندربان مصر
فیوسنک هیچ برایش یاپامامہ سی و «مہراد بک»
فیوسنک دە بصرہ دن مصرہ کایرکن «ہرمن» دە
پورتکیزلرہ مغلوب و یاسی اوزربنہ، «سیدی علی رئیس»
مصر قاپٹانی نصب ایدیلدی و بصرہ دە کی دونائمانی
آلارق مصرہ کتیرمکک مأمور اولدی.

خلیدہ بواصری آلان «سیدی علی رئیس» ،
۹۶۱ھ مرمک برنجی کونی خلیدن چیقدی و بصرہ پہ
کایر کلز دونائمانی حاضر لایہرق یولہ چیقدی .
پورتکیز دونائمانی سیلہ ایکی شدتتی حربدن صوکرہ،
مدہش برده فورطنہ پہ طوتولان تورک فیوسى ،
عادتاً انقاض حالندہ «کچرات» ساحانی بولاییلدی .
بوخراب کیلری اورادہ بر اہرق، بویوک و تہلاک لرلہ

و سیاحلرہ یتیشمشدرک، بوزلرک انک شایان دقتی
اولق اوزرہ «سیدی علی رئیس» ی کوسترہ بیلیرز.
«کاتبی» مخلصہ دکزہ و دکز جیلکک عائد چوق
کوزمل شہرلر و حقیق تورکلری دە یازان «سیدی
علی بن حسین»، استانبولو بر تورک چوجوغیدر.
باباسی «حسین رئیس» غلطہ دە کی بحر بہ دارالصناعہ سنک
کنخداسی اولدینی کی، اجدادی دە استانبول فتحندن
بری اووظیفہ دە بولوندولرندن، دکز جیلک اونک
ایچون بر عائله عنعنہ سیدی . داها چوجوقلغندن
بو مسلیکک کیرہرک سلیمان قانونینک «ردوس»
فجندہ بولوندی؛ ترسانہ کاتبلیکی اییدی، قاپتان
«خیرالدین» و «سنان» باشلر کی قوماندانلرک
معینندہ آق دکرده کی بوتون حربلہ اشتراک ایدرک
دکزایشلرنده عملی و نظری بویوک بروقوق فزاندى.
آق دکز حاکمیتلہ قناعت ایتمک ایستہ، سن
عثمانلی ایپراطورلنی، «بحراجر» دە حاضر لادینی

« تزر » ك تئىلنە ئابد فوطوغرافىيەر : يوقارىدە - «ئابدالرحمن ئالت» ك سىرايىدە، ساغىدە - تزر (بىدئە مۇئەدد) خانم ايله
 عبدالرحمن ئالت (امين بليغ بك)، اورتەدە - عبدالحق حامد بك ايله عى الدين بك اثرى سىر ايدىرلركن
 آشاغىدە سولە - « تزر » رولندە بىدئە مۇئەدد خانم

شعر و صنعت داھىسى بويوك « عبدالحق حامد » ك
 ايلك يازدىنى انرلردن برى اولان « تزر » اولكى
 كيجه دارالابداع طرفندن تپه باشى تياروسىندە
 استانبولك منور ويوكسك صنفندن برچوق عالمه لرك
 حضورندە برنجى دفعە اوله رق تئىل ايدلى .
 منتظم بر پروگرام تقييب ائتمه يهرك دالدىن
 داله قونان، صنعتى آكله قه يكي باشلامش مملكتلر
 ايچون بك تئىلكلى اولان هر جا ئىلك پيشندە قوشه رق
 بر هفته ايچندە يكد بركبله مناسبتى اولمايان بر قاچ
 يكي پيس بردىن چيقارمغه اوغراشان « دارالابداع » ك
 نهايت جدى بر ايش كورمكه قرار و بردىكنه

حكيم ايدن تياترو مجبلى صالونى دولدير مشدى .
 كوچوكلكمزدن برى سوه سوه او قودىغىز
 « تزر » بيه سىندە استاد عبدالحق حامدك صحنه يه
 قوبوله بىلمسى ايچون بعض تعديلات يابدىغى ايشيدە .
 بيوردق . بو تعديل ساده « تصحين » كىفئتنەدە
 منحصر قلامش ، داھىمىز عربجه ، عجمجه كله لرك
 بك چوشنى توركيه كله لرله تديل ايتمشدركه ذوق
 حاضرى اوقشاماسى اعتباربله بك موافق اولمشدركه .
 موضوع ، او قور بازار طبقه مزك هان هپسنىك
 معلومى اولدىنى ايچون بورادە او كا دائر برشى
 [مابعدى ۳ نچى صحيفه نك ۳ نچى ستونندە]

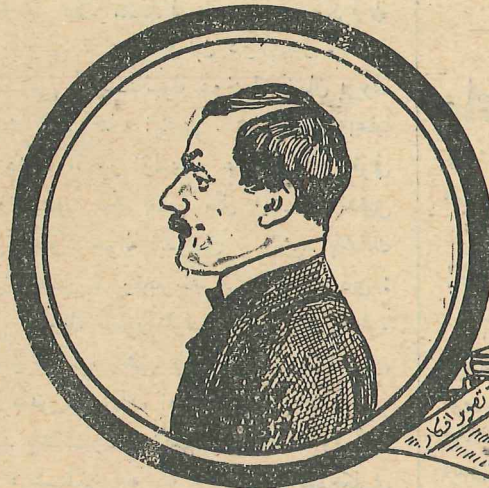

« جمهوريت » ك رمضان مسابقىسى

علم و مدنيتك چوق خىزمىت ايمىدە تورك مشاهيرى سلسله سىمىدە : ۱۶

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E. 707

شناسى

تورك جمعيتى اوروپا مدنيتى دائره سىنە صوقق
 ايچون چاپشان مجدد و منفكر لر خىز آراسىندە
 لك ممتاز موقى بلكه « شناسى » يه ويرمك ايجاب
 ايدىر . فى الحقيقه « شناسى »
 نه بويوك بر ناثر ، نه
 قدر تلى بر صنعتكار ، نه دة
 بر علم آدميدر ؛ مثلاً
 « نامق كمال » كى آتئين
 اثر لبله بر قاچ نسلك روحنى
 ياراتان بر شخصيتله مقاييسه
 ايدىنجه ، « شناسى » بردن بره

حياتى چوق ساده و بسىطدر : بولبلى بر توپچى
 يوز باشىسنك اوغلى اولان « ابراهيم شناسى » ۱۲۴۰ دە
 استانبولده طوغدى . باباسى « شمنى » محاصره سىندە
 شهيد اولدىغىدن داھا برايكى باشلرندە يتيم قالدى ؛
 والده سىنك اقرباسى اونى بوپوندىلر . محله مکتئبىدن
 صوكر ا طوپخانە قلمنە دوامه باشلادى . اورادە كى

چوق سىنونوك قايبر . لىكن توركيه نك فكري
 تيجددى بولندە قوتون عمرىنى صرف ايدن ، « نامق كمال »
 كى مقبلر يتشد برهن ، تورك غرتە جيلغىنك تأسىسندە
 بويوك خدمتلى اولان « شناسى » بى ، تنظيمات
 توركيه سىنك معنوى ساحەدە لك بويوك قوتلردن
 برى عد ايتك ضرورىدر ،

کاتبلردن ، علوم شرقیه ده متبحر دینه جک قدر
 واسع معاومات صاحبی « ابراهیم افندی » اسمنده
 برندن اسلام اسان وادبیاتلری اوکره ندی ؛
 مسلمان اولان برفرانسز ضابطندن ده فرانسزجه
 اووقودی . اوصیراده ، غرب مدینتی یرنده کوروب
 اوکره نك . بچون اورویایه وبالخاصه فرانسه یه طلبه
 گونده ریلکه باشلامشدی . ایشته « شناسی » ده
 بوندن استفاده ایدهرک ، طوپخانه مشیری « فتیح
 پاشا » نك یاردیمله پارسه کپتدی که ، بوحادثه ،
 شخصیتنك تشکی اوزرنده چوق مؤثر اولمشدر .
 پارسده خصوصی صورتده تحصیل وتبعده
 بولونه رق اسان وادیات مسئله لریه ، اوزمان پک
 مودا اولان علوم سیاسیهمالیه ایله اوغراشان
 کنج وچایشقان « شناسی » ، فرانسه نك مشهور
 مستشرق « سیاهوستر دوساس » ایله طانیشدی .
 تورک ، عرب وعجم اسان وادیاتلرینه اولان وقوف ،
 غرب مدینتی اوکره نك کیش بر تورک کنجی
 اولماسی ، فعالیت وجدیتی ، وبالخاصه « دوساس »
 ایله معارفسی سببیلله او دورک برچوق معروف
 عالم وصنعتکارلریله طانیشدی ؛ بویوک فرانسز
 شاعری « لامارتین » نك مجلسلرینه ذوامه باشلادی .
 « شناسی » نك بویوک فرانسز انقلابی حاضرلایان
 اون سکنجی عصر متفکرلرینك اثرلری وفکرلریله
 مشبوع اولماسی ، ایشته بوندن دولاییدر .

« شناسی » استانبوله دوندیکی زمان بویوک
 رشید پاشا اونی حمایه ایتدی . مجلس معارفه اعضا
 وانجمن دانته مأمور اولدی . علوم مالییه وقوف
 سببیلله اوردویه عائد بعض مالی ایشلرک تدقیق
 وتنظیمی ده اوکا حواله ایدیلدی . رشید پاشانك
 اوآزالق انفصالی ، رقیبترینه فرصت ویردی ؛
 کله یسینی حقارتله مأموریتلرندن عزل ایتدیردیله .
 لکن براز صوگرا رشید پاشا تکرار موقع اقتداره
 کچه ، مأموریتی اعاده اولوندی .

رشید پاشانك وفاتندن صوگرا « عالی » وفوآد
 پاشالرک « شناسی » یه ینه بر فئالق ایده جکری
 مأمولدی . لکن « یوسف کامل » پاشانك حمایه سی
 سایه سننده بر غدره اوغرامادی . (۱۲۲۶) ده
 آگاه افندی ایله برابر « ترجمان احوال » ی
 تاسیس ایدهرک آتی آی قدر دوامدن صوگرا
 چکیلیدی ؛ و (۱۲۷۸) ده (تصویر افکار) ی
 چقارمغه باشلادی . ایشته اونك ال بویوک خدمتی
 بولئشاده در : نشر ایتدیکی مقاله لر ، یا لکن اسان

واسلوب دکل ، « فکر » اعتباریله ده - اوزمانکی
 سویه ایچون - چوق یکیدی . بو فعالیت وخدمتی
 قارشیدسنده ، فوآد پاشا « شناسی » یه قارش
 بویوک بر حرمت ومحبت بسله مکه باشلادی . مجلس
 والا « اعضائمه تعیین ایدلک اوزره ایکن ، سیاسی
 بر مسئله دن دولانی پارسه کیتمه کجبور اولدی
 وبش سنه اوراده قالدی ، مؤخرآ ، حامیمی فوآد
 پاشانك وفاتندن صوگرا استانبوله دوغمشده ده
 چوق یاشامامش و (۱۲۸۷) رجبنك بشنده
 بین غفوتندن وفات ایتمشدر .

« ترجمان احوال » ده نشر ایدیلن « شاعر
 اونجه سی » آدی بر پرده لک قومه دیاسیله تماش
 ادبیاتنك مؤسسسی اولان « شناسی » نك ، کوچوک
 بر دیوانی ده وارسه ده ، شاعر اولق اعتباریله
 کندیشنه فضله بر قیمت ویریه خن . ابوالضیا مرحوم
 اوکا اسناد ایتدیکی بویوک لغت کتابنك ده اصلی
 یوقدر . لکن ، ملکیتک فکری انتباه وتجددی
 تاریخنده « شناسی » نك ایفایتدیکی وظیفه ، چوق
 بویوک وچوق قیمتلیدر .

کویلی زاده محمد فوآد

مای مجادله علیهارلری

هیئت مخصوصه طرفندن ویریلن قرارلرک

یکی بر هیئت طرفندن تدقیق متصوردر

آقره ۸ [مخابر مخصوصه زدن] — حرکات
 ملییه علیهدارلق ایش مأمورلر حقتنده تصفه
 قوممسیونجه ویرلش قرارلر بعضی اعتراضلری موجب
 اولمشدر . قانون مخصوصه نظراً قرارلری قطعی
 ایدی . اعتراضلر ایچون هیچ بر صرح یوقدر .
 حال بوکه اعتراضلر آره سننده اسم التباسندن متولد
 یا کشلقلر اولدینی کی جدأشایان تدقیق اولانلری ده
 وار ایدی . بو محذوری بر طرف ایتک ذهولاً
 واقع حقنقلر وارسه بونلری ازاله ایله مک اوزره
 ارکان حربیه عمومیه ، تمبر وشورای دولت ریسلرندن
 صرک بر هیئت تشکیلی متصوردر . بو تصفه
 تنظیمنه قرار ویرلدیکی تقدیرده مجلسه بوخصه
 بر ایکی ماده لک بر قانون لایحه سی کوندریله جکدر .